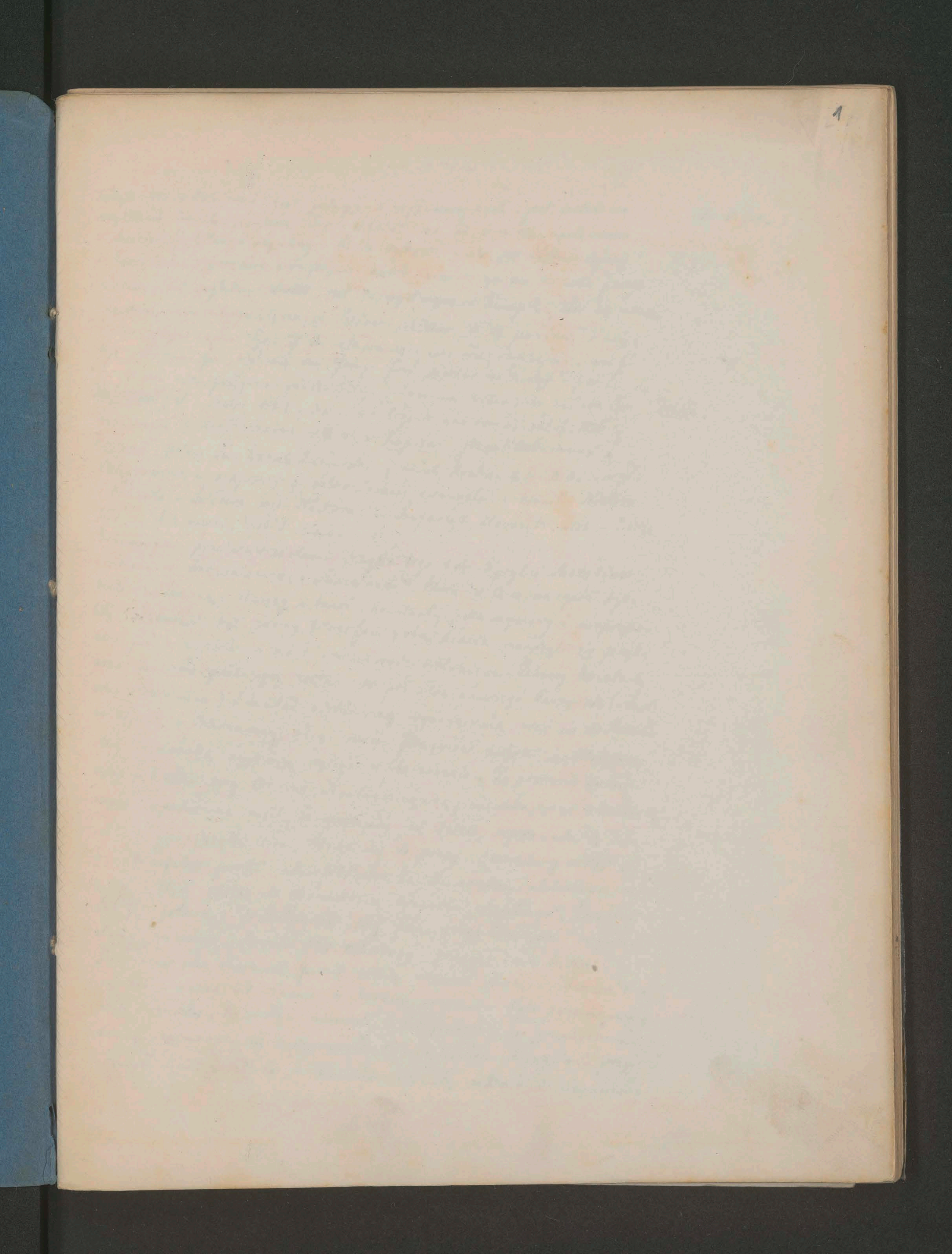
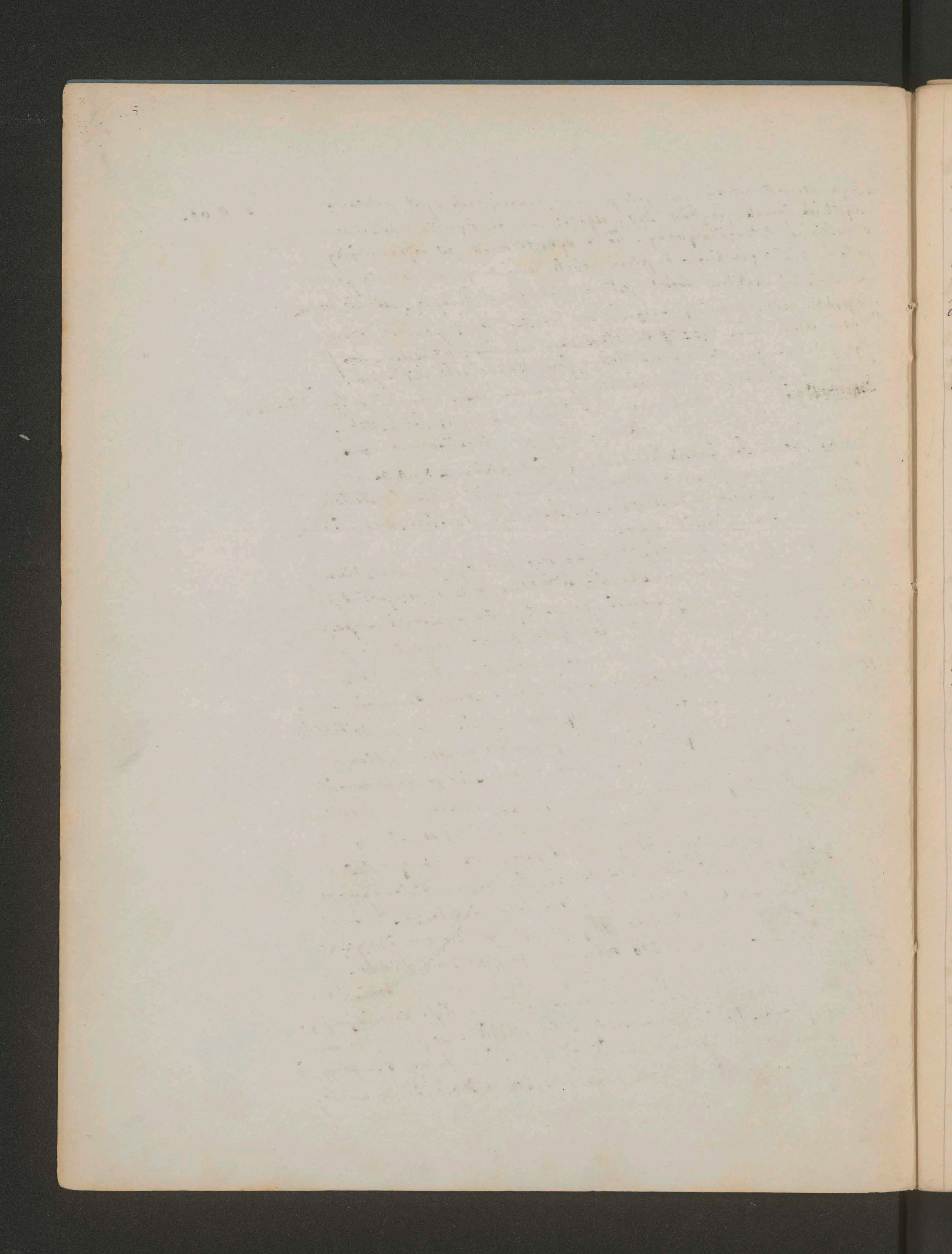

Papierhandlung von C.O. Jäschke
in Breslau, Schmiedebrücke № 59.

5. 11. 60.

Język staro-cerkiewny jest jednym z najdawniejszych, jest podstawą
wszystkich innych języków słow.; alfabet ma od Cyrylla, dotychczas
w Kościelnej liturgii używany. Co do wykształcenia jest najdawniejszy
po łacińskim i greckim; on jedynie obok łacińskiego ma za sobą powagę
Kościelną. Pod względem źródeł jest najczystszym w Europie; stał się środkiem
wszystkich badań lingwistycznych. Szlözer, Nestor. III. 24 powiada o niej:
"Unter allen neuen Spr. ist die slavonische die ausgebildetste, wie sie
itzt gekommen ist, wird an dem Range ihrer Kultur erkenntlich ist.
Sie ist die allerfrüheste zur Ausbildung gekommene unter den neueren Spr." Źródła:
~~Dobrowski~~ Cyryl i Metod 1824; die mähr. legende aus dem 14. Jahrh. 1826;
Anastasius bibliothecarius w IX w. – Kopitar, glagolita clozianus;
Kosmas; i potem Jan Exarch Bułgarski, mnich Chrabr z X i XI w. – wyd.
Kalajdowicza – rozprawy o ostromirskiej ewangelii; kroniki Nestora
i Dalimila – Szlözera wyd. Nestora. – Szafarzyk, starożytn. słow. – i liter.
słow. – Dobrowski, instit. slav.
Pierwszymi przedstawicielami języka tego byli Cyryl i Metody, usz-
rodzeni w Thessalonice, w Macedonii, która w IX w. na wpół była
zesłowiańszczona – starszy z braci, Konstanty, dla wymowy i niepospo-
litej zdatności był zwany filozofem; obaj bracia nauczyli się języka
słow. już w mieście – a może, domu rodzicielskiem. Później Konstanty
przez rodziców posłanym został do pół słowiańskiego Carogrodu (– Instyt-
nian słowiańskiem) Z tamtąd odebrawszy wyświęcenie udał się do Kazarów
na Krymie a dokonawszy misyi swej przywiózł zwłoki św. Klemensa
który męczeńską śmiercią zginął w Chersonezie. Po powrocie zwrócili
wraz z bratem oczy swe na Słowiańszczyznę; mieszkającym w Konstanty-
nopolu wpadło na myśl, że najlepiej się dzieło doprowadzi do celu,
jeżeli użyją języka słow. Wzięli się do pracy i wziąwszy r. 855 na
pomoc alfabet grecki, udzielili dar ten Słowianom ojczennym; natych-
miast użytym został do tłómaczenia ewanielii i liturgii. Pojechali
tak przygotowani do Bułgarów, aby panującego książęcia i wyższe
stany nawrócić; Borris 861 ochrzczony przyjął imię Michał.
Rościsław, Ks. Morawii prosił wtedy cesarza Michała również o nau-
czycieli – walka się właśnie w Morawii wszczęta była przeciw napły-
wowi Niemców. Rościsław mieszkał w Welegradzie; po przybyciu misyo-
narzy zajmowali się niezmordowanie tłumaczeniem Ksiąg św. – przyjęcie
liturgii słow. wzbudziła u Niemców niemałą zazdrość i nienawiść,

oskarżali księży słow. o schyzma – bracia pojechali do Rzymu, gdzie ich przyjął papież Adrian z wielką czcią – Metodyusz został arcybiskupem morawskim, a Konstanty biskupem. —

6. II.

Metodyusz wróciwszy jako arcybiskup do Panonii, urządził tameczny kościół wedle liturgii słowiańskiej. – Potem powstały nieznaczki między królem niem. a jego synem Karlomannem – Bożysława wydał Niemcom potem stawa na czele Słowian i tworzy wielkie państwo morawskie, synowie jego podzieliwszy państwo upadają pod naciskiem Niemców i sprzymierzonych z nimi Węgrów. Po wstąpieniu Świętopełka wrócił Metodyusz do swej stolicy Welegradu i ochrzcił 873 Borzywoja księcia Czech. Wszystkie wątpliwości co do liturgii zbijają się listami papieża Jana VIII potwierdzającemi tę liturgią, które pisał do Świętopełka r. 873 i 875. Duchowieństwo salzburskie przez wpływ swój niem. w Rzymie wyrobiło u papieża pozwolenie urządzenia liturgii łacińskiej obok greckiej – chytry Niemiec Wichi biskupem zostaje w r. 880 – mimo wszelkich zabiegów liturgia słow. istniała za Świętopełka w Morawii, Czechach i w Krakowskiem. Metodyusz † 881 w Welegradzie – jeszcze 899 papież Jan IX mianuje biskupów słow. dla ziemi morawskiej i wesskiej; biskupi salzburscy protestowali; r. 907 Węgrzy tak Słowian jak Niemców przemogli i szeroko się rozgościli. Węgrzy byliby zostali jak Awarowi, gdyby nie byli rychło się nawrócili na obrządek rzymski; księża słow. wszędzie prześladowani schronili się do Bułgaryi i do nowo tworzącego się państwa rosyjskiego. W Serbii i Rosyi rozkwitnęła wtedy liturgia słow. a najważniejsze pomniki tamże napisano, na soborach zaś kościoła zachodniego liturgia słow. w obrządku łacińskim zupełnie została zniesiona.

<u>Księgi, które tłumaczyli Cyryl i Metod.</u>

Jan Exarch Bułgarski przetłumaczył Jana Damascena niebiosa – na wstępie mówi, że ś. Konstanty, filozof (Cyril) wybór pism kościelnych przełożył na słow. – ewanielie i listy Apostołów; jego brat Metod wszystkie księgi św. przełożył. Dobrowski i Kostokow o prawdziwości tej wiadomości powątpiewają – utrzymując, że Cyril tylko ewanielie przełożył i liturgią. Jest to tak zwana ewanielia ostromirska, rękopism z r. 1056. Ostromir był krewnym Izasława i z jego tłumaczenia kazał sobie nowy przyrządzić egzemplarz. Kostokow uważa ten rękopism za 4ty po oryginale Metodyusza. 2gi egzemplarz dla W. ks. kijowskiego Włodzimierza, 3ci dla kościoła św. Zofii. Jest to prawdziwy przepis pierwotnego oryginału, interpo-

lacyi niemasz, formy czyste i konsekwentnie przeprowadzone. Drugi kodex z r. 1124 w Moskwie a trzeci Rheimski również zawierają ewanielie. Zdaje się że i historya apostołów została przełożona, lecz niema rękopismów starszych od w. XIV. Historyk dalmatyński (około 1161) powiada że Cyril przełożył ewanielie, psałterz a później całe pismo św. – Jest to wątpliwość do tego czasu nie roztrzygnięta. –
Co do starego testamentu, wszyscy badacze wątpią, z nowego tylko o apokalypsie spór; zwykle tłómaczenia te były przypisywane obu braciom, że Cyryl mniej tłómaczył, rzecz pewna. Wedle Nestora miał św. apostoł w Morawii 2 księży, z którymi wszystkie księgi przełożył w 6 miesiącach (latach ?!). Widzimy z tego, że nie możemy tylko na ewanielie ograniczyć tłómaczenia owego.
Zbiór duchownych pism z r. 1073, wyd. Kaleidowicza (Zbornik ruski) z rozkazu arcybiskupa, jak przepisywacz sam wyznaje, umyślnie zmieniony został i podobnemu losowi i inne kodeksy uległy.
Pierwotworne tłómaczenia zajmują pierwsze miejsce między kodeksami lecz tych niemasz (855 – 890 r). Najbliższe tych rękopismów są kodeksy uczniów Metodyusza, jak Kopitara glagolita Clozianus, po trzecie idą kodeksy Serbów i Kroatów – najdawniejszy z nich jest Johanna Bułgarskiego z r. 1263 – przełożył 1824 Kaleidowicz – ten rodzaj kodeksów podług Kopitara najmniej doznały zmian językow. –
Z ruskich najstarszy Ostromirski, potem Swiatosławski Zbornik z r. 1073. – Następstwo kodeksów następujące:
1) Bułgarskie a) Simeon (890 – 927), syn Borysa Michała; b) Klemens, biskup Bułgarski, uczeń Metodyusza + 916; c. Jan Presbyter Exarch bułgarski, współczesnik cara Simeona – przełożył Jana Damasceńs. księge Niebios; lubomądrje cz. filozofia; jemu przypisują także słowo o wniebowstąpieniu – również pierwszą gramatykę słow.: Knigi o 8 częściach słowa zastósowanie greckiego systemu – wyd. Kaleidowicza z r. 1824. d: mnich Chrobry bułgarski w 10. i 11 w. "o pismenach" e) Teodor Dux mnich.
2) Ruskie. Rurykowicze od samego początku utrzymywali związki z Carogrodem. Najdawniejsze pomniki sięgają jeszcze czasów pogańskich; taki jest napis z r. 1068 na kamieniu inny zwiąga się traktatu zawartego 912 – 945 z Grekami i Igorem k Kallowieckiego, prawda ruska; „Nestora mowa Swiatosława do wojska, gdy założył z cez. bizant. o Bułgaria, zdaje się ze ją przełożył z równoczesnych kronik bizant. Zbornik z r. 1073, psałterz metropolity Eugeniusza z w. 11 wyd. Bostokow; inny zbornik z r. 1076 znajduje się w Petersburgu. Z w. 12 mścisławskie ewangelium w Moskwie.

3.11.

dokument dla kościoła sw. Archata w Nowgorodzie dotacyjny. — Z 1143 w Moskwie również znajduje się ewangelia. — W Dobrowskiego gram. najdawniejsze pomniki ruskie i serbskie są wyliczone. — Korczmara księga cz. prawda ruska z r. 1280 — Jarosław żył 1018 — Niezmiernie ważna książka, napisanie dawniejsze od manuskryptu odkryt go Tatyszczew w nowogr. kronice, wyd. Szlözer 1776; dla nas najważniejsze wyd. Rakowieckie z r. 1824 — 1832 z tłomaczeniem polskiem, w pierwszym tomie historya oświaty słow. Rakowiecki wielki entuzyasta do ocenienia języka cerkiewnego. Również ważny jest laurentyński kodeks, najdawniejsza kopia kroniki Nestorowej z r. 1307, w cesarskiej bibliotece w Petersburgu. Nestor 1056 — 1111: Wydawca Szlözer od r. 1802 — Miklosich także napisał rozprawę o Nestorze. —
Łukasz z r. 1055 powzięcie dla braci; Włodzimierz
Daniela z 12 w. podróż do Palestyny.

3. Morawskie. Ewangelium rheimskie, na który przysięgali królowie francuscy w Rheims — jest to najdawniejszy z znanych rękopismów księga prawdopodobnie 1030. — texte du sacre — Piotr W. oglądając 1717 r. pomniki w Rheims pierwszy pismo manuskryptu ogłosił za słowiańskie i 1720 Sergiusz Strojeff sekretarz posła rosyjskiego pierwszą kartę przetłomaczył, a które to tłomaczenie zupełnie się zgadza z teraźniejszym tekstem. Podczas rewolucyi francuskiej został klejnot ten zatraconym; w kilkanaście lat potem został znowu odkrytym i dostał się do miejskiej biblioteki w Rheims. — Kopitar ten utwór odnosi do 14. w; inny uczony Rosyanin r. 1295, który znajduje się w przypisku, ogłosił za prawdziwy. Jastrzębski przez ministra Salvandego wyprawionym został do Rheims i zdał sprawozdanie r. 1839: napisanym został przez sw. Prokopa (opat klasztoru Sazawskiego) między r. 1010 — 1040 w Morawii. Druga część napisana glagolica pochodzi z w. 14. — Zob. Tygodnik literacki 1840; Przegląd Poznański 1847, gdzie się znajduje szczegółowy opis. — Między tekstem morawskim a ewangelią ostromirską prawie żadnej niemasz różnicy. Sw. Prokop żył około 1009 — klasztor Sazawski założonym został 1031 + 28 r. 10. Trudniej było oznaczyć, jakie były losy tego pisma; po r. 1097 mnisi słow. z klasztoru Sazawskiego usunęli ich, jak niesie podanie, podobno zniszczone zostały. — Cesarz Karól IV dostał potem pis ten w darze, a dał go klasztorowi benedyktynów, który fundował był w Pradze na Emaus, z liturgią słow.

12-11.
Zob. Bartholomaei Kopitarii prolegg. historica in evangelia slavica, quibus olim in regum francorum oleo sacro inungendorum solemnibus uti solebat ecclesia remensis. — Fr. Miklosich, slavische Bibliothek, Wien 1851. Bd. I.

Tutaj zapewne druga część przytoczona została r. 1395, jestona zapewne kopią dawnego głagolickiego pisma. Obie części zostały w klasztorze aż do zaburzeń husyckich; że zaś pismo było w obóch klasztorach, Hanka je przezwał sazawsko-emauskiem; Podczas wojen husyckich klasztor w Emaus został złupionym, zapewne i kodeks nasz wtedy został zabranym i z złotej blachy, w którą był obity, go odarto. R. 1554 dostał się do Rheims z przeznaczeniem, aby w dzień koronacyi królowie francuscy na nim przysięgę wykonywali. Hanka domyśla się, że podczas gdy utrakwiści kłócili się z papieżem, po wzięciu Pragi przez Jerzego Podobradego, postanowili połączyć się z kościołem greckim na czele deputacyi w tem celu do Konstantynopola wyprawionej stał Michał Angelik – może być, że razem z tą deputacyą książka dostała się do Bizantium – jak ztąd przybyła do owego kardynała lotaryńskiego który ją podarował kapitule w Rheims, zawsze Jastrzębskiemu nie jasno. Z książką tą powiązane losy nie tylko Słowiańszczyzny, lecz ważne wypadki całego kontynentu.

Ces. Mikołaj kazał ją r. 1843 bardzo kosztownie wydać, prawie wszystkie egzemplarze zabrano do Petersburga. r. 1846 wyd. Hanka: sazawo-emauskie ewanielium w Pradze.

4. Serbskie rękopisma. Język cerkiewny w Serbii z początku był piśmiennym r. 1198 przez Arcybiskupa życie ś. Symeona 1290 dyplom z końca 12 w. Życie ś. Sawa przez Domecyana – kodeks prawny Stefana cara Duszana z r. 1536

Więcej rękopismów znajduje się w klasztorach serbskich i na górze Athos. –

Z rękopismów głagolickim alfabetem napisane, są także bardzo stare: najważniejszych pięć z kodeksów. –

Glagolita clozianus wydany został przez Kopitara. – 13.11.

Kwestya tycząca się pytania, jaki to ten język cerkiewny? również wiele zajmowała filologów słow. i nie została jeszcze ostatecznie rozstrzygniętą. Żaden żyjący szczep językiem tym nie mówi, który przez długi czas piśmiennym był u południowych Słowian i wpływ wywierał widoczny na ukształcenie narzeczy południowych; z drugiej strony do utworów cerkiewnym napisanych językiem przez przepisywaczy wiele wkradło się form nowoczesnych, dla tego ważno wiedzieć, zkąd rękopism który pochodzi. Księgi św. najmniejszym uległy zmianom. –

Bułgarowie, Serbowie, Rusini, Rosyanie i inne plemiona zarówno sobie przywłaszczają pierwotność języka cerkiewnego; Kopitar uważa narzecze karantańskie za bezpośrednią córkę cerkiewnej mowy. Najdalej odstępuje od prawdy ta opinia, która język kościelny ogłasza matką wszystkich języków słowiańskich, tak Kałajdowicz w prawdzie ruskiej. Języki południowo-słow. mają daleko większe zbliżenie do cerk. jak północne – Szlözer, Jordan, Dobrowski serbskie narzecze za najbardziej zbliżone uważają; Kałajdowicz twierdzi, że język ten słow. musiał być panoński i morawski – dzisiaj morawski język mało się różni od czeskiego. Dankowski i Czaplowicz myślą o języku górali karpackich, lecz język słowieński należy do narzeczy północnych, a nie do południowych. – Opinie te powstały po większej części w czasie, w którym badania filologiczne, często zbyt były niedostateczne. Dobrowski pierwszy języki słow. rozłożył na dwa wielkie oddziały, przyjmując za podstawę pewne znamiona, jednej lub drugiej klasie właściwe. Podzielił: A, bułgarski cz. cerkiewny, 2, ruski, 3, serbski; B: polski, czeski, łużycki, słowieński. – Północne języki bardzo daleko stoją od cerkiewnej mowy. Dobrowski, Rostokow i Szafarzyk utrzymują, że cerk. język jest starem narzeczem bułgarskiem i że dzisiejsze bułg. choć niezmiernie zmienione, córką jest mowy kościelnej. – Kopitar przeciwnie (Glagolita Clozianus, Hesychius, gramm. kraińska) uważa narzecze karantańskie za pierwotne, powiada, że język Karantanów daleko podobniejszy do cerkiew. jak każde inne narzecze południowe – Metod podobno w Serbii i Kroacyi – jak mówi dalej – ani stopą nie stanął, lecz prosto się udał do Bułgarii; legendy nie mówią wcale o nawróceniu Serbów, lecz tylko o Chazarach, Morawianach i Bułgarach. Bułgarów zaś oddalić żadnym sposobem nie może; zarzuca, że w języku cerkiewnym mnóstwo znajduje się wyrazów które tylko z łacińskiego mogły być przyjęte n.p. ołtarz, piekło, poganin, post, pop.
te zaś na żaden sposób nie mogły się z Bułgarskiego dostać do Cerk. lecz raczej z Panonii – Grimm[1] zaś w recenzyi "Glagolita Clozianus" wykazuje Kopitarowi, że wyrazy te również takąsamą drogą jak do Gockiego łatwo się mogły dostać do Bułgarskiego. – Starobułgarskie narzecze jest w istocie podstawą cerkiewnego języka.

[1] Götting. gel. anz. 1832.

15/11.

Wszyscy kronikarze zgadzają się w tem, że Cyril i Metodyusz wynaleźli alfabet cerkiewny – tak opowiada mnich Hraban. – Papież Jan VIII, który apostołów na biskupów słow. potwierdził, mówi w swym dekrecie z r. 880: "literas slavinicas, a Constantino philozopho repertas – jure laudamus"

Ten alfabet był wyraźnie dla Słowian greckich zrobiony – na podstawie alfabetu greckiego z przydaniem niektórych znaków armeńskich i hebrajskich. Księgi słow. już były przetłumaczone na język słow. nim przyszli apostołowie do Morawii. Tylko Nestor twierdzi, że w Morawii alfabet cerkiewny został ułożony, dla tego Dobrowski miejsce to, choć niepotrzebnie, w Nestorze uważa za interpolowane. Anonim[x] Salzburski, de conversione wbrew wszystkim podaniom Metodyusza uważa za wynalazcę pisma (z r. 1059). Świadectwo daleko ważniejsze jest językowe. Język starocerkiewny do dzisiejszego bułgarskiego narzecza z wszystkich najbardziej jeszcze podobny; w cerkiewnym znajdują się i czuchońskie i uralskie wyrazy, które tylko przez Bułgarów mogły się dostać do niego. Nareście znajdują się w nim gockie wyrazy. Bułgarya graniczyła z wielką Panonią i rozciągała się aż do Cisawy; Dacya i Mezya zaś były dawne prowincye rzymskie gdzie język łaciński daleko silniejszym był od greckiego, przynajmniej od czasów Hadriana. Większość pism słow. powstała także w Bułgaryi – i to przez uczniów Metodyusza; literatura cerkiewna kwitła tu aż do 11. w. Z tego wszystkiego łatwo wykazać, że na żaden sposób tłumaczenie pisma św. i alfabet nie z Morawii przyszły do Bułgaryi, lecz że odwrotnie się rzeczy mają. Rościsław wezwał św. apostołów do Morawii nie żeby tu zaprowadzić chrześcijaństwo, lecz żeby wzmocnić wpływ kościoła słow. mieli więc już mieć tłumaczenie i alfabet. Oprócz cyrilskiego alfabetu mamy jeszcze głagolicki – glagol, słowo – zacięty toczono spór o to, który z nich dawniejszy – i wprawdzie nie w nowszych dopiero czasach, lecz już od wiele wieków. Przypisywano alf. głagolicki zwykle ś. Hieronymowi, apostołowi Illyryjczyków, który część pisma ś. podobno na język słow. przełożył – psałterz ś. Hieronyma. Twierdzenie to jednak nie dostateczne; psałterz taki rzeczywiście w alfabecie głag. egzystuje, lecz egzystuje i w cerkiewnym. Teodor, ostatni biskup Dalmacyi podobno jeszcze taki rękopism posiadał, jak twierdzi mnich [illegible]. Dopiero r. 1248 papież Innocenty IV dał sankcyę dla tego alfabetu księżom katolickim – zdaje się więc, że alf. głag. dopiero z tego wieku pochodzi – tak utrzymuje i Dobrowski.

19.11.

x) Usque dum quidam graecus, Methodius nomine, noviter inventis sclavinis litteris, linguam latinam doctrinamque romanam philosophice superducens, vilescere fecit, cuncto populo ex parte missas et evangelia ecclesiasticumque officium illorum qui hoc latine celebrabant. Quod ille (Richbaldus) ferre non valens, sedem repetivit Salisburgensem. Zob. Kopitara p. 59.

Dawniejszych manuskryptów nie było, dla tego obstawano przy zdaniu Dobrowskiego; dopiero Kopitar postawił drugie zdanie, że glagolickie pismo dawniejsze od cyrylskiego – popierając je nowo odkrytym manuskryptem z w. X a najpóźniej XI – był więc alfabet ten przynajmniej współczesnym z cyrylskim. Po odkryciu owego manuskryptu, glagolita clozianus, zaczęto szukać innych mianowicie po klasztorach bawarskich, dokąd prześladowani glagolitici się schronili byli. W recenzyi glagolita clozianus wdał się sławny Jakob Grimm – w götting. anz. (r. 1836) – rozważając nie historyczną stronę, lecz kształt zewnętrzny pojedynczych alfabetów, i wyrzekł, że bez wątpienia głag. alf. związek ma z runami, że starszym od cyrylskiego. Potrzeba by więc wykazać dopiero słow. runy autentyczne – mielibyśmy wtedy ten sam stosunek, co w gotyckim alfabecie, gdzie również cztery mamy runy skandynawskie.

20.11.

Najdawniejsze bułgarskie (cyrylskie) rękopisma mają początkowe litery, inicyalne, glagolickim alfabetem wypisane. Bardzo być może że Metod i Cyril, kompletując alfabet grecki dla mowy słow. znali już dawniej pismo głag. i z niego zbywające wzięli znaki. Twierdzi zarazem Grimm, że alf. głag. był używany w czasie, w którym pisano jeszcze od prawej do lewej, gdyż wiele głosek otwartych jest od prawej ku lewej ([illegible]) – potem niektóre znaki są wzięte z run porówn. ь w głag.: [illegible], w (słow.) run: [illegible]

22.11.

Pierwsze gramatyki języka cerkiewnego w Polsce wyszły – nie w Królestwie, lecz w prowincyach zabranych. –
Laurentius Zizania, grammatyka słowenska – wydał także elementarz
Medycyusz Smotrycki, 1619, gram. słowieńska w Wilnie. Mateusz Sowicz, Dalmatyk wydał ją w skróceniu, dodawszy alfab. glagolicki – † 1677 – długo przechowywała się w manuskrypcie.

1721 w Moskwie
1755 w Serbii

Mniejsze kompendium wyszło 1723 przez Teodora Maxymowa w Petersburgu – Abrahamus Mrazowicz, Wieden 1794 Budda 1811 dla szkół – Jakob Głogowski napisał gram. na dworze litosu, przechowuje się w Kijowie – nikt dotychczas nie wydał.

Dobrowski, institutiones linguae Slavicae dialecti veteris 1822
Miklosic, Lautlehre der altslovenischen spr. 1850. Formlehre 1855 w Wiedniu – w tym roku wydał bardzo poprawnie Nestora. Pracował także w porównawczej gram. słow. – 3ci tom obejmuje Formlehre der slav. spr. – 2gi jeszcze nie wyszedł. –

Gram. staroruskiego języka w Przemyślu 1837 przez X. A. D. –
W Budzie wydałay 1840. – Uwzględniać trzeba porównawczą gram.
Boppa, Miklosića radices linguae slavicae.

Język słow. z początku jeden, już w dawnych czasach na dwa musiał rozpaść się dyalekta – my dopiero wnuki mamy z tego rozwoju, z tych wnuczek zmarły język cerkiewny i polabski
Dobrowski następujące przyjmuje znamiona
A. roz – raz B. l epentheticum – zachodni: korab, południowy korabl
b) ИЗ – ВЫ zemlja – ziemia; postawlen – postawion
d) d epenth. salo – sadło, krylo – skrzydło; prawilo – prawdło
molitwenic – modlitwa.
5) a) szcz Щ noszcz НОЩ, = b) c – pec, noc, moc.
6) zwiezda, świet – gwiazda, kwiet
7) ТЪ – ten – 8) a) pepe – b) pope; 9) ptica – ptak; 10) desnica
– prawica. Podług tych znamion następujący Dubrowski daje rozkład:
A) ruski, słowiański stary, illyrica s. serbica, croatica, slovenica s. vindica w Krajnie, Styrii, Karyntii
B) slovacica (w Karpatach), bohemica, sorabica (w górnej Łużycy)
sorabica (w niższej Łużycy), polski.
Serbski i kroacki niesłusznie rozdziela Dobr. – jest to jeden i ten sam język; obydwa narzecza razem nazwali Kroaci Illyrskim, na co Serbowie przystać nie chcieli. Rząd austryacki zakazał używanie wspólnej nazwy illyrskiego języka.
Zwykle illyrski język teraz oznacza tych, co łacińskiego używają alf. – Serbowie mają alf. cerkiewny, lecz jest to tylko jeden język. – Słowacki język w Karpatach nie może być rozłączonym od czeskiego, chociaż katoliccy Słowacy nic nie chcą wiedzieć o Czechach. Język w górnej i dolnej Łużycy jest w gruncie także jeden język; do drugiego działu należy zmarły język północnych Słowian. – W badaniu tylko zwrócimy uwagę na ruski i serbski – polski i czeski. – Staro-cerkiewny będzie nam najdawniejszem narzeczem w dziale A.

26.11.

А а Б б В в Г г Д д Е є Є є Ж ж З з Ѕ И І
К Λ М N О П Р ϱ С с Т т ОУ Ѫ 8 Ѷ Ф Х Ѿ
Ц Ц Ч Ш Щ Ъ Ь Ы Ѣ Ѥ Ѥ Ю У Ю Ѭ Ѩ А
(Ѕ(ross.) Ѯ Ѯ Ѱ Ѳ Ѵ ѵ

Greki język za Cyrila już inaczej był mówiony, β brzmiało jak w, ξ brzmiało już jak z, Ѕ służyło do używania liczby, Cyryl wziął z greckiego α, β (w) γ, δ, ε, ζ (z), ι, Н (zrobiło się i И), κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, С (s) τ, ου, χ = 19 głosek wziętych z greckiego alfabetu. – z nowych powstało Б (armeńskie Ը) Ж (ż), powstało z koptyjskiego Ϫ, arm. Ծ,

(cz) Ц z hebr. ץ, arm. tscha Ց; Ш i Щ z hebr. ש i ש, sz i szcz, φ i ϑ tylko dla obcych wyrazów. Ъ i Ь użyto do oznaczenia owych brzmień podobnych do samogłosek na końcu wyrazów.

Cyryl w pisowni nie podwajał żadnych spółgłosek, Ъ, Ь i akcenta dostatecznie oznaczały, jakim tonem wyraz jakim ma być wymianym.

az buki wiedi glagol dobro jest żywiete żeło zemlja iże i kako ludi myślete nasz on pokoj rci słowo twerdo uk fert chier ot ci czerw sza szcza jerr jer jery je jat jus ja ξi psi thita ypsilon.

i u Czechów długie i krótkie jest – jest И Ї. Ѵ. – Polacy piszą po syczących spółgłoskach zwykle y i g, k, χ w cerkiewnym języku i czeskim zawsze mają y, u Polaków zawsze i (wyjąwszy ch). Rosyanie prawdopodobnie przyjęli zwyczaj ten od Polaków, Serbowie wcale nie używają ch. Ї uważa się w cerkiewnym za samogłoskę i kładzie się zwykle w wyrazach obcych – zwykle i jest И

О Ѿ, z których drugie zaginęło i tylko w obcych wyrazach, potem w interjekcyi się zachowało, po trzecie w kilku prepozycyach, w 2. przypadku liczby mnogiej by go odróżnić od 1. przyp. liczb. poj.: tak proroki: proroků potem w datywie pluralis w końcówce ôm – np. glagoli verba; glagôli mówić – w adverbiach także się pisze оѾ. –

W starocerkiewnym języku nie masz akcentuacyi samogłosek jak w polskiem (otwarte i ścieśnione) ale znajduje się ona w kraińskiem, które również stare, jak cerkiewne.

Ѹ ОУ Ȣ. Czesi mają au i wymawiają ou – soud (polsk. sąd) boudu – cerk. będę – ros. budu.

Ѵ tylko w greckich wyrazach: eycharystia

Jotowane samogłoski

tylko w słow. języku się znajdują – prefiks j. spływa zupełnie z samogłoską i tworzy nowe brzmienie.

15.

Pierwsza klasa w pierwszej deklinacyi kończy się podług Miklo-
sicza na ъ. Gardłowe przechodzą na podniebienne i sybilanty
przed e, i, je – зракъ, драгъ, грѣхъ – zabytki jeszcze
mamy w polskiem: mnich, mnisi, ale grzech ma już grzechy.
ъ przed m lub ch w zakończeniu zamienia się na czystą
samogłoskę o, choć w starych rękopismach i ъ pisano –
tak рабъм zamiast рабом – gdzie ъ przy przedrostkowie
odpadło, okazuje się e, które często na i przechodzi – twarde
spółgłoski mają w 1 liczby mn. y, miękkie ѧ (ja)

10/1 61.

1. rab 2. raba 3. rabu (оу) 4. rab 5. rabje 6. rabom (ъ) 7. rabje Liczba poj.
1. raby 2. rab 3. rabom 4. raby 5. raby 6. raby 7. rabiech (+ raboch) Liczba mn.
1. raba 2. rabu 3. raboma 4. raba 5. raba 6. raboma 7. rabu Liczp. podw.

4 przyp. liczb. poj. jeszcze w polskiem: brat za brat, iść na
zwierz – w polskiem teraz tylko w niektórych wyrazach kończy
się 4 p. jak 1 p. w cerkiewnym języku zawsze.
My mamy 2 p. p. na a i u, skąd wielka mieszanina – żywotne
zwykle na a, nieżywotne na u (byk ma byka, ale wół
ma wołu, bo stan oznaczony nienormalny, tak snopu, młyn i t. d.
lecz są i wyjątki, jak wałacha), tak domu, bo doma
odpowiada greckiemu οἶκος, połu i t. d. –
Dualis w polskiem już wyszedł z używania – szczątki jeszcze
w dwa – dwu, dwoma, oba – niektóre jeszcze w ludowym
języku. –
Instrum. pl. na y, rzadko mi – jak grzechmi.

14/1 61.

Wyraz 'brat' w wszystkich narzeczach słow. jest nieregularny:
bratija.
Drugie paradigma obejmuje wyrazy kończące się na miękką spółgłoskę:
koń – konia, конь, коня
1. koń – konia 3. koniu 4. koń 5. koń 6. koniem 7. koni Liczba poj.
1. konia – 2 koń 3. koniem. 4. konia (I-ѧ) 5. koni 6. koni 7. koniech Liczba mn.
Gen. pl. zawsze jak 1 sing.
koniema

Nom. pl. kraj 2. kraja 3. kraju 6. kraim 7

Osobliwością jest końcówka OB - którą Dubrowski uważa za prosty przyrostek, Bopp za guna samogłoski u - Schleicher uważa za pronomen, co słusznie odrzuca Mikl. gdyż deklinacya słów byna(j)mniej są nie odmienia podług zaimków. - Tak w dat. sing. zamiast РАБОУ можна mówić rabowi - gen. pl. rabów - co u nas jest regularną końcówką.

Pod deklinacyą subst. trzeba podciągnąć także deklin. adj. jeden rodzaj przymiotników wcale się nie różni od subst. - drugi rodzaj się tworzy za pomocą zaimka: i - ja - je - tak: bogat - bogati; bogati to samo znaczy co polskie bogat - ten (n.p. ... wiek). W polskiem pierwotny przymiotnik zupełnie zaginął - w cerkiewnym zaś zachowały się: dobr - odmienia się jak rab. W polskiem zachowały się jeden, sam, żaden, taskaw i inne, lecz nie zostało deklinacyi. Wyrażenie: po polsku, po malu, po cichu są zabytkami pierwotnej tej deklinacyi - gdyż wiemy że to datiwy, bo nowiwy: po swojemu, po staremu - Zabytki genitiwu są: zgoła, z bliska, z daleka. - -

Także participia tu wchodzą - jedno na A odpowiednie polskiemu na „ąc" - drugie na „ЪШ" (właściwie ъшу) - chwaliw - chwaliwsza - chwaliszе i odmienia się przez wszystkie przypadki - u nas deklinacya ta obumarła. - Trzecie na Ł - chwal, gen. chwalsza, ten co chwalił

Komparatywy na i i je - gen. sza; boli, bolsza dobrje, dobrjesza, dobrjeszu i. t. d.

15/1 61.

djeto - pole - postanije

djeto odmienia się jak rab, wyjąwszy

Liczba podwójna wyrazu pole zgadza się polskie - oczy i uszy które w gen. du. mają: oczu, uszu - a nie, jak fałszywie niektórzy tworzą: ócz, usz - Również zachowała się dualna forma w „dwie-ście" - Formacye jak „piekłów, ondów, dziwów" nie są

regularne, chociaż odpowiadają cerkiewnej gram. gdzie 'cud' i 'dziw' są pierwotne formy, a nie jak u nas cudo, dziwo. –
Neutra w cerkiewnym języku tworzą często plur. na ЕСА – jak НЕБЕСА, ОЦЕСА
postanije. gen. postanija d. postaniju
Podług tego paradygma odmieniają się także adjektywa i participia rodz. nij.
Trzecia klasa deklinacyi obejmuje feminina na a, niektóre kończą się na i – dat. sing. kończy się na e: noga na noże ręka na ręce –
1. ryba 2. ryby 3. rybie 4. rybą 5. rybo 6. ryboją 7. rybie
1. ryby 2. ryb 3. rybam 4. ryby 5. ryby 6. rybami 7. rybach
1. rybie 2
forma dualna zachowała się w wyrazach: ręce, dwie nodze (zastarzałe)
1. wolja 2. wolija 4 woliję 5. wole 6. woleja 7 woli
2. wolją (ta) 2 wol 4 wolja
1. woli 2. wolu
W polskim języku wiele niepewności, co do końcowki ę lub ą na acc. sing. – gen. pl. także niepewny – mamy u dobrych autorów formy wziów, pęktów, cinów. –
Do rzeczowników jak wola liczą się także na ini – jak bogini, gospodyni.
Następną jest klasa 4 – którą Dobrowski zaliczył do kl. 3. tematu na Ь – Miklosic odłącza masc. – które instr. sing. mają na m, gdy tymczasem fem. mają i – obiedwie deklinacye często pomięszane. Dwa wzory
pąt (droga) ПАТЬ
1. pąt 2. pąti 3. pąti 4. pąt 5. pąti 6. pątem 7. pąti
1. pątije 2. pąti 3. pątem 4. pąti 5. pąti 6. pątmi
1. kost 2. kosti 3. kosti 4. kost 5. kosti 6. kosti 7. kosti
1. kosti 2. kosti 3 kostem 4. kosti. 5. kosti 6. kostmi 7. kostiech

17/1 61.

18.

krtań, krtani; bol (chory); zwir, gołąb, gołąbi, cerw,
gost, gosti; ziąt, Tałot; ludie (pl.), ludi, nogt albo
nogot (paznokieć), tat, test, gospod, niedwiedź,
gwozd – są rzeczowniki, które należą do tej klasy oso-
bnej, a które zdołał wynaleźć. –
Niektóre formy tworzą się podług 1 kl., jakby się kończyły
na ъ tak gen. gospodu.
Podług pl. patije odmienia się trije, tri, trem, tri, tri,
trmi, trech; cetyrije, cetyr, cetyrem, cetyri, cetyri
cetyrmi, cetyrech. –
Ogen – pl. powinien być ogni, ale ma ognije. –
Według kost idą inne liczebniki: pięt ПАТЬ,
szest, siedm, osm, dewięt, desiat. –
Najosobliwszą jest 5. klasa, obejmująca słowa, które mają
tak zwane augmenta – augmentativa – kończą się na częste
spółgłoski, choć w 1. przypadku mają i.

18/2 67

Die 2. Kl. setzt den Bindevoc. ô an – fiski – fiskôn fischen salba – salbôn mit Salbe bestreichen
spila spielen – spilôn [illegible]. Die 3. schwache Conj. braucht als Bindevoc. ai
im Ahd. ê – im goth. [illegible] – im ahd. denom. von adj. angi
angên [illegible] – ferr ferên wach wachên – Theodor Jacobi
Beiträge zur deutschen Gram 1843: die Lehre der schwachen Conj.
Lat. Die 1. 2. u. 4 Conj. entsprechen der abgeleiteten schw. Conj. – [illegible]
10. Klasse der denom. u. causat. –
[illegible] der abgeleiteten Conj. [illegible]
[illegible]
[illegible] lat. Conj. zu übertragen. [illegible]
[illegible] indogerm. [illegible]
[illegible] 3 abge-
leiteten Conj. [illegible] Slaven [illegible]
verba perfecta u. imperfecta [illegible]
[illegible]
[illegible] indog. [illegible]
[illegible] lat. [illegible]
[illegible]

Die 2 lat. Conj. umfaßt ungefähr 140 Verben – mit der Conj. gegen 40
von dem Standpunkte der lat. Spr. allein betrachtet, erscheint die Mehr-
zahl dieser Verba als intrans. – Unter den 140 V. sind etwa 40 wirk-
lichen trans. Verba – die regelmäßige Bildg von Caus. ist verloren
gegangen, doch finden wir unter diesen trans. einige wirkl.
Caus. vor – so monēre – scr. man – womit mens, memini zusammen-
zustellen ist – docēre, caus. von dic in disco, didici, terrēre
caus. zur Wz. tras (scr.) gr. τρεω – Hesych. τερεν 'ἐφόβησεν'
torrēre caus – scr. tṛsh τερσομαι trocken sein – vgl. deutsch. durst
tenēre caus. zu tendere, wo das d nur spont. Zusatz ist, vgl.
fen(d)ere von fen – oder germ. jemand statt jeman. –
Zu diesen Caus. kommen noch (von jenen 40) Denom. mit caus. Bedtg: densus dicht
densēre dicht machen – suadēre von suavis (statt suadvis), arcēre
von arx die Wehr – abwehren – andere trans. Verba haben diese augustus
Bedtg. nicht zu erkennen – augere – scr. ōgas Glanz – cavēre
vielleicht statt scavere – goth. skavjan schauen – vgl. schau
goth. uskavs vorsichtig – fovere, habere, miscere, mordere
scr. mṛd 1 u. 10 Cl. – movēre (ob mit meare zus.?) mulcere,
tondere, urgere, videre, spondere – wir haben hier nur die
wichtigsten Verben in Rechnung zu bringen. Es ist möglich daß diese 40
die ursprüngl. Bedtg. repräsentieren, auch die intr. können wir als
aus einer Caus. entsprungen darstellen – scr. īrayati erzeugt
von īra – wie monet aus dieß hervorgehen die Thätigkeit in memini
ausdrückt, so heißt lucere das Produciren des Lichtes, was durch
luc angedeutet wird. –
Die intr. Verba der 2. Conj. bestehen der überwiegenden Mehrzahl nach
aus Denom. – (von Conj.-gezogenen Stämmen?) florēre, frondēre, lucēre – von nom. der 2. decl.
albēre, calere, calvere, flavere, tentēre – von nom. auf a
herbere – von nom. auf s, gen is – pubere, sedere, sordere, tabere
eine ganz besonders zahlreiche Kl. umfaßt solche Verba, neben denen
Nomina auf or od. us bestehen – dolere dolor, frigere, pudere
solche zählt Stenzler 45. – Bopp vgl. Gramm. 932 hat mit großer
Wahrscheinl. ausgesprochen, daß die lat. subst. auf or, ōris hervorgegangen

sind von skr. neutr. auf as - als verwandt mit den gr. neutr.
auf ος - diese Wurzeln erscheinen als genus, generis - dann als
Wurzeln auf us, ŏris - corpus, - als Wurzeln auf ur, ŏris - robur
~~als~~ auf ur, uris - fulgur - Masc. auf or, ōris -
Zuweilen 2 Formen neben einander fulgor, oris u. fulgor, oris
aus der [illegible] zu Grunde liegenden Wurzelwort auf as
will Bentley [illegible] Verba ~~auf~~ als denom. bezeichnen - im griech.
werden von Wurzeln auf as denom gebildet mit Ausfall
des s - ἀνθέω - ὄρας ὀραγατε. -
So würden wir etwa 50 intr. Verba der 2. Conj. als echte denom
entgegentreten - die etymolog. Verhältn. der übrigen 20 ist
noch nicht überall klar wie - arrere, gaudere - nocere von
nex, necis - skr. naçyati - videre, silere, u. a. Wenn aber die
frühere Unterscheidung haltbar ist so würden diese als [illegible] Er-
klärung finden - weitere Forschung wird noch manches verbessern

1. Conj. Weniger von einf. [illegible] verben aus - die Mehrzahl noch
nicht trans. - während der [illegible] Theil der 10. Cl. nicht trans.

Bedtg. [illegible]

arare, creare, ligare, parare, rogare, vocare, vorare -
die Zahl derjenigen Verba welche als [illegible] trans. aufzufassen
wären, scheint geringer zu sein als die der 10. plavare [illegible]
mit plavere verbunden werden, necare mit skr. naç untergehen.

21/2 61.

Echt. Verba mit intr. Bedtg. sind errare, migrare, sperare - besonders
stark sind Verba vertreten, welche Namen von Thieren [illegible] - gegen
18 od. 19 Verba, fast ebensoviel als in der 1. Conj. -
balare, baulare, cucubare, ululare, [illegible] -
Die zahlreichste Cl. umfasst die eigentl. denom - die Bedtg. derselben liegt
in dem Verhältn. in welchem die Thätigkeit, welche durch das Verb ausgedrückt wird
zu dem Begr. des Nomen steht, von welchem das Verb abgeleitet ist
Ein Umfassen dieser Bedtg. ist sehr schwer - das thätige Subject bringt gem.
den Begr. des Nomens an einem außer ihm liegenden Nomen zur
Erscheinung - neben diesen zahlreichen trans. finden wir nur eine nicht
geringe Zahl von intr., welche den Nominalbegr. am Subject selbst
zur Erscheinung bringt. - Bei den trans.
wird [illegible] Begr. des Nomens auf ein Object übertragen - ist das Nomen
ein Subst. so bedeutet es daß der Begr. des Nomens am Object entsteht

zu schwärzen? Wort — honorare — colorare —
ist es ein adj. — so wird das Obj. zu dem gemacht, was das adj. aussagt
es erhält nicht seine Eigenschaft — aptare — ditare —
3/ ein Obj. mit dem Wort des nomen bezeichn. Begr. behandeln — calcare, fraudare
Die II. Cl. umfaßt die intr. verba — der Begr. des Nomen ausgedrückte
Begr. wird zur Erscheinung gebracht am Subj. selbst — aequare, pugnare,
militare, concordare, fulminare — diese Zahl ist verhältnißmäßig so klein,
wie man sich gewöhnl. vorstellt. Früher gebrauchte man die ...
als Bezeichnung eines Zustands ... — aegrotare, vigilare. —
nigrare bei Lucr. 'schwarz sein' bei Stat. 'schwarz machen' so ändern
sich die Bedtg. —
Die Anordnung der Verba ist nach ihrer Bildungsweise zu machen —
Wir haben ferner denominativa — die ohne weiteren Zusatz von
der Wz. abgeleitet werden — von cons. Wz. dotare, onoionari(?),
ponderare — von der 1. 2. 5. Decl. —
Von Wörtern auf is — piscari, levari, dulcari — i bleibt
breviare, humiliare, retaliare u. satiare — die noch u behalten bei:
aestuare, fluctuare. Die auf ficare sind abgeleitet von Nominalstämmen
auf fex oder ficus — aedificare — aussage intr. — ebenso fructificare,
fragificare, velificare, vocificare, mellificare — man hat diese
Bildung mit trans. Bedtg. an sich gegriffen — purificare, notificare.
Eine andere Bedtg. zeigen die Verba auf igare u. gare — bei remi-
gare ist die Ableitung klar — remex von remus u. ag — so vielleicht
navigare von einem navex, qui navem agit (?) so litigare —
bei andern ist die Entstehung anders — levigare, mitigare — bei casti-
gare, fatigare scheint das i auf eine andere Bildg. hinzudeuten.
Bopp Vgl. Gr. §773 glaubt die Endg. -igare entstanden aus agami(?) —
Von diesen versch. ist die Bildg. auf icare — albicare, claudicare —
in einig. Verb. wird ein eingeschoben — latrocinari, patrocinari —
freq. auf itare — agitare — Vor eingeschoben von modus moderare, so tolerare,
recuperare — bei andern i eingeschoben adamplicare(?), adludiare
In der 4. Conj. ist die Zahl der reinen Wurzelverben kleiner als ... wegen
einer andern — unter den Wurzelverben die meisten trans. — ferire,
sapire — ein einz. ... — sopire — in scr. svap, svapiti
er schläft — caus. svâpayati er schläfert ein — Stamm in ὕπνος, somnus,
(statt sopnus) — intr. wenige — oriri, salire, venire

Eine größere Anzahl von denom. – die [illegible] sind trans. compedire, custodire, salire (salzen) – intr. nur dentire [illegible] [illegible] von den 1. u. 2. Decl. – erdire, largiri, unire, punire – intr. von derselben Decl. ineptire, saevire – von nomin. i der Ableitung als der denom – gewöhnlich trans. – eriaire, erudire, finire, mollire, vestire – die wenigsten intr. febrire, ravire – manche [illegible] grandire, [illegible] [illegible] denen [illegible] [illegible] deriv. – esurire, nupturire, parturire. [illegible] diese Verba von part. fut. [illegible] abgeleitet sind ist nicht zu [illegible] [illegible] das part. eine [illegible] u. die Verba eine [illegible] [illegible] Bopp. § 774. — Die Verba welche den Laut [illegible] [illegible] [illegible] hinnire, mugire. —

774

Auch i hat die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] also der a der 1. Conj. analog.

+) 1 Conj. halda – haihald (weide). 1. salta – saisalt (springe). 2. hait – haihait (heiße). 3. stauta, staistaut (stoße). 4. slêpa – saislêp (schlafe)

1) ê u. ô haben wir schon in der Lautlehre als Vertreter des â [illegible] [illegible], das Präsens hat das leichtere ê, das Pf. das schwerere ô

2) wir haben also [illegible] in dieser Conj. die [illegible] der Reduplication.

3) spar [illegible] [illegible] von spairan, [illegible] – spar [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] durchgeführt. Der Vocalwechsel im goth. Pf. steht ganz im [illegible] mit dem des Lat. bait – bitum, baug – bugum. Wir haben keinen Grund die 8 u. 9 goth. Conj. zu scheiden. —

Wir wollen [illegible] Verba Nhd. [illegible] [illegible] Conj.

Die welche i als Wurzel haben, haben im Praes. ei – reiten, greifen, schreien, scheinen, scheiden u. leihen – zerfallen im Nhd. in 2 [illegible] [illegible] – [illegible] einer ten. u. asp. wird das i im Pf. kurz u. der Cons. wird verdoppelt – ritt, griff – 2) Wenn die V auf einen Voc. endet oder [illegible] i von einer [illegible] med. od. h [illegible], so wird es im Pf. lang – schrie, schien, schied. lieh

Die V. welche u als Voc. haben, haben im praes. ie – giessen, riechen (geruch) (guss), schieben (schub), fliehen (flucht) – im Pf. in 2 Cl. zu zerlegen:

1) Vor einer [illegible] tritt ô u. Verdopplung d. Cons. ein – NB das asp. + erscheint als s/z – goss, roch

2) Vor einer med. u. h tritt ô ein – schôb, flôh

Der Vocalwechsel aus dem Sing. in d. Plu. hat im Nhd aufgehört – er biss sie bissen – wie im Griech. –
In den 4 übrigen goth. Conj. (7. 10, 11, 12) ist d. Wurzelvoc. ein a – in der 7. Conj. ist für – pr. fara pf. fôr – ganz entspr. d. sk. car (wandeln) pf. cacâra – wo der i pl. entspricht sich d. Lit. Das Goth hat den gesteigerten Vocal beibehalten – fôrum – d. Lit. ga cacârima statt cerima. – In d. 10 11 12 Conj. ist im praes d. Schwächung d. Wurzelvoc. eingetreten – d. Vocal a tritt erst im Pf. wieder ein – eine Umänderung von i zu a wie im gr. von τρεφω zu τετροφα – am leichtesten erkennbar ist d. 12 Conj. – hier entspricht V. ... a von 2 schliessend. Cons. steht – binda – pf. band, hilpa – halp – Die Schwächung des Voc. im pl. tritt auch bei diesen Verben ein aber nicht in dem Grade, dass da das a bis zum i geschwächt würde – es wird nur zu u geschwächt bundum – hulpum. Diese Schwächung bleibt noch im Mhd regelmässig bestehen – er band – sie bunden – im Nhd ist d. Gefühl für diesen Vocalwechsel ganz verloren gegangen. Eine Spur davon in werden – Voc. a – nig. wirdan – pf. er ward – sie wurden –
N.B. er wurde ist eine falsche Formation. –
Die 10. u. 11. Conj. haben auch d. Wurzelvoc. a – im praes zu i geschwächt – einen einf. Cons. – Beide Conj. stimmen in allen Verbalf. überein – unterscheiden sich nur im partic. – Die 10. hat im partic. den Voc. i – gibans (gegeben) die 11. hat numans von nima. –
Sieht man d. Partic. als eine Nominalbildung betrachten u. unter d. Wortbildung behandeln, könnte man beide Conj. sehr bequem zusammenfassen. Was beide Conj. von der 12 unterscheidet ist der pl. des pf. –
Auch die 12 Conj. hat a zum Wurzelvoc. – sing. pf. gab – im plur. tritt ê ein – gêbum – nêmum – im ahd aber â – kâs – kâsumês. Ebenso mhd. nhd ist wieder eine Ausgleichung gab – gaben; nâm – nâmen. Hier ist gêbum zu erklären & man hat hier eine Steig. Redupl. gagabum – gêbum – ahd. kâsumês

28. 2.

Grimm sucht auch in den Nominen einen jedesmaligen Zusammenhang mit d. Stammbildung nachzuweisen – die binde soll mit dem praes. Stammbildung, das band mit der pf. bildung zusammenhängen – aber band spricht an sich zweifelhaft aus – ob hier eine plur. Bezug das ... verlangt ist nicht.

Der Vocalwechsel in der Radicalsylbe ist nicht dynam., sondern mechan. [in der indog. Spr.] Wenn wir schwache goth. Verba noch einmal überblicken, so sehen wir, daß die Tempus-Bildung derselben [illegible] erhalten wird.

Die schwache starken Verba könnten wir in 2 Hauptkl. zerlegen in reduplicirende und nicht redupl.

Die 1 Hauptkl. d. redupl. V. würde 2 Unterabtheil. je nach d. starken einen Vocalwechsel erleiden oder ihn erleiden — die V. ohne Vocalwechsel würde die 2 noch conj. bei Gr. umfassen als eine einzige Classe. — Die übrigen 6 Gr. die 3 ob Kl.-V. mit Vocalwechsel — und dieselbe Stufe ô — im Nhd sind dieselben ganz verloren gegangen — 2 conj. würden also wegfallen —

II Hauptabtheil — keine Redupl.

1) Verba mit Wurzelvoc. a — 2) Verba mit Wurzelvoc. i die in [illegible] a) zerfallen

a) in solche welche im praes. a im pf. o haben — Gr. 7te Conj. nach d. 3^t^ — faran, for — fahre, fuhr —

b) die welche im pr. a zu i geschwächt haben —

α) wo i steht vor einem Cons. — dies i pf. sing. a — pf. pl. e — Gr. 10 u. 11 — bei nab 4 — Gr. 10: giban — gab — gebum

11: stilan — stal — stelum (stehlen)

β) am Ende d. Wurz. 2 Cons. — pr. i pf. sing. a pl. u

b. Gr. — 12 Conj. — 6 und 5 — hilpan — halp — hulpum — hulpans — im Nhd Verb wie binde — band — gebunden helfe — half — geholfen —

2) Verb mit Wurzelvoc. i u. u — Gr. 8 u. 9 Conj. — 6 und 6 Conj. greipan — graip — gripum — gripans; giutan (giessen) giuta — gaut — gutum — gutans —

d. Futurum

Das haben wir [illegible] mit d. Auxiliarsubst. zu thun — in der gothischen durch d. Bibel [illegible] — dâ — dâsyâmi — [illegible] ist [illegible] von d. Verb — [illegible] [illegible] [illegible] hat sich erhalten [illegible] [illegible]

[illegible] – Ahrens II. p. 210 dor. [illegible]
[illegible], [illegible] – [illegible] Skr. [illegible]
[illegible] – tanishyâmi. [illegible] Lat [illegible]
axo (ago) capso, faxo (facio) faxo – [illegible]
levasso, monesso – [illegible] – [illegible]
Lat [illegible] as [illegible] Fut. – [illegible]
[illegible] $a_m^{(3.4)}$ u. $bo^{(1.2)}$ [illegible] – [illegible] Plaut. apersibo,
redibo. – [illegible] Fut [illegible]
[illegible].

Von den Modis.

[illegible] Conj. – [illegible] a – [illegible]
ind. bharati – φέρεις pl. bharanti – φέρουσι
conj. bharâti – φέρῃς conj. bharânti – φέρωσι
[illegible]
sarpâmi – aor. asarpam conj. sarpâti. [illegible] Gr. λείπω
aor. ἔλιπον – conj. λίπῃ (für lipêti) –
Potentialis [illegible] – [illegible] 2 [illegible] –
vid – vidyâm – as – syâm – [illegible]
[illegible] Gr. [illegible] ιην – διδοίην – [illegible] εἴην – εἴην
[illegible] Lat [illegible] im – sim, velim, edim (adyâm) –
[illegible] i
bhar – bharês – bharêt
φέρω – φέροις – φέροι(τ)
[illegible]
[illegible]
[illegible] bharêm – [illegible] Gr. [illegible] φέροιμι [illegible] φέροιμι
[illegible] mi [illegible] Gr. [illegible] mai [illegible]
[illegible] opt. [illegible] φέροιμαι – [illegible]
[illegible] ιην [illegible] Opt. φεροίμην
[illegible] φέροιμι [illegible]
τέρποιν – λάβοιν [illegible]

baira – conj.
goth. bairais –

In der germ. Spr. entspr. d. Conj. formell dem scr. Pot. gr. Opt. – Wir sagen aber i noch im Umlaute (Conj.) hab und ich sage – ich sehe. –

1/3

Im Lat. sind manche Erscheinungen derselben entsprechend – alle diese Formen erhalten aber ausgestorben – und finden sich als Conj. u. als futur. Das Potent. haben wir im conj. d. 1 Conj. amem, es, et im fut. d. 3 u. 4 Conj. leges, audies. Im 1 fut sollte eigentl. legem lauten u. so hiess es auch früher, später ist in d. 1 ps. d. fut. das conj. eingetreten. –

Der Mangel d. Fut. ist ersetzt worden im Lat. durch Modi

Der Imperat

ist d. späteren der Spr. nur in Resten erhalten – in d. Sanskrit auch in anderen Formen – Endf. –

Das Lit. u. die 1 Hauptconj. hat in d. 2 sing keine Personalendung. – bhōda – [illegible] gr. φευγε – der imper. aor. φυγε – der würde im Sanskr. budha – im Lat. in d. 3 lege – in d. andern Conj. zeigt schwerer ama – im goth. fules d. a. als [illegible] nun, gib – in d. schwachen Verb. bleibt d. Thema habei spilo (sprich) – In d. II Hauptconj. hat d. scr. in d. 2 sing die Endung entweder hi od. dhi – in d. verwandten Spr. und auch im zend u. gr. – yvidi, ἐλοθι – aor. scr. gru – grudhi – gr. κλυθι. Im Med. hat 2 sing. Endg. sva d. gr. σο entspr. τιθεσο neben τιθου.

d. 3 ps. hat in gen. der d. Endg. tu – bōdhatu – in d. älteren Vedaspr. findet tāt auch f. 2 ps. gebr. – let. legito – osc. estud licitud – gr. τω. –

Abgeleitete Verbalformen

Die Causat. haben wir schon kennen gelernt. –

Wichtig ist noch d. Passiv – d. Sanskr. steht in dieser Bildg. ganz allein da, indem sie an d. einf. Wz. d. Silbe ya fügt u. damit d. Personalendg. d. Med. verbindet – budh – budhyate. Die Silbe ya war auch schon Zeichen d. 4 Cl. – und Verb d. 4 Cl. im Med. flectirt scheint ganz mit d. Pass. überein (Verb im Accent aus).

Im d. bengal. Spr. wird d. Verb zu gehen mit einer Hilfsform d. Verbal√ verbunden – kar, karayâs – Bopp vergl. damit d. lat. Formen amatum ire, veneo. – Diese Weise d. Pass. ist vielleicht auf d. Boden d. Sprache entstanden. –

Für d. ursprüngl. Laute d. Pass. haben wir, vielmehr d. Medium zu halten, [illegible] nicht nur im Griech. u. Goth. d. Pass. [illegible], welches noch auch in d. Spr. d. Veda. –

D. Bedtg d. Med. liegt darin daß d. handelnde Subj. d. Handl. gegen sich selbst richtet, diese Bedtg tritt aber am klarsten entgegen im griech. Med. – λούω u. λούομαι, νίπτω u. νίπτομαι. Bei manchen Verbalbegr. grenzt diese Bedtg d. Med. sehr nahe an d. d. Pass. – ich nenne mich u. ich werde genannt. Indessen konnte d. Uebergang d. Med. ins Pass. nur durch eine Ungenauigkeit d. Vorstellg zu Stande [kommen]. –

Als Beispiel aber steht einmal d. [illegible] Deutschen: d. Buch wird in Paris gedruckt ist pass. – heißt fr. aber le livre s'imprime à Paris statt lat. dicitur – ital. si dice. – germ. d. Spr. lernt sich leicht, es findet sich, es zeigt sich, es versteht sich. – Als Hptbeispiel sind d. skand. Spr. zu nennen, wo d. ganze Bedtg d. Pass. durch einen solchen Med.-Gebr. [illegible] – in d. jüngeren skand. Spr. tritt an d. Activ f. ein s – finna finden, finnas gefunden w. – jag fann ich fand – jag fanns ich w. gefunden – kalla, nennen kallas pass. jag kallade ich nannte jag kallades ich w. genannt. –

Diesen Beweis hat Grimm D. Gr. 4. 32–29 schon deutl. gegeben. Kuhn, de conjugatione in mi Berlin 1837 – wie im Lauf d. Med. d. Person doppelt enthalten sei, ebenso auch in d. Formen d. Med. d. Pronominalelemente [illegible] doppelt enthalten. Die Verwandl. d. Voc. i zu e in [illegible] zu ai im gr. soll dadurch entstanden sein, daß d. pronom. Element d. Person einmal ausgefallen sei, [illegible] Als Analogie für d. Ausfall [illegible] haben wir d. [illegible] gr. [illegible]

Diese Vermuthung hat Bopp angenommen, sie läßt sich formell durch alle Formen durchführen. –

Bopp erklärt d. [illegible] im Lat. als entstand aus einem s d. refl. [illegible] [illegible] u. [illegible] [illegible] d. [illegible] Formen [illegible] zeigten. –

In d. 1ṣ amor wäre r. bloß an d. Lit. angehängt – u. amator würde n. bloß als Lüdwort angesehen werden können. –
Das Prinzip d. Erklärung ist wohl als feststehend zu betrachten. Die moderne Gram. läßt d. Med. aus d. Pass. entstehen, indem sie von d. Bedtg. ausgeht u. d. System d. lat. Gr. zu Grunde legt. D. Uebergang aus d. Bedg. d. Pass. in d. Med. wird in welcher Form auf welche Weise dargelegt. – Die gr. Sprache hat noch gar keine solche Medialendg. – Die Bedg. d. Pass. ist erst später hineingelegt – s. Curtius, griech. Gr. [illegible] Heyse, System d. Sprachwissensch. p. 400 u. 432

3. Th. Wortbildungslehre.

Dieser Th. hätte wissenschaftl. seine Stelle vor d. 2. Th. haben sollen, wir haben d. Wörter schon als fertige vorausgesetzt. – Wir betrachten vorerst den einfachsten Th. d. Spr. aus d. V. die Bildg. d. Wörter zu verstehen sucht – d. V. zerfällt in 2 Kl. verbal u. pronominale W. Die Wortbildg. besteht ihrem Wesen nach aus einer Composition. Die Bedtg. d. Pronominalelementes ist äußerem Anschein nach verschwunden, daß wir es von d. Pronom. trennen u. Suff. nennen. Die Art der Composition entsprechen wir auf Wtz von schon fertigen Wörtern. –
Die Ableitg. geschieht entweder aus d. V. od. einem and. schon abgeleiteten Worte, die Suff. sind welche jenachdem sie zu ersten od. 2ten Ableitg. verwendet werden. – Die Suff. welche unmittelbar an d. V. gehängt werden, heißen b. d. Ind. Gram. Kṛt suff. – d. andern taddhita suff. –
Der größere Theil d. Kṛt suff. hat einen ganz bestimmte Bedtg. – Das Kṛtsuff ta bildet nur partic. pf. pass. – tra bildet dann Wörter welche d. Werkzeug ausdrücken, vermittelst dessen eine Handlg vollzogen wird.
Eine Anzahl von Krt suff. gibt es, deren allgem. Bedtg. sich nicht in einer Weise feststellen läßt – sie heißen bei d. Ind. gr. unadi suff. – –
Zur Eintheilg.
1/ Wortbildg durch Suff 2/ Wortbildg d. Compos.
I. Theil.
a/ Wortbildg d. Kṛtsuff. – Bildg von primit. Wörtern nach Bopp
b ——— – taddh. – ——— – abgel. –

Die fertigen Wörter d. indogerm. Spr. sind hervorgegangen aus einfachen Elementen – wir müssen also in jeder Spr. die einzelnen Wz. u. auch die einzelnen suff. nachweisen. Einiges findet sich aus diesem Gebiete schon in Bopp's Gram. u. in Kuhn's Zeitschr. — 4/3 61.

Wir betrachten zunächst die Participialbildg.

1) Part. praes act – Skrt im der. die beiden Cons. nt, das n fällt in den schwachen Casus gewöhnl. aus – bódhant, tudánt, naçyant [?] cf. Bopp córayant – 2 Cl. [?]: dvishant od. dvishat, dadat, bhindat, çaknuvat, çṛṇvat, tanvat, prīṇat. – Im Lat [?] erscheint nach dem nt regelmässig der Voc. a, nicht nur bei Verben, die a zum Character haben, sondern überall – während im gr. nt an das Thema antritt – δεικνυ-ντ. Im ~~Griech~~ Lat setzt d. Part. häufig ein i hinzu – amantium – es ist also in die voc. Decl. übergetreten.

Das Verbum as bildet s. Partic. mit Abwerfung des a – sant, sat, im Lat. noch in einigen Compositen – praesens, absens – ens ist eine, wo auch alte Mißbildg. – Im Gr. der entspr. Form im jon. ἐών = ἐόντ wo das σ ausgefallen ist – in ὤν ist kein Rest der √ übergeblieben.

Im Goth geht der Endlaut in seiner Lautverschiebung in eine Stufe weiter – gibands – während man dh erwarten sollte – der Character fehlt – salbônds, nasjands. – Es haben sich einige substantivisch erhalten, frijônds (Freund) fijands (Feind) v. fijan hassen als Subst. zu erklären.

In der Vedaspr. wird auch Partic. d. Aor. so gebildet – sṛpant (sarp) dat (dâ) – im Fut. regelm. dâsyant = δώσων. In d. späteren Zeiten der Spr. wird auch d. part ~~pass~~ praes pass. d. diese Endg gebildet – Kathyant (was erzählt wird) von kath.

2. Particip pf. act – das suff. erscheint im Skr. in 3 verschied. Gestalten – vâns (in den starken Casus), vat (vor cons. anfang. Endg.), us (vor vocal.) verwandt mit d. suff vat welches d. Besitz anzeigt – τετυφώς stimmt überein der Form nach mit einem skr. tutudvâns τετυφυῖα aus [illegible] tutudushî (f.) zu erklären – schon auch [?] setzt im gr. noch ein α an – (τετυφυῖα) – im skr. kann vid die Reduplication d. pf in praes. annehmen, dieselbe Wz. kann das part. auch vas bilden ohne Redupl. – dieselbe im Gr. – εἰδώς – εἰδυῖα

3. Das part praes med fut mâna kann auch im fut antreten wie im gr. δωσόμενος – im Lat verloren gegangen bis auf einen Rest in Formen wie amamini (Bopp, Conjug. Syst. 1816). Mit diesem suff. stehen im nächsten

Geschlechtige Masc. auf man — besonders viel in der Vedaspr. — dâman
Geben, aman Ausdrucksform — ojman Kraft — brahman —
Diese Masc. entspr. im Gr. die Masc. u. adj. auf μων mit langem
Vocal — ἡγεμών, γνώμων — in andern gr. W. ist d. vor a zu
ε (η) geworden — ποιμήν — in andern erhält sich das ο durch die ganze
Decl. — κεύθμων — letzteres ist Regel im Lat. — sermo. —
Auch im Goth. viele solche gebildete
ahman Geist blôman Blume hiuhman Haufe skaman
Größer ist die Zahl der neutr. auf man — karman That ǵarman (carmen)
Geburt — diese finden sich am häufigsten im Lat. wieder — agmen
flamen — im Griech. entspr. ihnen die Wörter wo ein ι an die Stelle
des a getreten ist — in vielen Fällen tritt das α wieder ein —
ποικιλόδερμων, σπέρμων, ...μων, ...μων
Hierher gehören lat. Bildg. auf minus — terminus femina
alumnus, autumnus, damnum — dann ceremonia
parsimonia (gaudium) — Auch eine Verlängerung in augmentum. —
Durch diesen Suff. fügt das Gr. noch μενος u. μην [illegible]
im Sanskrit entspr. [illegible]
einen Art eines der Wörter auf man entspr. — karman
im Lat. karmanê. —
Die andern Formen gehen auf ist nicht mit der ... germ. en — schlagen
Sk. Suffix ta gebildet die Stam d. Demonstr. Pronom. ta — sie
wird unterdessen unmittelbar an d. Ursprung — ǵnâta, yukta (yuǵ)
... tritt ein i als Bindevocal — patita — Gerade wie im
Lat. — junctus, notus — domitus, monitus.
Im Gr. ... tritt auch bei Wörtern wie ... γεραιτός, obwohl sie
... zu verbal. adj. geworden sind. —
Im Goth. diese Bildg. d. Part. Perf. Pass. und bei schwachen Conj.
eine Weise in d. Lautverschieb. wurde zum d geworden, während
es auch th werden sollte — nasjan — nasids aber fem. nasida
Die starken Verba folgen der Conj. ... — in der aus bhuǵ — bhuǵna
im Goth. buganê — gebogen — im Gr. auch noch solche Bildg. als
verbal adj. στυγνός, σεμνός, τερνός (...) ἁγνός (...)

Μαίανδρος. Im Lat. kann dieses ta nicht bloß an V sondern auch an Nomina gefügt werden – tare [illegible] – tarites gesteigert wie im Germ.
Im Lat. haben wir solche Formen auch in ziemlicher Anzahl – alatus, auritus, cornatus. [illegible] – Wörter auf cons. ausgehen, so wurde diese Formen gewöhnlich durch ein Bindevocal a gebildet – cuspatus, aeratus, apicatus, capitatus, cordatus, dentatus u. s. w. Im Griech. sind analog gebildet [illegible] (Lydos) [illegible], οδοντωτος u. –

7. 3. 61.
Sordidatus von Sordidus; denn das verbum sordido wurde erst später gebildet, es findet sich erst bei Lact. u. Sidon.

Daran schließt sich zunächst das suff. ti – gewöhnlich zu nom. actionis weibl. Geschl. drç – drshti Blick – gak – gakti Vermögen; budh – buddhi Einsicht – Eben dieselbe Bildung finden wir bei den germ. Spr. nur wenig verändert – im goth. sollte nach t ein th werden, weil jedoch einfach folg. Cons. [illegible] in t [illegible] und [illegible] ist gabaurths Geburt acc. pl. gabaurthins – im nom ist d i nach [illegible] Gesetzen ausgefallen – gaqumths Zusammenkunft (qaiman), gaskafts Schöpfung – gamunds Gedächtniß. –
n.hd. Vernunft, Ankunft, Zunft, Macht, Kraft.
Im Gr. wie in φατις, μητις, [illegible] – in andern Fällen aus einem σ – πίστις, [illegible], [illegible] – und meisten Fällen ist das t zu s geworden wegen des fg. i – dosis mimêsis, prâxis – Man erkennt d. sia auch nachdr. abgeleitet sein wie [illegible] mit suff. ge-
Im Lat. wenige Wörter: pestis, sitis, messis, vestis – eine Anzahl hat im nom. sing. d. i abgeworfen u. ist dadurch undeutlich geworden – pars, gens; – Häufig hat man ursprünglich die adv. Formen auf tim gemeint – d. scheint leg[illegible] sehr nahe – wie raptim, strictim, versim. Diese tim schließt sich besonders an Verbals. mit a, certatim, separatim – bei Formen wie membratim, regionatim, alternatim. Richtiger hält man wohl darin Acc. von Partic. Perf. Pass. – mit d. alten Endg. im. Eine verlängerte Form scheint tio zu sein – lectio – doch ist das noch zweifelhaft. –
Nun haben wir dieses [illegible] als ta –
in der [illegible] – ganta (Wanderer (gam) tanta Sänder (tan) im Gr. [illegible] zu bezeichnen [illegible] eine Thätigkeit nach [illegible] – ἀγονητης ἑρπαστης – im Lat. arbeit auch wo wie status. Formen gehören hieher d. von sup. auf tum – datum, kartum. In der Weitere können auch noch andere [illegible] in der [illegible] wo – dâtavê, kartavê datyam. paatavâi, kartavâi – gen. od abl. statôs, kartôs

Im Gr. [illegible] Lat. [illegible]

[illegible] – *)

*) [illegible] ved. [illegible] ata- -darçata [illegible] Drç

8.3.61.

Budenz, [illegible] im Griech. Göttinger Bühle [illegible] Leonardus [illegible] 1838 [illegible] de deminutivis graecis [illegible]

[illegible]

Im Lat. [illegible] nom. [illegible]

[illegible] – [illegible] mod freude (mōdatē er [illegible])

[illegible] – [illegible] vipad Unglück sampad Glück –

[illegible] ac [illegible] agentis [illegible] spaç [illegible]

[illegible] vēdavid [illegible] sēna [illegible] –

Im Gr. [illegible] – [illegible]

[illegible] – [illegible] (Schande) –

[illegible]

Im Lat. [illegible] – [illegible]

nesc- [illegible], rex, [illegible] lex, nex [illegible]

Im Goth [illegible] (fiskô [illegible] fiska u. s. w.) [illegible] reiks [illegible] – [illegible] fiskô (fiskas) – [illegible] fiskôs [illegible] reiks [illegible] reiki [illegible] reiks

[illegible] bangâ [illegible]

Eine andere Klasse von Wurzeln, wo die √ am Ende von Komposita werden, findet sich zahlreich – in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] theils act. theils pass. – ebenso √ [illegible] – [illegible] [illegible] – √ [illegible] [illegible], [illegible] –

Im Lat. werden diese √ ebenfalls theils act. theils pass. [illegible] act. – fabricens, anceps, artifex, remex, obses, fenisex auspex – auch pass. [illegible] praecox, redux, obex, subex (jac) conjux – triplex (= plicatus)

In einfachster Ableitung mit einem √ [illegible] [illegible] ā gegenüber [illegible] [illegible] (a mit d. Accent)

1) [illegible] Wörter welche einen [illegible] [illegible] bezeichnen bodhá [illegible] nadá [illegible] – Lobsänger (Ved) [illegible] – calá beweglich – tvacá [illegible]

2) [illegible] wird eine Steigerung d. Wz vorhergehend – die Wörter [illegible] bezeichnen die [illegible] welche aus [illegible] bhéda Spaltung céda Schnitt krádha Zorn [illegible] sind Pronominalbildung. –

Im Griech. dasselbe Prinzip – dieselbe Unterscheidung d. Accentes √ τρεχ – trochós (Läufer) Rad – tróchos d. Lauf. – kompós d. Prahler kómpos d. Lärm – tomós adj. schneidend tómos d. Schnitt phorós tragend phóros d. Tragen d. Tribut. –

[illegible] √ wird nur bei Nomen nach denselben Gesetze gebildet Wörter d. 1. Kl. agós tagós [illegible]pós, sophós – der 2. Kl. phóbos drómos bólos pónos trópos

Im Lat. hat d. Unterschied d. Accentes [illegible] beide Kl. sind nur nach d. Bildung zu trennen, in d. Form fallen sie zusammen coquus, procus – zur 2. Kl. sonus – ferner adj. fidus, vagus

Im Ganzen scheinen [illegible] Nomen [illegible] [illegible] in Compos. [illegible] Bildung d. 1. Kl. causidicus

12./3 61.

Gebrauch des doppelten od. selbst dreifachen Acc. –
Der Fall daß ein Acc. von andern abhängt, kommt auch hier vor, aber er ist von keiner wesentl. Bedeutg. – er kann z. B. von einem Particip abhängen, welches im Acc. steht – Hor. ep. 1, 20, 17 hoc quoque te manet ut pueros elementa docentem occupet extrema in vicis balba senectus
Ovid. Met. 1, 332. numerosa innato murice tectum caeruleum Tritona vocat. – auch bei Adj. – lacerum crudeliter ora. –
Für solche Structur hat gewiss nichts besonderes – es ist nur darauf zu achten, ob durch Abhängen eines solchen Acc. von einem andern die Rede nicht schleppend werde, od. zweideutig wird. –
Quint. 8, 2, 16 tadelt solche Ausdrücke wie: vidam a se hominem librum scribentem – 7, 9, 10 – Suet. Vesp. 16 – negata libertate quam imperium adeptam suppliciter rogabat. –
Die übrigen Fälle sind verschieden, daß die Acc. zu einem u. demselben Verbum od. Wort gehören, das hat dies so bezeichnete Dann einen einfachen, substantiellen Inhalt – hier hat d. Handl. nicht 2 Objecte zugleich, sondern in jedem Momente der Vorstellung hat sie je nur [illegible] Man wirklich bei einer einzigen Handl. mehrere Obj. befinden, so müssen diese nothwendig in verschiedenartigem Verh. zu ihr stehen. Es ist nicht bei jedem Verb möglich, es mit mehreren Obj. zu verbinden – die allg. meisten Obj. die zu jedem Verb allen Unterst. gesetzt werden können sind d. Maaßbestim. d. Zt. – weil jede Hdl. an d. Zt. gebunden ist – sehr häufig entw. wenn eine solche Bestimmung angepaßt od. überflüssig. D. Maaßbestimmg d. Raum haben nur beschränktere Anwendg, noch beschränkter jedoch andere Maaße u. d. eigentl. Maaßbestimmg finden nur dann ihre Anwendg wenn die Nothwendigkeit verlangt ein zu [illegible] Verb noch ein bestimmtes Verhältniß zu beschreiben.
Graeci decem annos ad Trojam fuerunt – Graeci obsederunt Trojam X annos – Graeci ad Trojam detenti sunt X annos
Gell. Frag. 19, 4 alteri alteros aliquantum adtriverant. Cicero
Lael. c. 3? e. e. ego vos, quantum meus in vos amor tantum hortor [illegible] – Innere Obj. sind die sich möglicherweise zu einem Verbum hinzutreten, das noch außerdem ein äußeres Obj. annimmt – Nicht gewiß, bei diesen Fall leiden [illegible], der [illegible]

wird durch Hinzufügung eines [illegible] die [illegible] als ein durch sich
vollendetes dargestellt. – Cato r. r. 134 u. 139 te bonas preces
precor in einer Gebetsformel – Catull 7, 9. tam te basia multa basiare
hierher ist auch zu rechnen eine Stelle bei Caes. B. C. 1, 76, 3. Petrejus principes
in haec verba iurat ipse – idem jusjurandum adigit Afranium – adigere = schwören lassen = iurare facit
B. C. II. 18, 5. – [illegible] jure jurando u. ad jusjurandum
adigere – [illegible] Davis u. Schneider zu Caes. B. G. 7, 67, 1 – [illegible]
[illegible] Schneider jure jurando [illegible] –
Plaut. Rud. prol. 46 [illegible] jure jurando adigere – Sall.
Cat. 22, 1 u. Corte u. Kritz ad l. – Gronov ad Gell. 4, 20. [illegible] Liv.
43, 15, 8. [illegible] (u. [illegible] ad) [illegible]
[illegible] Körper mit [illegible] dargestellt [illegible] –
[illegible] bei den [illegible] Bewegung – [illegible]
ire viam – [illegible] ire – agere, ducere u. [illegible]
[illegible] Bewegung [illegible] – Statius Theb.
1, 645. nec me pietas et conscia virtus has egere vias.
[illegible] transire
pontem u. transducere exercitum pontem – Caes. B. G. 1, 12. 2, 5 u. 10
7, 11. 8, 13 u. 27. B. C. 1, 61.
ebenso [illegible] transportare
Caes. B. G. 4, 16. B. C. 1, 54 [illegible] im Griech. διαφέρειν τὰς ναῦς
τὸν Ἰσθμόν Thuc. 3, 81. 8, 7, – ferner traiicere Caes. B. C. 1, 55 u. 83
Wenn nun solche Verba in's Pass. gesetzt werden, so verwandelt sich
[illegible] Bewegung [illegible] Nominat. – [illegible]
bleibt unverändert, [illegible]
[illegible] Bewegung durch transducere od. transduci ausgedrückt werden.
Caes. B. G. 1, 31 a. E. ne major multitudo Germanorum Rhenum
transducatur. 2, 4. B. C. 3, 76. – Ganz ebenso verhält es sich mit andern
Composita mit circum, praeter – mit ad [illegible]
Caes. B. C. 2, 61. quos Pompejus omnia sua praesidia circumduxit
Frontin. strat. 3, 15, 4. horrea circum duxerat captivos –
(Cic. Verr. 4, 19, 41. Diodorus Romae sorditatus circum patronos atque
hospites cursare) Hor. Ep. 1, 15, 10. deversoria nota praeteragendus
equus. – Liv. 21, 55, 9. Mago Numidaeque, simul latebras eorum
praeterlati est
–

Wagner, varietas lect. zu Virg. Aen. 11, 625. – Sall. hist. (Kritz) frg. 3 ita castra sine volnere introitum. – Cato r.r. 141. agrum, terram fundumque meam suovetaurilia circumagi jussi – Manche [illegible] sind schon früher [illegible] worden – bei [illegible] nach [illegible] in der [illegible] allgem. [illegible] werden – wie wir früher gesehen haben. Plaut. Pseud. 1, 3, 43. hoc quod te revocamus. Stichus 127. sed hoc est quod ad vos venio quodque esse ambas conventas volo. Cic. pro Mur. 37, 79 quaeris a me quid ego Catilinam metuam? nihil. So auch bei cogere – Virg. Aen. 4, 412 improbe amor, quid non mortalia pectora cogis Liv. 6, 15 id cogendi estis –

In [illegible] folgen Verben [illegible] nach Plaut. Mercator 2, 49 hoc non voluntas me impulit Pseud. 13 id te Jupiter prohibessit Amphitr. 1051. neque me Jupiter neque di omnes id prohibebunt. – Captivi 186 nunquam istoc vinces me. – In der [illegible] Latinität sind solche [illegible] nicht mehr gebräuchlich, einige haben sich aber noch erhalten Ter. Phorm. 151 numquid 458 numquid nos vis. Plaut. Truc. 153 quid igitur me volt 328. ego quid me velles visebam. Casin. 2, 1, 3 u. 6, 1. [illegible] bei den besten Schriftst. Caes. B. G. 1, 34. [illegible] quid ille se velit. [illegible] jubere, hortari

---

12/3 61.

Im Griech. [illegible] – Lat. aerifodina Erzgrube [illegible] werden – instr. Dat. – θεοδοτος, Gottgesandt – acc: falsiloquus

[illegible] umfasst [illegible] welche gebildet werden [illegible] – karmadhâraya divya-kusuma himml. Blume – [illegible] – [illegible] ist [illegible] a-adrishta ungesehen – [illegible] – durdina böser Tag δυσ[illegible] – sami halb – samibhakta halbverzehrt – ἡμι[illegible] – halb[illegible]

Das erste Glied gebildet durch Zahlwörter heissen speciell – dvigu – trirâtram drei Nächte trilôkî drei Welten – biduum, trivium

III [illegible] Bahuvrîhi-Bopp. possessiva — [illegible] compos.-[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] determ. [illegible]
[illegible] mahâbâhus determ. [illegible]
[illegible] mahâbâhus relat. [illegible]
[illegible] comp.
[illegible] [Greek words, illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] comp [illegible]
[illegible] lausa-vaurds [illegible]
lanc mōd longanimis (Keeres) [illegible] magnanimus
[illegible] (Notker) goltfar [illegible]
missefar [illegible] hochfart [illegible] (Nibel)
[illegible]
[illegible] (isch, en) [illegible] comp. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] magnanimus [illegible]
[illegible] multimodus, levisomnis, unoculus
[illegible]
latiolavus. [illegible] angusticlavus
[illegible] comp. [illegible]

[illegible] der Composita aber [illegible]
[illegible] die 3 [illegible] aber [illegible]
[illegible] – unanimis
uniformis, biformis, bimembris, biennis, triformis
quadrilibris, quadriennis, quinquennis, sejugis
septiformis, septennis – sedecennis, milleformis
[illegible] praefixen – semianimis
[illegible]
[illegible] – multiformis, omniformis
abnormis, elinguis, exanimis – [illegible]
[illegible]

derselben Analogie folgt [illegible] horrisonus, tauriformis – [illegible]
[illegible] bicornis, tauricornis, –

Composita der letzten Glied [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] biforis, bivertex
multiradix, aequilibrium?, concors – discors – [illegible]
[illegible] Augustin [illegible] tortis cordibus [illegible]
[illegible] color [illegible]
bicolor, discolor, concolor – daneben bicoloreus,
decoloreus, multicoloreus, versicoloreus, ferner
versicolorius –

[illegible] latus, lateris [illegible] aequilatus [illegible]
aequilaterus, quadrilaterus – selbst aequilateralis
[illegible] corpus – bicorpor, tricorpor – [illegible] bicorporeus
[illegible] pes – bipes, longipes [illegible] quadrip[illegible] daneben
quadrupedus, tripedalis, tripedaneus
[illegible] crus – aequicrurius – [illegible] sanguis [illegible] exsanguis [illegible] (gen. exsanguis)
daneben consanguineus [illegible] consanguinitas

Von os – exos u. exossis (?) grex – congrex, segrex aber

auch segregis u. segregus – von nomen – binominis, multinominis

generis auch vergl. congener, degener – aber auch multigeneris

(Plaut) multigenerus (Plaut) multigenus, zum [illegible]

quinquegenus [illegible] nicht zu [illegible] Wörter wie taurigenus [illegible]

von Stamm erzeugt – [illegible] [illegible] gen

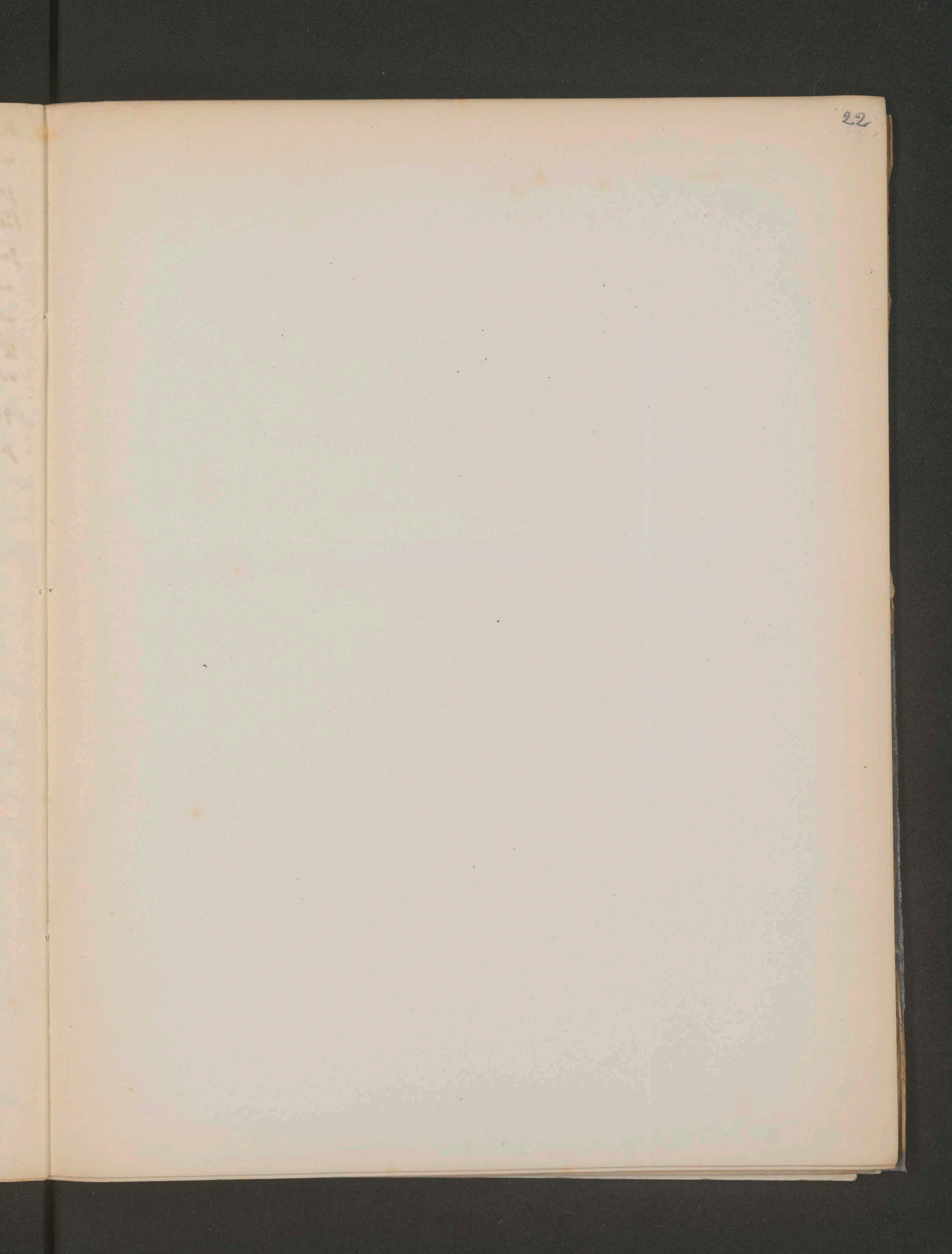
abgeleitet

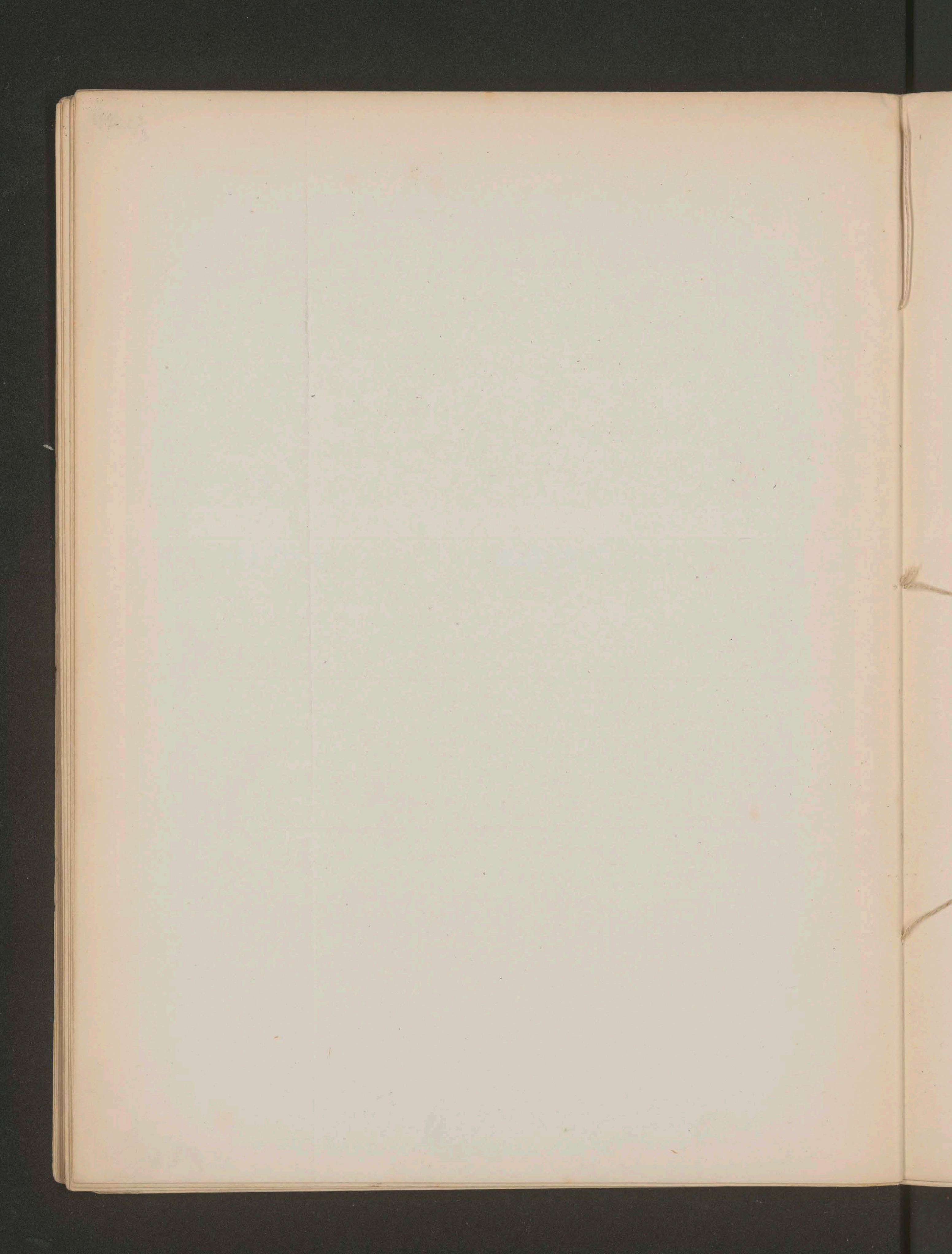
IIte [illegible] die [illegible] – [illegible] [illegible]

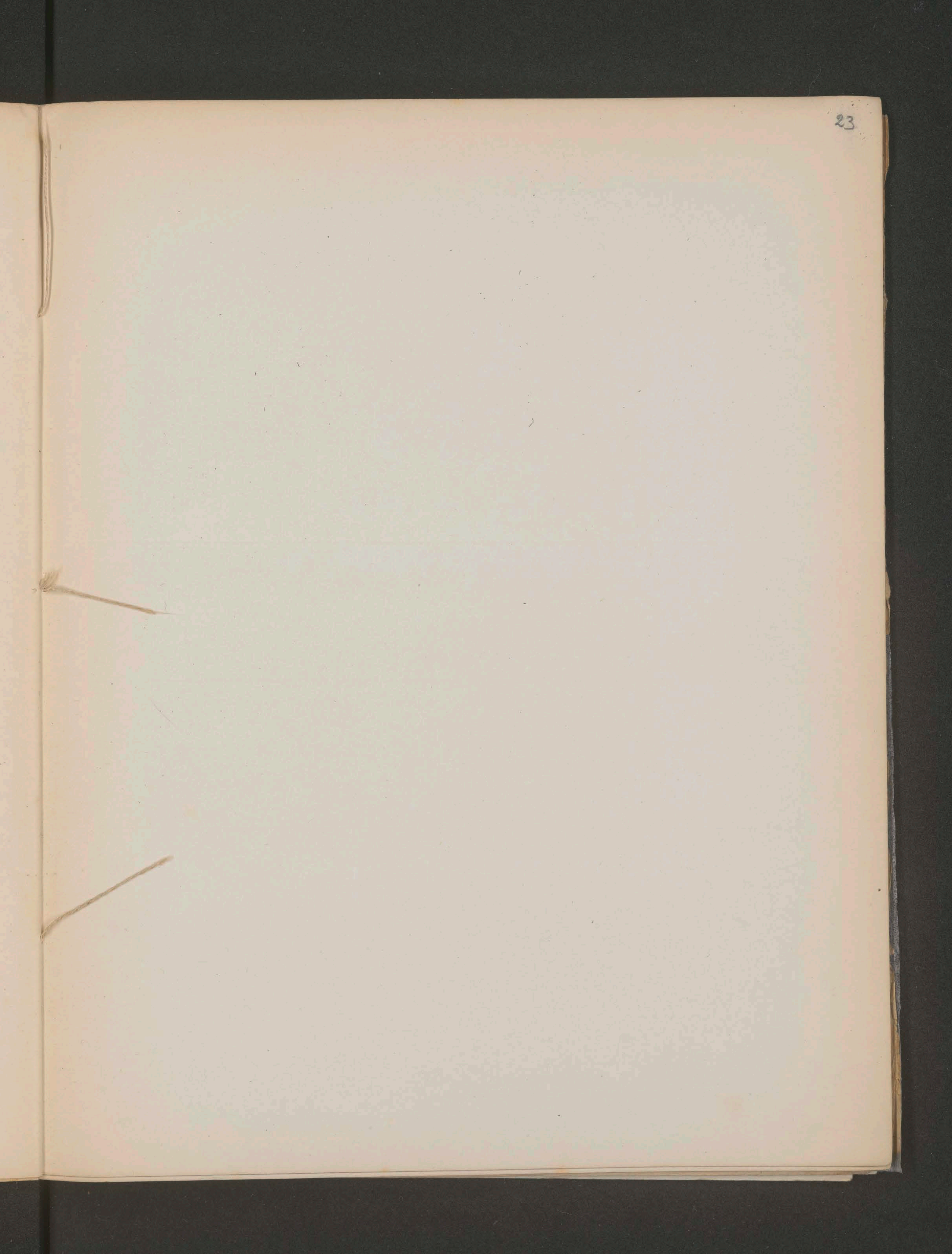
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

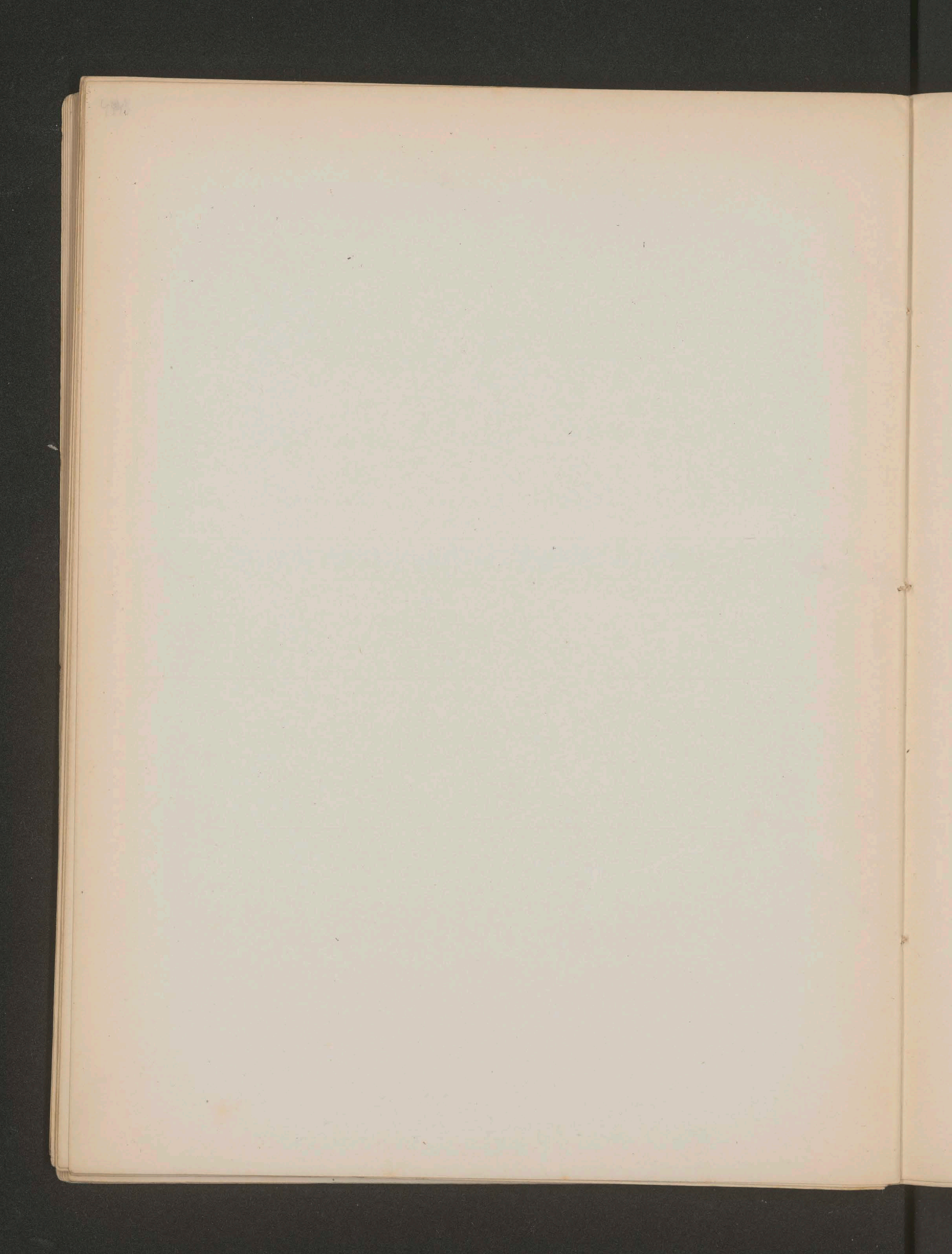
yatha vidi [illegible] [illegible] – [illegible] paradrême

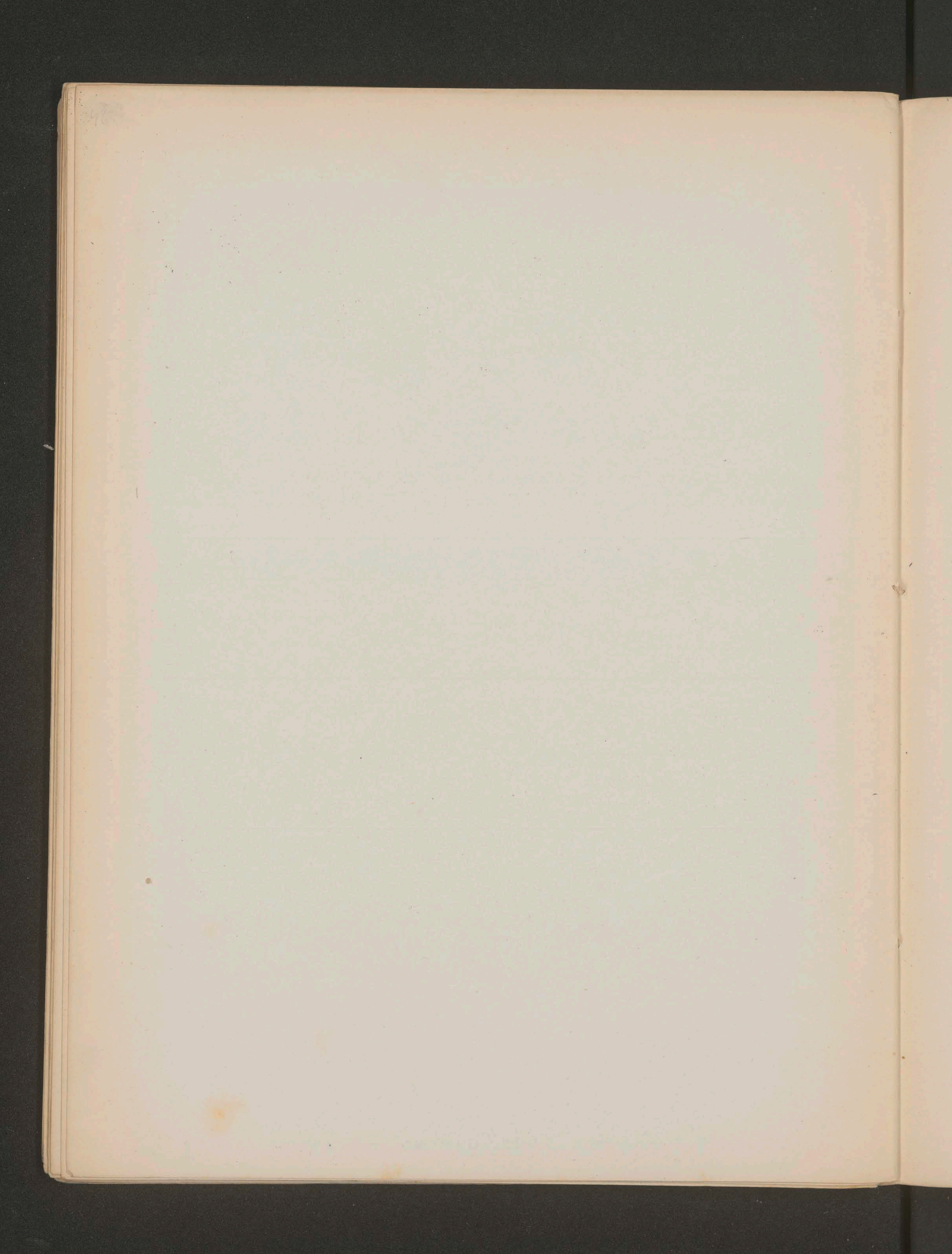
prochny – [illegible] obviam – [illegible] [illegible] !

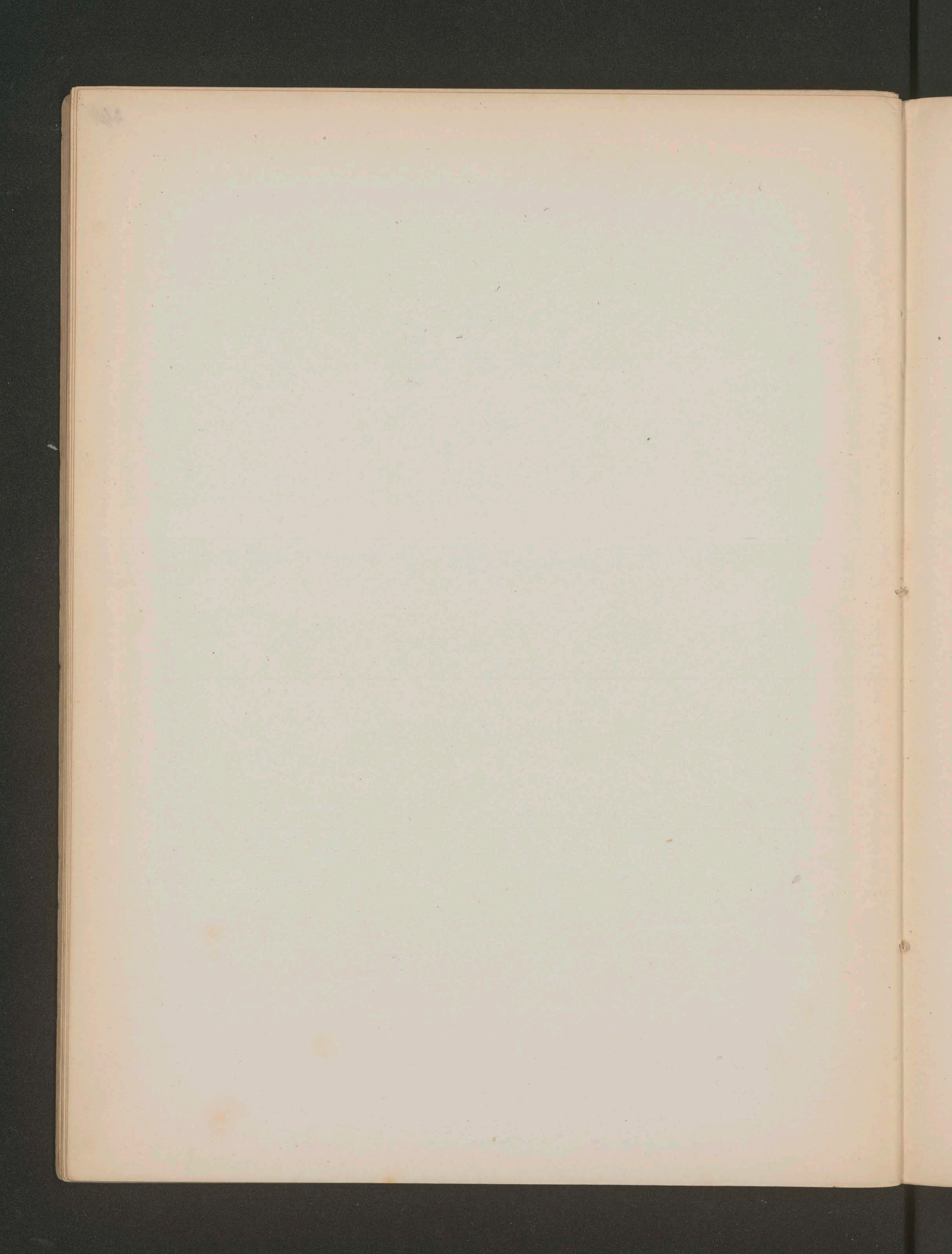

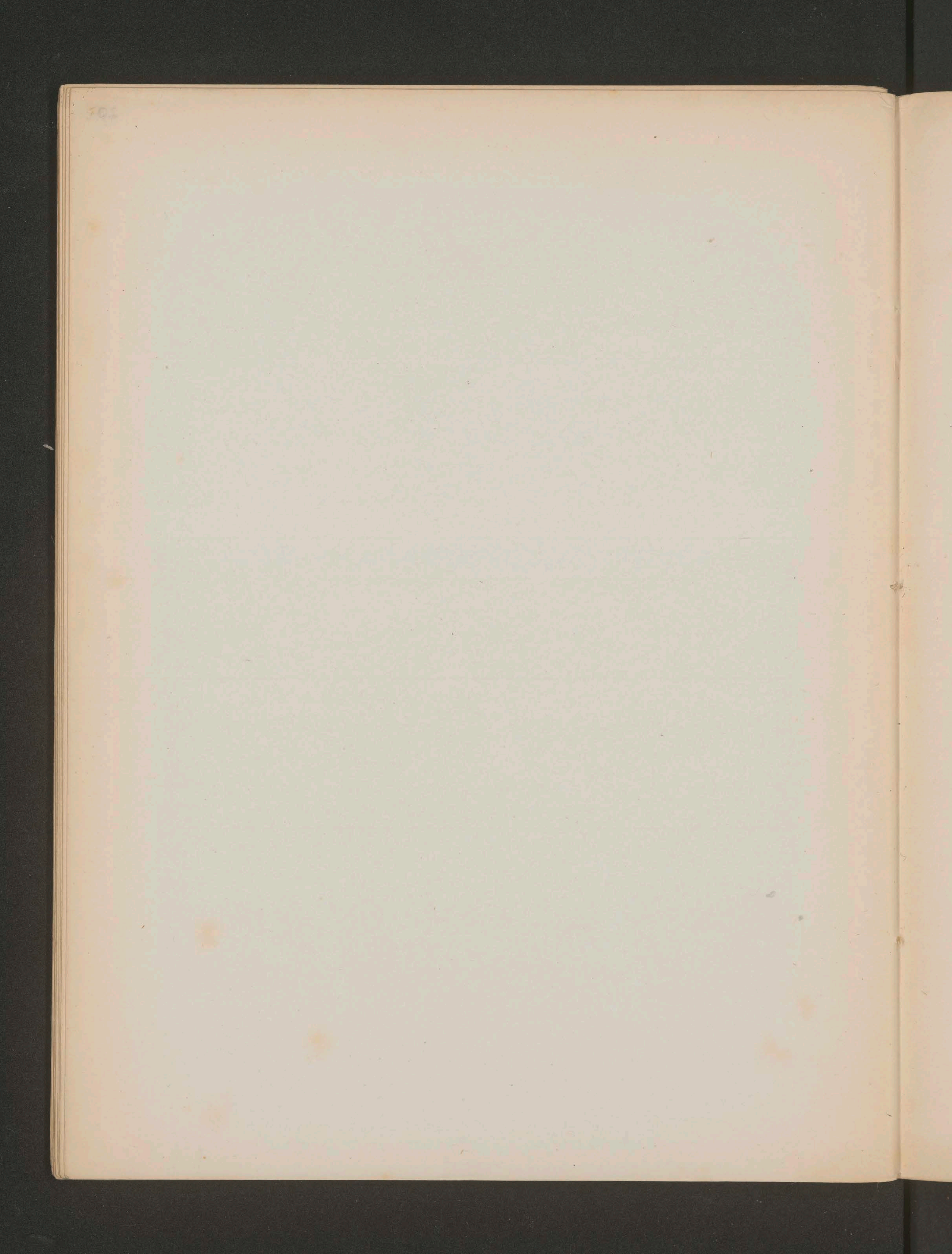

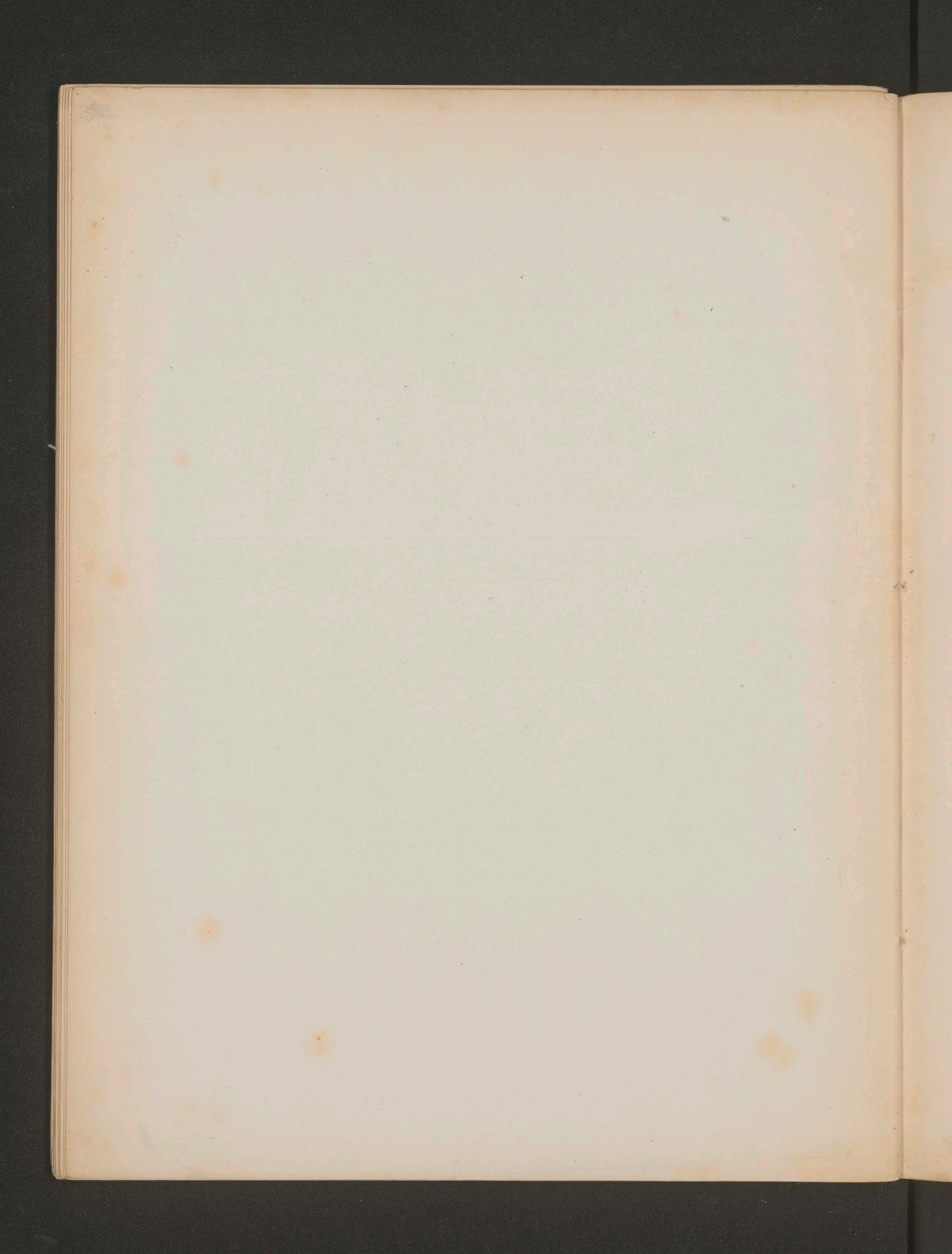

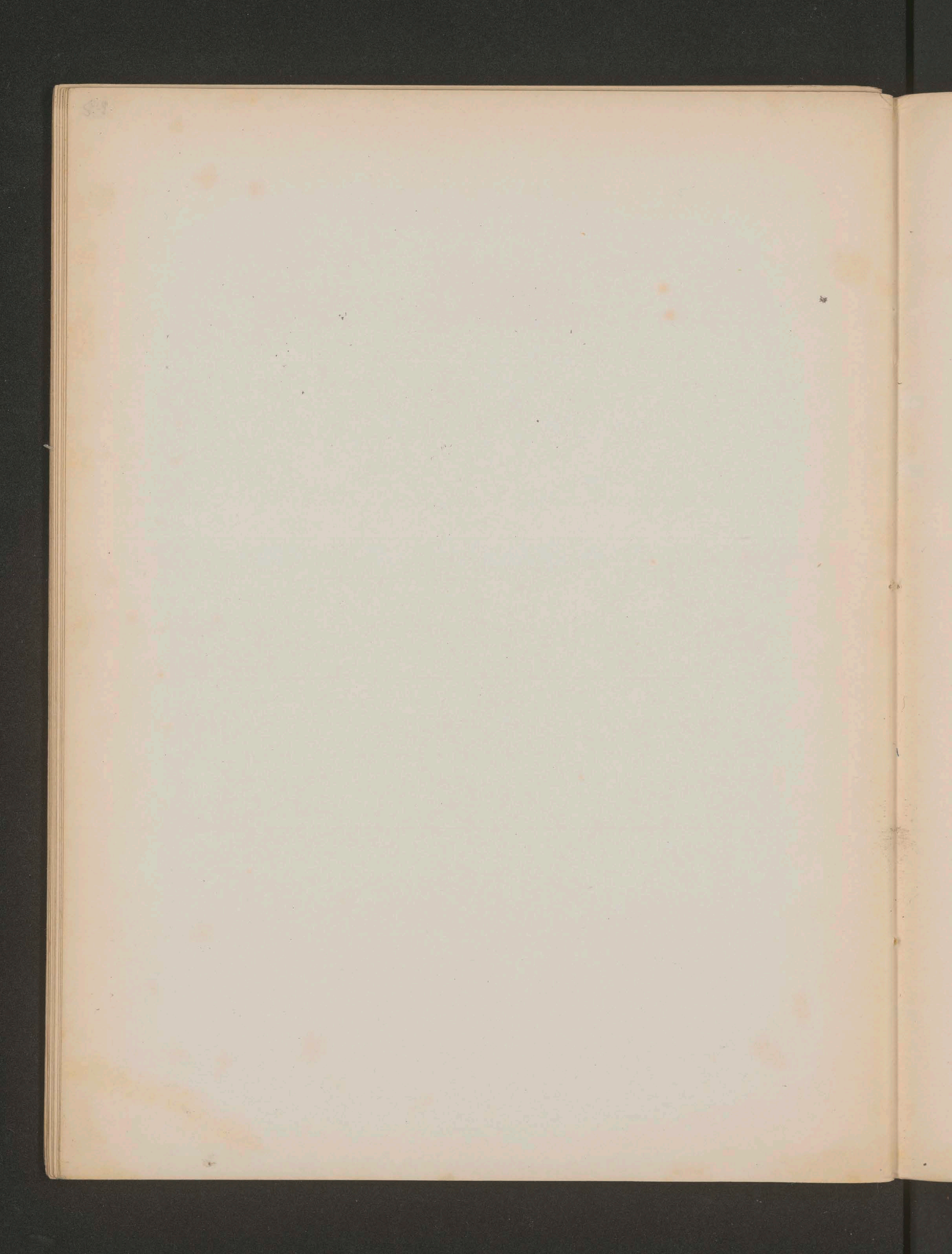

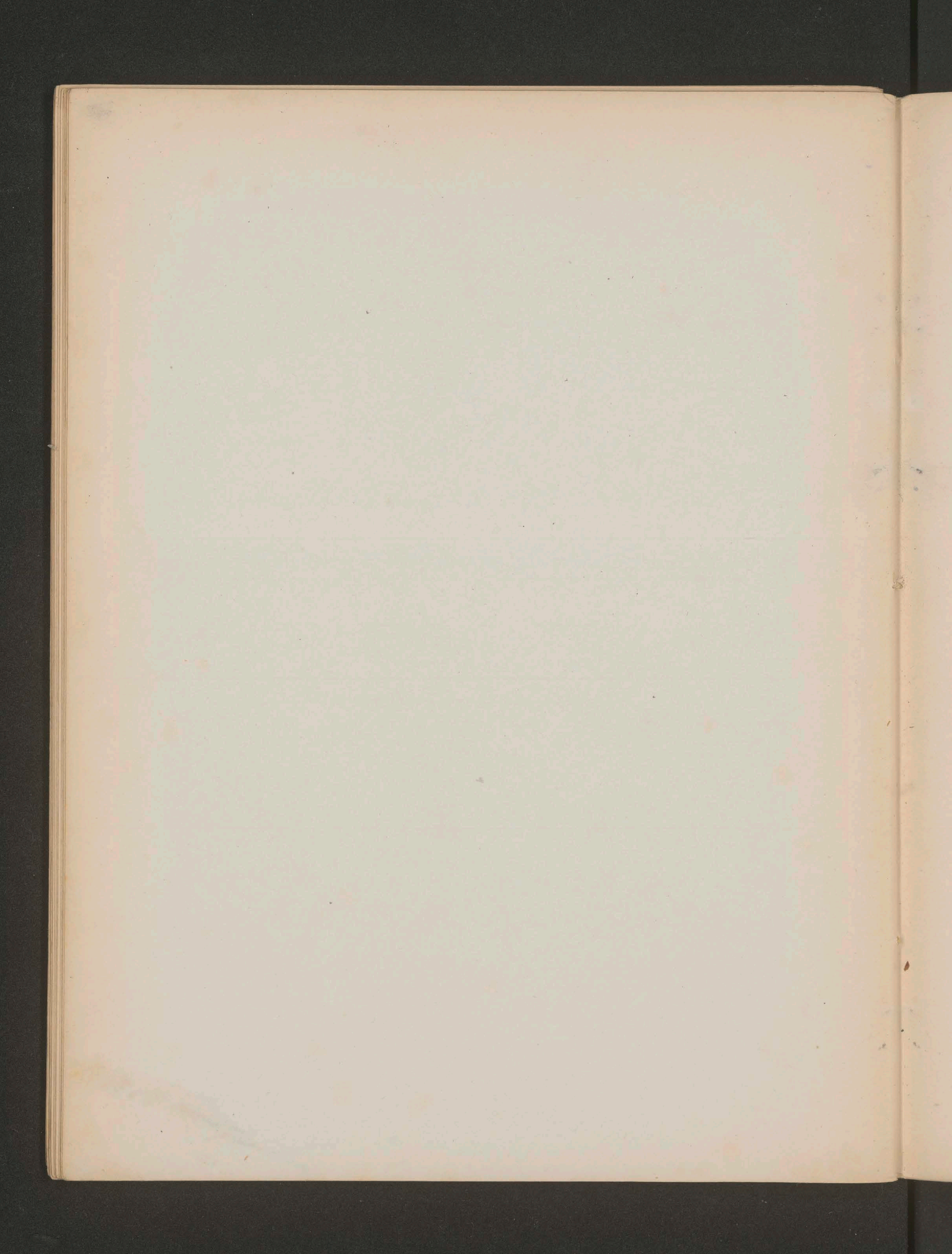

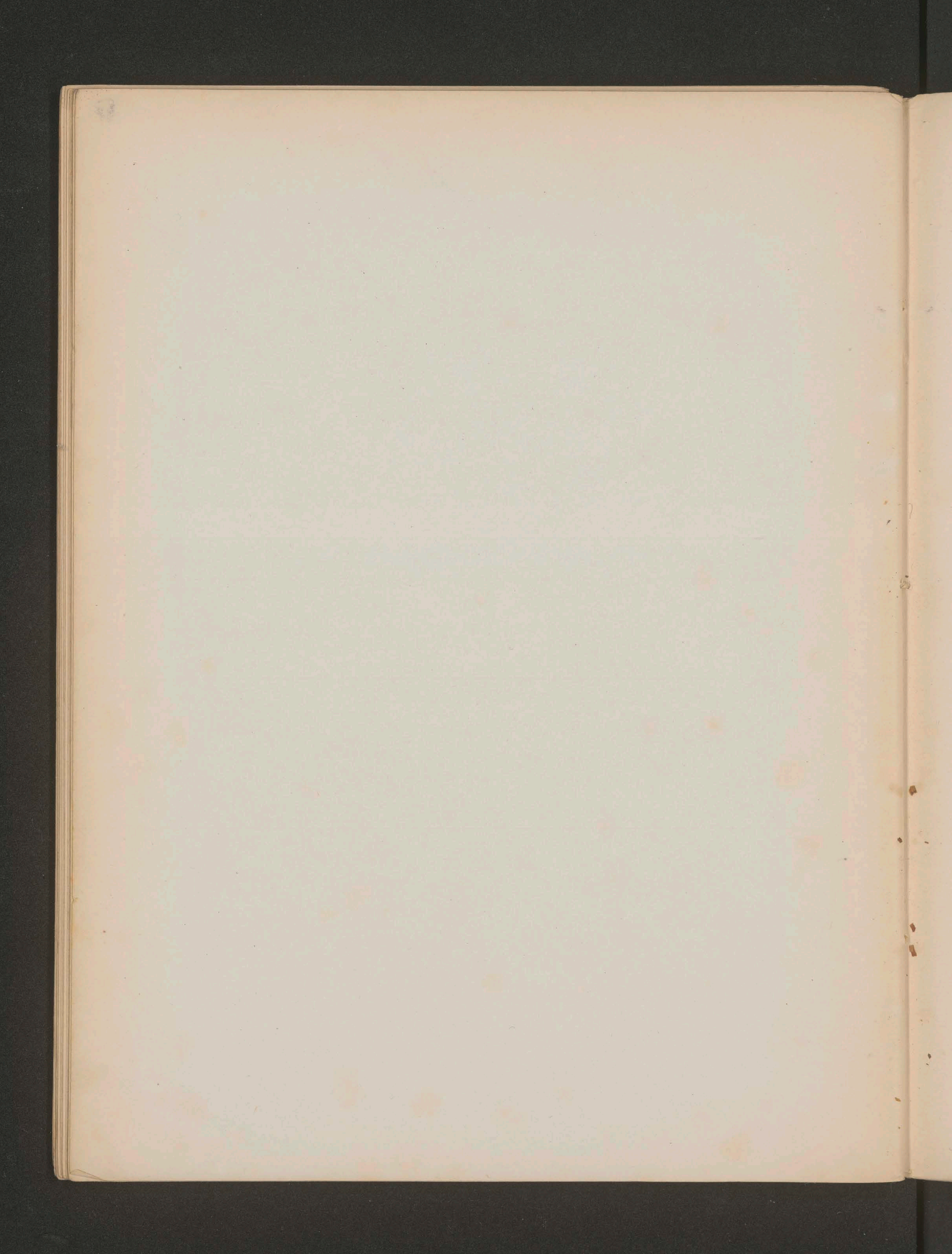

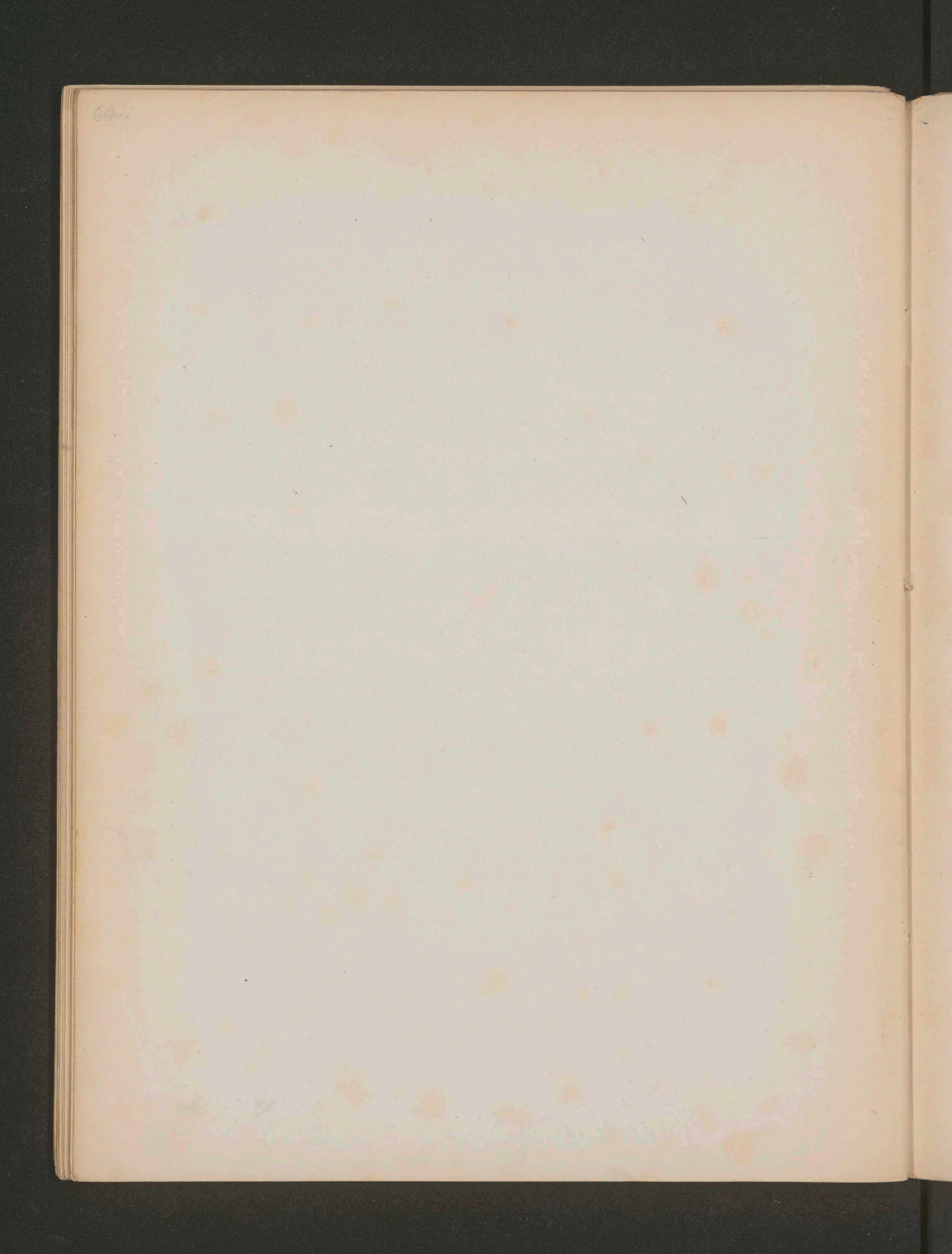

(1812) [illegible] ist [illegible] [illegible], so [illegible] jungen Agricolanus – in den alten Longob...

[illegible] deesse nobis terram vivam in qua moriamur non potest. – Haase: deesse nobis terra in

vitam, in qua – – [illegible] Tac. hist. 1,8 [illegible] et pacis artibus, belli (5)

inexpertus – wo Roth im 1 Satze expertus ergänzt, wo Haase für [illegible] hält – [illegible]

pacis artibus [illegible] qual[illegible] [illegible] Tac. [illegible] ist, [illegible]

[illegible] – Cic. de fin. 1,1,2. veritus ne movere hominum studia viderer, retinere non posse

wo man im 1 Satze posse ergänzen wollte, [illegible]

[illegible] Tac. Agric. c. 9, wo Haase glaubt, [illegible]

[illegible] – ubi offensum – nulla persona wie Wex u.

Haase [illegible]

[illegible] słów [illegible] wszystkie mają wyrobiony [illegible] tylko Czesi – Rosyanie [illegible]

[illegible] akcent, długości nie mają – przypada ona na tę samą [illegible] akcent sylabę. – [illegible]

na [illegible] mają w [illegible] akcent na ostatniej

[illegible] mają akcent na przedostatniej – pat, fat = (w)oś(co)

Otče naš iže jesi na nebesjech (niebo), da svjatitsja imja twoje, da pridet carstwije twoje,

da budet wolja twoja jako na nebesi i na zemli. Chleb naš nasuščnyj (4) dažd' nam

dnes i ostawi nam dołgy naša jako i my ostawlajem dołžnikom našym i ne

wwedi nas w napast, i zbawi nas ot łukawago wo wjeki (?). Jako twoje jest carstwije

i siła i sława wo wieki amen.

Chronica Polonorum: Nach Stenzel gegen das ende des XIII od. im anfange des XIV jahrh. abgefasst – er erwähnt nicht die heiligsprechung der herzogin hedwig, welche doch bereits im j. 1267 erfolgte – in den früheren zeiten folgt er dem Kadlubka, den er p. 2 zwars einen cronographus der Polen bezeichnet, ohne seinen namen zu nennen, oft wörtlich, obwohl er dessen nachrichten abkürzt. Die Chronik endet p. 32 mit dem tode Boleslaus II des kahlen, von Liegnitz, welcher 1278 †, giebt aber zugleich p. 31 an, dass dessen tochter Enfrosyna als äbtissin v. Trebnitz gestorben sei (die 1287–1297 äbtissin war – Dann sagt er p. 22: Lesco sei nach Krakau zurückgekehrt u. habe diese stadt im august des jahres 1285 befestigt.

Pag. 11: Sicque Casimirus monachus ab Heinrico imperatore pie coronatus, cum matre reversus duxit uxorem, nomine Dobrognevam, et genuit ex ea duos filios, Boleslaum secundum, Wladislaum primum –
Cui successit (c. 1058) filius illius Boleslaus secundus, qui cum vivente adhuc patre probus ac liberalis existeret, mortuo patre omni in cronica regna pervasit preliis [1] et cum apud Getas, Rutenos et Ungaros aliquot annorum moram traheret, uxores nobilium et infortunii rumoribus (auditis) ad longa exspectatione timentes terram rapi ab hostibus, permiserunt et propriis servis nupserunt, ne posteritate carerent. Quo audito Boleslaus cum furore revertitur, municiones capit, servos perimit et uxores a mensa maritorum et a thoro prohibet et nobiliores, occisis parvulis nuper natis a servis, catulos lactare compellit et flagiciorum cum equa contra naturam effectus, sanctum Stanislaum, antistitem Cracovie se ob scelera objurgantem et tandem excomunicantem, propria manu ad altare intra missarum solempnia sacra in die sancti Michaelis et capella trans Wislam, gladio in frusta concidens, perimit, anno domini M L XXIX, tempore Gregorii pape VII [2]. Sicque omnibus odiosus effectus in Ungariam ad sanctum Wladislaum regem, quem prius ÷

Pag. 12:
pedester currui obviantem contempserat, confugit, multa meciens sancto praesuli, quem trucidaverat, crimina impingens, ubi inaudito correptus langwore miser misere interiit [3], sed et unicus filius ejus Mesco [4] in ipso juventutis flore veneno emarcuit anno domini ...

[1] K. p. 131.
[2] Vita S. Stanisl. p. 346. 349
[3] Vita S. Stan. p. 351 u. anm. zu Mart. Gall. p. 110 ff.
[4] G. Mart. Gall. p. 113 ff. K. p. 137 ff. 141.

3, 22, 86   2, 30, 1/3 / 109   Lella 9, 26   aud. 1/3 / 72   olle 49, 16   bello heroico

temat Tęża z tkwot suff. ze po nowa Tęża, cej samogłoski

wied (wiesar), dat, jad, jeś, siat

inf. wiede

wiem	wiewie	
wiesi	wiesta	
wiest	wiesta	

imper. wiezy, wiesta, wiesta

damy, daste, dadą, dadjeach

aor.

jad – inf. – jasti (jeść)

jam	jawie	jam
jasi	jasta	jaste
jast	jasta	jadzat

imper. jazdy, jadzie

aor. jadoch, jast, jast

Słowo posiłkowe tworzy się z jes, bąd, by

jesmi	jeswie	jesmy
jesi	jesta	jeste
jest	sta	ѥсѫть

бѫдѫ   бꙑхъ

бѫдєши

Defect. aor. tworzy się za pomocą słowa posiłkowego. – ze imat być – w tyrze mełtiny prolyny – będą, zgasił fecerit – jezyskrat budet quod futurus fuerit – budeshto – mozesbył – spichom był ...

Lied vom Heereszuge Igors gegen die Polowzer von Boltz, Berlin 1854. Schultze. –

Nie jest to pomnik wszystkiej literatury a stosunek jego do wszystkiej literatury ten sam, jaki polskich kronikarzy do literatury polskiej. Należy do starocerkiewnej literatury. –

Poznamy w nim różnicę między prawdziwym cerkiewnym językiem a tem który w późniejszych wiekach rozwijał i zmięszał się obok języka ludowego, gdy tymczasem w księgach kościelnych zawsze czystym zachowanym został. Niektórzy dla różnych podobieństw polskich umieścili poemat ten w historyi piśmiennictwa polskiego, jak Bielowski. – Epoki ruskiej literatury będą

1° epoka pogańska aż do 980 za Włodzimierza W.

2 — od wprowadzenia chrześciaństwa aż do końca 15. w.

a) do wpadu Mongołów w w. 13.

pod panowaniem mongolskiem powstaje język, który dziś nazywa się moskiewskim, na podstawie cerkiewnego języka

3 – b) od oswobodzenia Rosyi aż do Piotra W.

Z najdawniejszej pogańskiej epoki nie masz żadnych zabytków piśmiennych ani małoruskiego narzecza, ani białoruskiego ani też wielkoruskiego. Tylko badania językowe, tyczące się imion własnych i najdawniejszych nazw w życiu społecznem mogą nam obraz dość ogólny o postawie języka w owych czasach.

Przed wprowadzeniem chrześciaństwa już rzecz. Nowogrodzka książęta, również i w Kijowie kultura jakaś była przedchrześcijańska.

Nowa epoka w czasach przedchr. zaczyna się od wejścia Waregów 862 do Nowogrodu – panowanie ich szybkiem rozszerza się krokiem ks. Oleg – Igor – Swiatosław p/ bohaterska ciągle się ucierają z szczepami dzikiemi i z Grekami – państwo potem znacznie osłabionem zostało przed podzieleniem na różne działy – dopiero Włodzimierz W. (981 – 1015) wszystkie dzielnice znowu połączył i przyjął religię chrz. –

Stosunki z Konstanty[nopolem] po przyjęciu chrz[eścijaństwa] stały się niezmiernie ścisłe
i liczne – Włodzimierz stamtąd sprowadził uczonych, księży, rzemieślników
– podobny stosunek jak między Karolem W. a patryarchą rzymskim.
Wpływ Waręgów na język słow. był prawie żadnych – mało wyrazów z ich
pierwotnej mowy się zachowało.

9.II.

rękopism 1795 odkrytym został – zob. wydanie Bielowskiego 1823.
1800 pierwszy raz ogłosił Puszkin w wydaniu osobnem –
Szlözer powątpiewał o prawdziwości manuskryptu (tom I) lecz w tej
samej części zmienił swe zdanie, ujrzawszy pierwsze wydanie Puszkina.
Podobnież Dubrowski powątpiewał z początku o rękopisie Królodw.
W następnym czasie wychodziły różnie inne wyd. – 1803 Iwan –
1813 Iwan Sieraków w mowach ruskich
niem. tłom. pierwsze w Dorpacie w piśmie Lan wychodzącem
potem Kotzebue w piśmie der freimüthige – tak Kotzebue jak
Müller (wyd. w Gradze 1811) niezmiernie się zdumieni wielkością poematu.
W całości poematu wielki brak związku, jest to prawie
dorywcza improwizacya i dla tego nie można go porówny-
wać z epopejami starożytnemi, świata jedności starożytnemi
Sebold także tłomaczył czeskie, Hankmann 1808 czeskimi i niemieckiemi (Hanke 1822 zba-
czeskiemi literami. –
w Polskim języku najprzód Cyprian Godebski wspomniał o niem
– nie z oryginału powziął wiadomość lecz z francuskiego czaso-
pisma, dla tego autorstwo przypisuje Puszkinowi. –
Rakowiecki w ruskiej prawdzie, tom I – Linde w historyi
literatury polskiej – ostatnie tłom. Cyganka Bielowskiego
bardzo piękne choć niektórych fałszujących tłomaczeń –
Na koniec wydał Boltz z komentarzem i tłomaczeniem niem.
Boltz uważa język, którym poemat ten napisany, za staroruski,
choć to wyrażenie bardzo niedokładne. Za dyalekt polski
także języka tego uważać nie można ~~polsko~~ – rusko-ruski dyalekt
który on przyjmuje, daleko później powstał.

(za 1.3.60.)

Tego zdania także był Maciejowski. — W tym roku wyszła
historya Duchińskiego, który dowodzi iż Rosyanie nie są Słowianami
a granice Polski rozciąga do Dniepru.
W pieśni widzą pogański charakter, z tego wnoszą wydawcy, że
składaczem téj pieśni nie był ksiądz, lecz człowiek duchowny;
ten sam pisarz na końcu wzywa książąt żeby się wzięli do
obrony chrześciaństwa naprzeciw pohanom. — Maciejowski w
pamiętnikach swoich inną myśl poruszył co do pieśni: albo
Ruś pogańska już miała ~~swe~~ śpiewy, jednak nie zostało pom-
ników. Pieśń jest starsza od kroniki Nestora. Strata orygi-
nału, który się spalił w Moskwie, bardzo dotkliwa tak dla
paleografii, jak i ze względu na tekst, gdyż opiera się
jedynie na wyd. Puszkina. Maciej. myśli także, że
pieśń ta pod wpływem wywieranym przez Polskę na
Ruś w polsko-ruskim dział. złożoną została,
lecz te wymienione położenia,
znajdują się już w mowie najstarszéj cerkiewnéj. — Inne
Mac. myśli że pieśń ta składana przez różnych
poetów, że złożona z różnych urywków
obiegających w celu politycznem by zagrzewać
do boju przeciw poganów, — lecz wszystko to
nie podobném do prawdy.
tylko wszystkie pieśni ~~żony~~
zdaje się był utracone, tchnięte
zupełnie duchem pogańskim

(14.II.) Równocześnie z Bolesławem Chrobrym panował na Rusi Włodzimierz W. — Igor Światosławicz 1085 r. przeciw Połowcom przedsięwziął wyprawę. — Treść. — 1 maja zbliżyli się do Dońca
1. Wstęp — wspomnienie śpiewaka Bojana — opis Igorey charakter jego, wyjście z wojskiem, nowy zwrot do Bojana.
II. Igor udaje się w marsz — Wsewołod łączy się z nim. — Igor chwali wojsko Wsew. — nieszczęsne znaki — pierwsze bitwy — zwycięstwo
III Połowcy gotują się do nowej walki — odnoszą zwycięstwo
IV. Poglad na dawne czasy, w nich widzi powód nieszczęścia.
V. Igor dostaje się do niewoli — Książęta zamiast iść mu na pomoc, owe kłótnie między sobą wszczynają — wskutek czego Połowcy pustoszą kraje ruskie
VI Sen Światosława — wzywa Światosł. książąt do pomocy
VII. wyraz ogólnego smutku, w którym Ruś pogrążona — elegia Jarosławnej
VIII uwolnienie Igora za pomocą niewolnika
ogólna radość
W oryginale nie masz podziałów w tekście — pewien rytm jednak panuje, podobnie jak w pieśnie św.
Л БЄПОЛИ — nasze lepsze
НЫ zamiast na БЯШЕТЪ imperf. bjaszet — w tej formie uderza rzecz nie jest potrzebna
Bratie forma czysto-cerkiewna
słowo, słowesa, słowesom, słowesi
Bojana poeta z dawniejszych czasów, zkąd o nim nic nie wiemy — w naszym poemacie kilka razy wspominany, spółem go porównywa jarzem z słowikiem, musiał żyć za Światosława, który † 1170. Słowianie stali w najdawniejszych czasach już na jakimś stopniu oświaty.

zu 1.3.60.

Die II–VI conj. enthalten Verba mit langem Wurzelvoc. ai, au, in der Reduplicationssilbe tritt [illegible]. Die [illegible] ai [illegible] in der 4 [illegible] conjug. bleibt der Wurzelvoc. [illegible] unverändert + springe [illegible] ~~salta~~ saisalt

~~weide halda, haihald (1 conj.) – haita, haihait (2 conj.)~~ heisse –

~~stosse stauta, staistaut (3) – schlafe slêpa, saislêpa (4)~~ –

Grimm benannte diese 4 conj. nur mit Rücksicht auf andere germ. Sprachen.

die V u. VI conj. nehmen im Pf. ô an – (wehe) vaia, vaivô (5)

têka (berühre) taitôk (6) – têka verhält sich zu taitôk wie im Gr. τρέφω zu τέτροφα – oder wie ἐγείρω zu ἐγρήγορα [illegible] das praes. hat den [illegible] [illegible] das Pf. den [illegible] [illegible] –

für die ~~1. conj.~~ nhd. haben wir [illegible] haben wir halte, hielt – heisse, hiess – stosse – stiess – schlafe, schlief – [illegible] diese Formen zu [illegible], in [illegible] zum Praes. genügt das Nhd. allein nicht – [illegible] diese Formen bis in's Ahd. verfolgen [illegible], dass [illegible] [illegible] Formen noch die Redupl. enthalten ist, [illegible] wie im Lat. [illegible]. – Die Quellen des Ahd. gehen zwar nicht so weit zurück – statt des goth. haihalt finden wir bei Kero die Form haialt, später finden wir hialt u. [illegible] [illegible] hielt – von fallen – fial statt fifal – [illegible] [illegible] a [illegible] ia [illegible] [illegible] vor. – So im ahd. – praes. hlaufu (laufe) – pf. hliaf – bei Notker: hliuf – [illegible] [illegible] Anfangsconson. [illegible] goth. skaidan – pf. skaiskait – ahd. skiad – schied – [illegible] interessante [illegible] finden wir im Agls. von hâtan (heissen) gew. pf. hêt – [illegible] Quellen: hêht, [illegible] hêhet – ebenso von lâkan (spielen) – gew. pf. lêk – [illegible] [illegible] Form lêolc und rêdan – rêd u. reord

[illegible]

36

Die Reduplication der V u. VI Conj. [goth.] ist in den andern germ. Spr. gänzlich verloren gegangen.

In den 6 andern goth. Conj. ist die Redupl. schon völlig verloren, [dagegen ist] die Lautverschiebung des Wzvoc. von wesentl. Einfluß auf die Bildg. des Pf. – Wir müssen das Scr. wieder näher vergleichen – u. uns von Grimm trennen. –

Nach Grimms Ordnung – hat die 7. Conj. [praes.] fara – pf. fôr – 8 Conj. pr. beita pf. bait – 9. Conj. biuga pf. baug – X C. giba pf. [gaf] (gab/t) – XI Conj. stila pf. stal – XII C. hilpa pf. halp.

[26.2] Bei der 8 Conj. ist der Wzvoc. ein i – [1 pl. bitum] partic. bitans – bei der 9 ist ein u – 1 pl. pf. bugum partic. bugans. In d 4 u. Conj. (7. 10. 11. 12) ist d Wzvoc. das a – d Bildg. gesetz des Pf. [d. im Scr.] läßt sich am deutlichsten wieder erkennen in d 8 u. 9 goth. Conj. – Die Verba beitan (V bit) u. biugan (V bug) entspr. den scr. VV bhid u bhug – diese Verba werden im Scr. nach verschied. Conj. gebildet – bhid nach der 7 bhug nach d. 6. – bhid Pf. bibhêda bhug Pf. bubhôga – im Scr. findet kein Unterschied statt zw d Voc d Praes u d d Pf. – die Pers. d Scr. haben im Sing den gesteigerten Voc weil d Accent auf d Wzsilbe liegt, im Plur haben d Personalendg d Accent, da bleibt der Wzvoc rein (?) – 1 pl. bibhidima, bubhugima – Im Goth ist d Redupl verloren gegangen, der Vocwechsel aber geblieben. –

Grimm sah in diesem Vocwechsel d Moment, welches z Bildg dient, er verfolgte ihn d d ganze Spr. – d. gr. II. p. 80 Lautschwach (?) stammt her von reihan [riechen] – schwach heisst etwas, was einmal gedunstet hat Negation (?) d Gegenwart – nehme das ursp. i in reihan der praes. das a in schwach d Pf. entstehen (?). — — 3)

[illegible] ist abgefallen, [illegible] [illegible] [illegible] in der [illegible]
apsarayatê von apsaras. — Deutsch [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] das nomen [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] andere [illegible] — Krüger § 41. 4
hat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
denom. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oder
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]). [illegible] vor allem
an [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] zu nomen, aus dem das verb gebildet ist
(Das Thema ist [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] werden (als denom)).
In den germ. Spr. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
resp. der Verbal[illegible] — Im Goth. erscheinen [illegible] 3 Formen.
1) gebildet mit i od. ja 2) ô Bindevoc. 3) ai Bindevoc.
Die 1. Form [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — satjan setzen
([illegible] [illegible]) satjan setzen; ligan liegen
lagjan legen — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], fallen – fällen, trinken – tränken. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] denom. [illegible] — dails der Theil – dailjan
theilen; vêns Hoffnung (wahn!) venjan hoffen (wähnen)
fulls adj. (voll) fulljan füllen hails adj. hailjan
heilen — —
Die 2. Art [illegible] [illegible] mit ô als Bindevoc.

11.2.61. Ich – [illegible] hervorbringen lassen, [illegible] [illegible]

[illegible] – çyâma dunkel çyâmayati [illegible] çyâmayatê der Macht [illegible]

[illegible] çapala – zitternd çapalayati es zittert (auch so [illegible] des Zittern an sich selbst). patu (breit, klug) patayati er [illegible]

ihr klug (stellt sich als einen klugen dar). –

In der [illegible] [illegible] der 10 Conj. – ganz mit den [illegible] [illegible] – [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] haben oder [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]. Es giebt im [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] welche gewiß

auf [illegible] der Gruppen Conj. [illegible] werden [illegible] aber nach der

10. conjugirt werden können ohne [illegible] [illegible] [illegible] arc

[illegible] arcati u. arcayati – tap heiß machen, brennen

tapati od. tâpayati. Andere [illegible] werden blos nach der 10 Conj.

[illegible] ohne daß sie [illegible] [illegible] [illegible] – manche [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sind [illegible]

Denom. – so mantr – mantrayati von mantra der Rath, die

Berathung, [illegible] von man – yantr [illegible] von yantra

das [illegible] mittel – [illegible] yam [illegible]. –

Im Griech. [illegible] [illegible] 3 Arten der abgeleiteten Verben

[illegible] auf αω εω οω, [illegible] [illegible] αζω u. ιζω – dazu

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gestaltungen der Form

ayâmi [illegible], in αιω ist y [illegible], in αζω u.

ζ übergegangen (zum [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible]

[illegible] diese Formen [illegible] [illegible] auf α, [illegible] [illegible] [illegible]

zu [illegible]. – ob αω – [illegible] [illegible] εω [illegible] α – [illegible] ist nicht

zu entscheiden. Unter den [illegible] [illegible] εω giebt es eine Anzahl

von Denom. [illegible] [illegible] [illegible] von [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] von ἄλγος, [illegible] von [illegible], [illegible] ([illegible])

διαφέρειν ([illegible]), [illegible] ([illegible]) τελέω (τέλος

Montag den 9.5.59.

Bopp behandelt zuerst die Schrift u. Aussprache, dann geht er ein auf den Wortbau aus
Das Alphabet Devanagari-schrift gehört zur Sylbenschrift (Consonantenschrift – Sylbenschrift – Buchstabenschrift)

अ ă आ ā इ i ई ī – उ ŭ ऊ ū

[illegible] ein vocalisches ऋ ri ॠ rī, dann ein vocalisirtes l (lri, kurz u. als lange kommt nicht vor. — Außer diesen Voc. eine Anzahl von Diphth. die sich an i u. u anschließen. — ऌ ॡ (lri ॡ lrī)

an i schließen sich an: e ए u. ai ऐ

an u " " " : o ओ u. au औ

der Anusvara ein (˙) unbestimmter Nasal, m oder ng, der Wisarga (:, ँ) ein unbestimmter Hauchlaut, entstanden aus r oder s. —

Cons. zuerst 5 Cl. nach den Organen aufgestellt, 1 Cl. Halbvoc. u. die Zischlaute.

zuerst die Gutt. 1, der harte unaspirirte, 2, der harte asp. 3, weiche tönende unaspir. 4, die tönende asp. 5, der nasale – diese Ordnung kehrt in jeder Classe wieder. — Alle Cons. verbinden sich mit kurzem ă)

क k(a) ख kh(a) ग ga घ gha ङ nga

2, palat.

च छ ज झ ञ

(ča). ča(č) čha dja (dscha) džha nja

3, ling. nicht recht bezeichnend, die Ind. nennen sie „Kopfbuchstaben" die Engländer cerebrales

ट ठ ड ढ ण

ṭa ṭha ḍa ḍha ṇa

4, dent.

त थ द ध न

t tha da dha na

5, lab.

प फ ब भ म

pa pha ba bha ma

Halbvoc. aus dem i entsteht

य ya र ra ल la व va u. 3 Zischlaute

श ça ष ssha स sa ह ha

Die ind. Gramm. führen ihre Nom. nicht im Nominativ auf, sondern sie stellen die Grundform, thema, auf – sie besteht aus einem radic. Bestandth. u. suff.

Casus-Formen für alle 8 Cas. finden sich nur im Sing. der nom. die sich in der Grundform auf ă endigen – in allen andern N. ist im Sing. der Abl. u. Gen. gleich – im Plur. der Abl. u. Dat immer gleich – für den Dual existiren 3 F. die 1 für den Nom. Acc. Voc, die 2te für die Instr. Dat. u. Abl. u. die 3te Gen. u. Loc.

	Thema	Nom.	Acc.	Instr.	Dat.	Abl.	Gen.	Loc.	Voc.
adj.)	siva m.	siva-s	siva-m	siv-ena					
	siva n.	siva-n	siva-n	sivena					
	sivâ f.	sivâ	sivâ-m	sivayâ	sivaja	sivat	sivasja	siveju	siva
	kavi m.	kavis	kavim	kaviṇâ	sivagai	sivaj	sivajan	sive	
	mati f.				kavaye	kaves	kaves		
	vâri n.							kavau	kave
([illegible])	bhî	bhîs	bhiyam						
	nagî								
	banû	banus	banum	bhanuṇâ	bhanave	bhânos	bhanos	bânau	bhano
	dhenû								
	talû								
[illegible]	bhû	bhûs	bhûvam						
[illegible]	wadû								
[illegible]	pitri								
[illegible]	matri								
(dator)	datri								
(res)	rai								
[illegible]	gô								
[illegible]	nau								
([illegible])	marut								
([illegible])	[illegible]								
(vox)	[illegible]								

In der 1. Decl. alle auf a, [illegible] die 3 ersten (masc. u. neutr. auf a, fem auf â) – 4,5,6 u. 9,10,11 [illegible] der 2. D. auf i u. u – 3 D: 7,8 – 12,13 auf î u. û – 4 D: 14,15,16,17 alle W. auf [illegible]
[illegible] – 5 D. W. auf Diphth. 18,19,20 – 6 D: alle W. auf [illegible] – [illegible]
[illegible] [illegible] §176.

	Sing.	Dual	Plural
Nom.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Acc.	[illegible]	[illegible]	
Instr.			
Dat.			
Abl.			
Gen.			
Loc.			

[illegible]:			
N.	~~tudant-s~~ tudant (n. gen.)	tudánt-au	tudánt-as
Acc.	tudánt-am	tudánt-au	tudat-as
Inst.	tudat-â	tudatd-byâm	tudatd-bhis
Dat.	tudat-é		tudatd-byas
Abl.	tudat-as	~~tudat-ós~~	tudatd-byas
Gen.	tudat-as	tudat-ós	tudat-âm
Loc.	tudat-i	tudat-ós	tudát-su

So giebt [illegible] W. [illegible] 2 [illegible] [illegible] vorkommen
so die partic. praes. (lat. -ns auf ant, ent) – entweder
ant oder [illegible] auf át, 13. D. tud (stoßen)
part. tudant, tudat
[illegible] cas. [illegible] cas. – [illegible] O. – [illegible] cas. [illegible]
[illegible]
2) [illegible]

praesens indicativi
mod. potentialis = griech. Opt.
Imperat.
Imperf. (Augmentpraet.)
vielförmiges Augmpr. = Aorist
Perfectum – reduplicirte Aug.
1r Futur.
Precativ
Auxiliarfut. – Fut. II
Conditionalis

die 4 ersten F. – entsprechend dem griech. Praes. u. Imperf. – Stehen auf einem besondern Verb-
Es gibt 10 versch. Weisen, in denen diese F. modificirt werden – in den übr. F. nur eine Weise der Conj. –
Die 1e Conj. oder Klasse: ~~[illegible]~~ setzt zw. d. Wzl. ~~[illegible]~~ u. der Pronominalaffix ein kurzes a und verstärkt den Wzl.-Cons. durch Guna – W. budh – 3pers. bodh-a-ti

2e Kl. – Endung unmittelbar an die Wzl. gesetzt – han-ti
3e Kl. setzt die Endung auch unmittelbar an die Wzl. aber diese wird reduplicirt durch [illegible]
[illegible] – W. dâ – 3p. dadâti
4e Kl. Zw. Wzl. u. E. tritt ya – 3p. naçya-ti cf. capio
5e Kl. setzt zw. W. u. End. die [illegible] an – im praes. durch Guna verstärkt – 3p. çak-nô-ti
cf. δείκνυμι
6e Kl – ~~[illegible]~~ setzt wie die 1e ein kurzes a zwischen W. u. E. lässt aber die Wurzel [illegible]
tud-â-ti
7e Kl. – setzt einen Nasal in die Wurzel – der zuweilen zu nya verlängert wird – cf. frango
fregi bhinad
In der 2t Conj. findet eine abwechselnde Verstärkung u. Schwächung d. Wz. statt
अस् –

1.) Andere W. haben 3 Grade der Wurzel. – die 5 ersten Cas. bleiben stark – die übr. Stellen sich so, daß die mit voc. anf. Endungen die schwächsten – die cons. anf. geschwächt. Die mittlere sind

prati-anć = pratyanć – pratyać die mittlere S. die schwächste d. pratīć aus pratyać – nach Cons. ć kann nicht stehen, sondern geht in Voc über – pratyang, pratyag n. pratīg

N. pratyanć-s, nk-s, an (3.) | pratyanć-au | pratyanć-as
pratyanć-am | ć-au | pratīć-as
pratīć-a | pratyagbyām | pratyag bhis
pratīć-e | gbyām | byas
pratīć-as | ćos | ćām
-as | ćos | kshu
ići | |

St. an, man, van

mridu – mridyas [illegible] mradyas

16 Sylben bilden 1 Z – 2 Z. – einen V. – die [illegible] fast ganz gleich frei, nur die 4 letzten Sylben bilden 1 Dijamb.

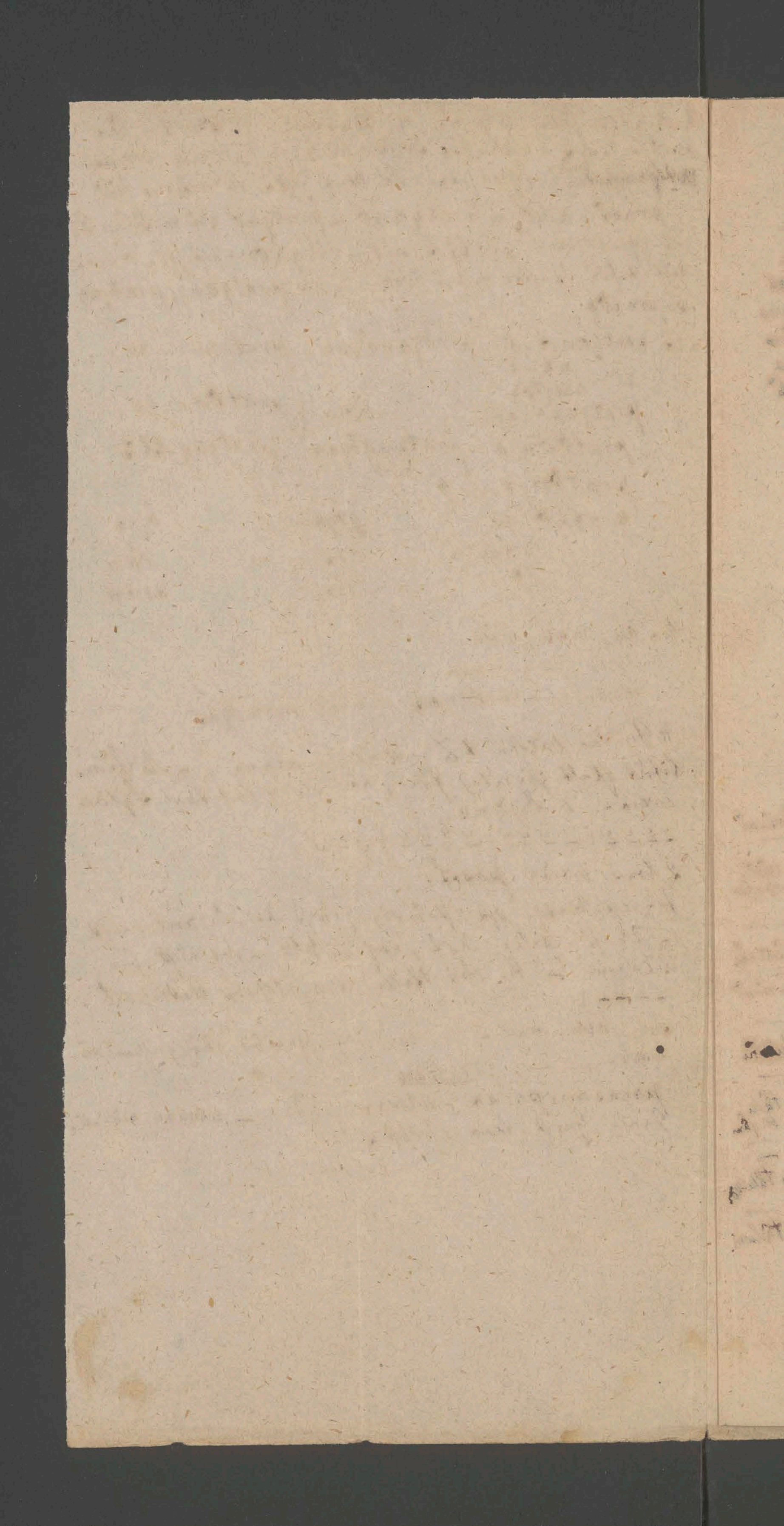
⏑⏑⏑⏑ | ⏑⏑⏑⏑ | ⏑⏑⏑⏑ | ⏑ – ⏑ –

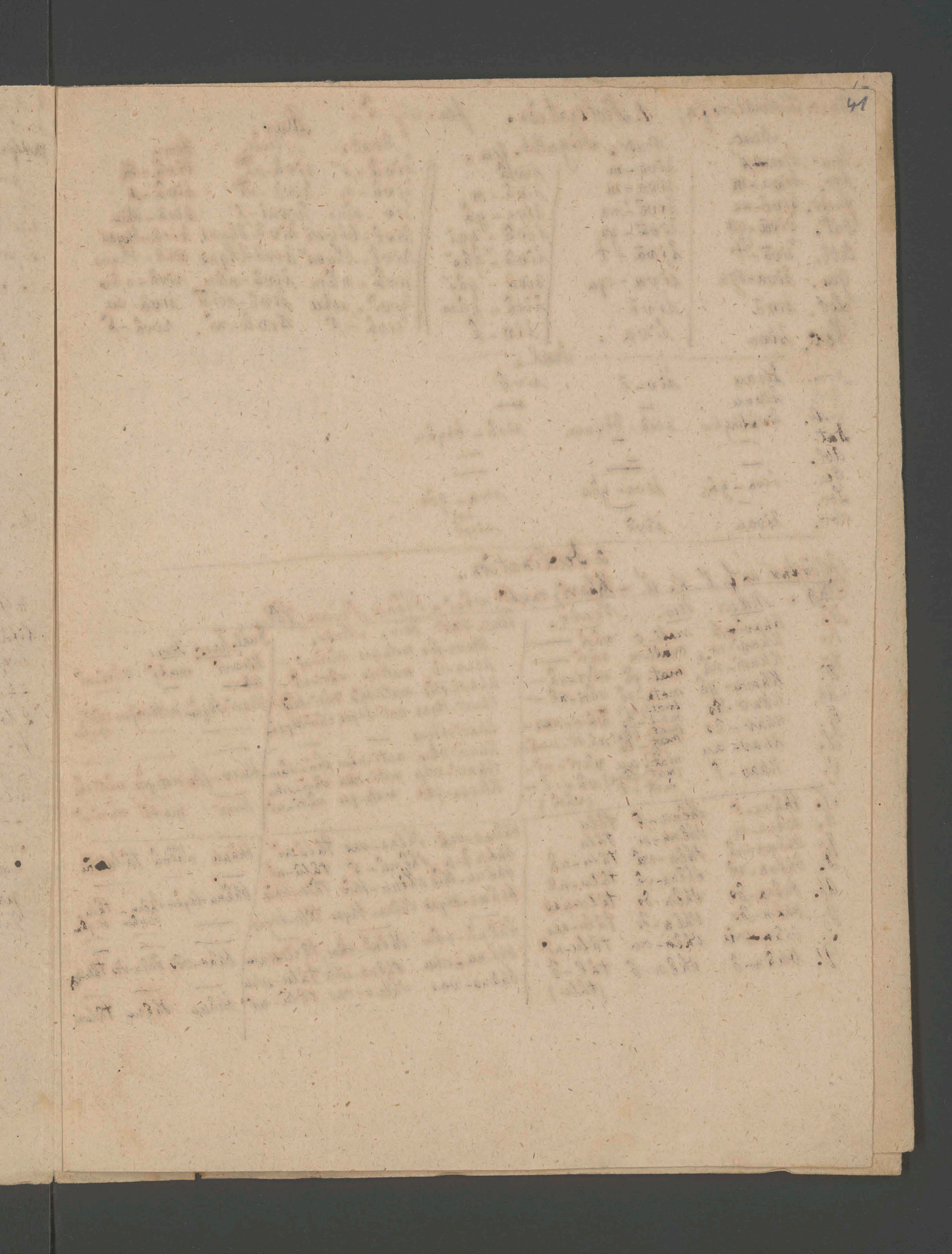
2 cons. bilden posit.

Im ep. Metr. ist Princip, daß der Dijamb. nicht im 2t. H. stehen darf, noch im 3t. – daß nicht ohne Ausnahme – An 2ter Stelle gewöhnlich der Antispast (– – – –)

Das Metr. war urspr. war wahrscheinlich durchgehend [illegible] ——— Verbum

parasmaipadam ātmanepadam – ātman eigentl. Seele, Geist – dann „selbst“.

Masc. u. Neutr. auf a, **1. Declination.** fem. auf â.

	Singular Masc.	Neutr.	Fem.	Plur. Masc.	Neutr.	Fem.
Nom.	śivas	śiva-m	śivâ	śivâ-s	śivâ-ni	śivâ-s
Acc.	śiva-m	śiva-m	śivâ-m	śivâ-n	śivâ-ni	śivâ-s
Instr.	śivē-na	śivē-na	śiva-yâ	śiv-ais	śivai-s	śivâ-bhis
Dat.	śivā-ya	śivā-ya	śivâ-yai	śivê-bhyas	śivê-bhyas	śivâ-bhyas
Abl.	śivā-t	śivā-t	śivâ-yâs	śivê-bhyas	śivê-bhyas	śivâ-bhyas
Gen.	śiva-sya	śiva-sya	śivâ-yâs	śivâ-nâm	śivâ-nâm	śivâ-nâm
Loc.	śivē	śivē	śivâ-yâm	śivê-shu	śivê-shu	śivâ-su
Voc.	śiva	śiva	śiv-ê	śivâ-s	śivâ-ni	śivâ-s

Dual.

	Masc.	Neutr.	Fem.
Nom.	śivau	śiv-ē	śivê
Acc.	śivau	—	—
Instr.	śivâbhyâm	śivâ-bhyâm	śivâ-bhyâm
Dat.	—	—	—
Abl.	—	—	—
Gen.	śiva-yôs	śiva-yôs	śiva-yôs
Loc.	—	—	—
Voc.	śivau	śivê	śivê

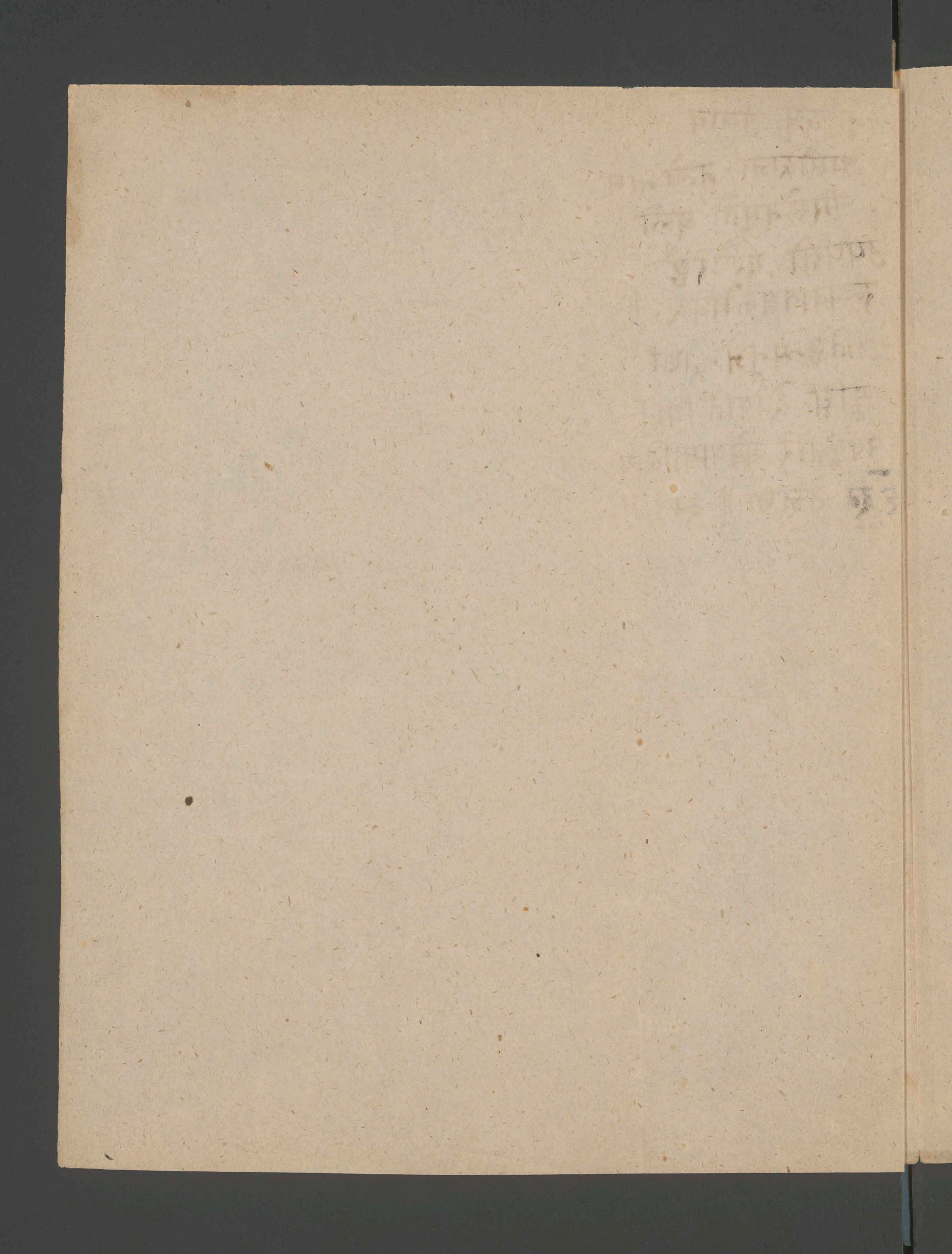
2 Declination.

Wörter auf i ŭ u — Khavi, mati, vâri — bhânu, dhênu, tâlu

Sing.	Masc.	Fem.	Neutr.	Plur. Masc.	Fem.	Neutr.	Dual Masc.	Fem.	Neutr.
N.	Khavi-s	mati-s	vâri —	Khava-yâs	mata-yas	vâri-ni —	Khavi	mati	vâri-ni
A.	Khavi-m	mati-m	vâri —	Khav-în	mat-îs	vâri-ni —	—	—	—
Jn.	Khavi-nâ	mat-yâ	vâri-nâ —	Khavi-bhis	mati-bhis	vâri-bhis —	Khavi-bhyâm	mati-bhyâm	vâri-bhyâm
D.	Khava-yê	mata-yê (mat-yai)	vâri-nê —	Khavi-bhyas	mati-bhyas	vâri-bhyas —	—	—	—
Ab.	Khav-ês	mat-ês (mat-yâs)	vâri-nas —	Khavi-bhyas	—	—	—	—	—
G.	Khav-ês	mat-ês	vâri-nas —	Khavi-nâm	mati-nâm	vâri-nâm	Khav-yôs	mat-yôs	vâri-nôs
L.	Khav-au	mat-au (mat-yâm)	vâri-ni —	Khavi-shu	mati-shu	vâri-shu	—	—	—
V.	Khav-ê	mat-ê	vâr-ê — (vâri)	Khava-yas	mata-yas	vâri-ni	Khavi	mati	vâri-ni

	Masc.	Fem.	Neutr.	Plur. Masc.	Fem.	Neutr.	Dual Masc.	Fem.	Neutr.
N.	bhânu-s	dhênu-s	tâlu	bhâna-vas	dhêna-vas	tâlû-ni	bhânu	dhênû	tâlu-ni
A.	bhânu-m	dhênu-m	tâlu	bhânû-n	dhênû-s	tâlû-ni	—	—	—
Jn.	bhânu-nâ	dhên-vâ	tâlu-nâ	bhânu-bhis	dhênu-bhis	tâlu-bhis	bhânu-bhyâm	dhênu-bhyâm	tâlu-bhyâm
D.	bhâna-vê	dhêna-vê	tâlu-nê	bhânu-bhyas	dhênu-bhyas	tâlu-bhyas	—	—	—
Ab.	bhâna-ôs	dhên-ôs	tâlu-nas	—	—	—	—	—	—
G.	bhân-ôs	dhên-ôs	tâlu-nas	bhânû-nâm	dhênû-nâm	tâlû-nâm	bhân-vôs	dhên-vôs	tâlu-nôs
L.	bhân-au	dhên-au	tâlu-ni	bhânu-shu	dhênu-shu	tâlu-shu	—	—	—
V.	bhân-ô	dhên-ô	tâl-ô (tâlu)	bhâna-vas	dhêna-vas	tâlû-ni	bhânu	dhênu	tâlu-ni

बृहदश्व उवाच ॥
आसीद्राजा नलो नाम
वीरसेनसुतो बली ।
उपपन्नो गुणैरिष्टै
रूपवानश्वकोविदः ॥
अतिष्ठन्मनुजेन्द्राणां
मूर्ध्नि देवपतिर्यथा ।
उपर्युपरि सर्वेषामादित्य
इव तेजसा ॥ इव ॥
wa

Liber primus

sloc 1. बृहदश्व (स) उवाच

Wor a u. loend. const ... der Endsylbe as, o nur ... Vocalen ... a, ... Schluß s abgeworfen Bopp 76. ... Cons ... Vocal ... der स ... Endsylbe as ... उ ...

गुणैर् = गुणैस ... Schluß स ... Vocale ... ä u. ā ... (Cons u. Vor) ... र ... र ... Vocal verlängert

§ 97a manugendrânâs

§ 191 et not.

§ 168

वच् dicere, loqui.

आसीद् 3. p. sg. Imp. Act. (pari) v. अस् esse – fuit

राज् splendere राट्; राज m. rex. राजन् rex

नाम adv. nomine. videtur esse acc. adv. vocis:

नामन् nomen.

सू generare par. et atm. सुत filius, सुता filia

बल vis, robur; exercitus. बलिन् vi, robore praeditus.

पद् ire. (पद् m. पाद m. pes)

c. उप, convenire 2, fieri esse Particip:

उपपन्न, aggressus 2, frequentissime praeditus

गुण m. qualitas, virtus गुणिन adj. – suff इन् bonis qualitatibus praeditus

इष् par. (in den 4 Special temp. subst. इछ्) desiderare velle part. इष्ट desideratus, carus.

~~इष्टै für इष्ट~~ iṣṭai = iṣṭairvon iṣṭais

रूप n. forma, pulchritudo, natura, indoles,

रूपवत् adj. – suff वत् formosus, pulcher.

अश्व m. equus.

कोविद adj. gnarus (rad विद् scire

sloc 2

स्था stare par. (तिष्ठामि) perstare, adesse, versari

... स्थ ... suff उ

sloc 3 मनुज m. a Manuo oriundus, homo. ...

मनु Manuus u. ज natus rad जन् in compos.

इन्द्र m. Indra. in fine composit. rex, imperator

मूर्धन् m. caput locat. murdhani u. murdhni

देव deus rad दिव Dyu

था suff ... adv ... 6. 319

? पति m. v. पा regere corr. अ) Dominus conjux, maritus

इव sicut, quasi (post verba)

उपरि super. c. gen. upari out upare weil i ü ṛ nur immer vorzugsweise Vokal in den entsprechenden Halbvokal übergehen.

सर्व quivis, omnes.

आदित्य m. sol

तेजस् n. (rad तिज् acuere, tolerare) suff अस् splendor, vis, robur.

Sloc. 3.

ब्रह्मन् m. deus Brahma

ब्रह्मण्य adj Brahmae cultor, pius suff य

वेद m. scripta sacra. (rad विद् scire — द vor य = ह in य.

वेद विद् scire, noscere, (comperire)

? क्षुरो vedavid kundigen

निषध m. pl. Nischadi nomen regionis —

मही f. terra ut vid. a मह pro महत्

अक्ष m. oculus, talus.

प्रिय adj rad प्री diligere suff अ dilectus carus, gratus.

सत्यवाच् adj. verum sermonem habens; i. e. veridicus. सत्य verus —

अक्षौहिणी f. exercitus justus. अक्ष currus

ऊह ऊहिणी collectio.

ईप्स desid. v आप adipisci त, न, bildet part. praet. pass. ई bindevokal apta ad ...

वर् eligere वर praecipuus, insignis, (rad वृ)

नारी f. femina नर vir c. nom. nâ Composit. determ. Bopp und Karmadharajas

उदार ad generans rad. ऋ ire उदृ aufsmünd...

यम् refrenare c. सम् coercere, opprimere gac jai § 297

इन्द्रप n. femina.

रक्षित m. servator v. रक्ष् servare.

धन्विन् m. a धनु arcus, sagittarius

श्रेष्ठ optimus (îâs, ista)

साक्षात् c. अक्ष oculus in conspectu saksat nur Origin...

c. उप plane ut.

स्वयम् indecl. ipse

Sloc. 5.

एव adv. etiam St. eva ...

भीमपराक्रम — पराक्रम vis — terribilem fortitudinem habens. भी timere laksa eva ... Kram schreiten sa eva ...

प्रजा f. a rad. जन praef. प्र — progenies

काम a rad. कम — amor, cupiditas

सस स m., सा fem. nom. Sing. — im Nominat. in andern Casus ... त ...

च Conjunct. quae verbis sententiisque jungendis semper postponitur (lat. que) च—च et—et.

अर्थ res, causa अर्थम् acc., अर्थेन instr., अर्थाय dat., अर्थे loc. praeposit. vice funguntur ut lat. causa, gratia, c. gen. aut nom. recto. sloc. 6.

पर adj. alius, eximius, remotior, hostis.

यत्न m. opera, nisus a rad. यत् ad. यम refrenare, cohibere.

कृ agere, facere Pûrt. 8 cl. § 344.

सुसमाहित: सम् cum praepos. su sam a

dha ponere हि mittere

धा ponere

गम par. ire (in 4 prior temp. subst. गछ्
cum अभि adire § 297 i § 88.

ब्रह्मर्षि m. Brahmanicus sapiens
(ऋषि m. sapiens, sanctus

दय् donare P.

भारत m. B. proles (४६)

sloc. 7

तुष् gaudere Par. Caus. exhilarare [illegible] in 10 cl.
[illegible] अर्पय u. अस practer non [illegible]
bei Periphrast. [illegible].

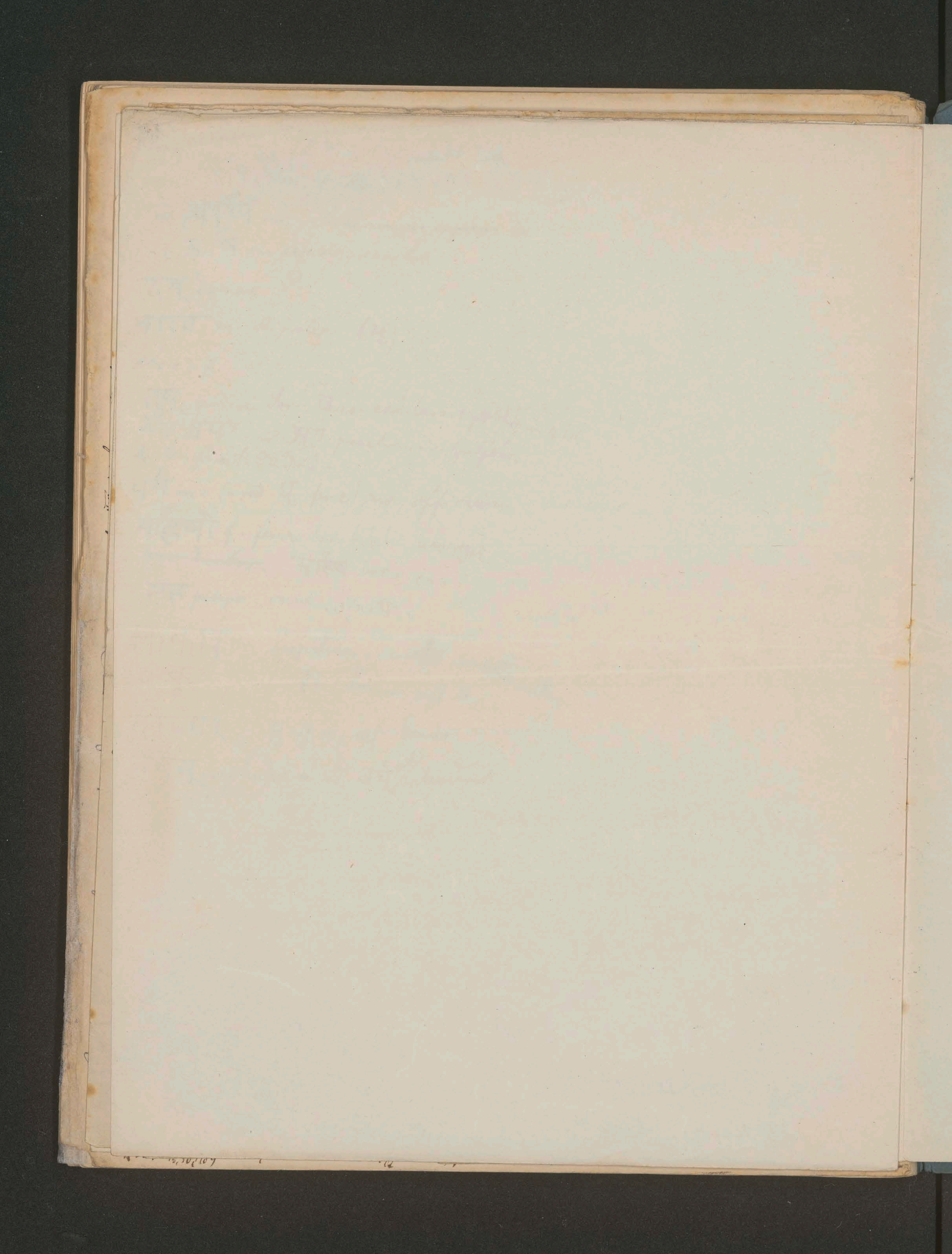
धर्म m. (a rad धृ ferre) jus, officium.

याह्वी f. femina bovis bubuli, uxor regis
~~uxor i bos~~. याह्व bos. m.

सह praepos. cum Instr.

सत्कार m. hospitium, curatio, veneratio, cultus
rad कृ praef. सत bonum suff अ.

सुवर्चसम् सु adj. in praef. bonus
वर्चस् n. splendor a rad वर्च् splendere

31. वद् cl. 1 u. 10 P. A. dicere

32. अण्डज m. ovo natus aṇḍaǵa ex ovum

विद् cl. 1. c. नि = caus. c श्री vertheisen favere

— इति adv. sic.

ख्या cl. 2. P. dicere, appellare

प्रथम primus §236.

सर्ग m. a rad सृज् dimittere – 1, creatio, 2, natura

Die Kasten bei den Indiern unterscheiden sich nach der Farbe u. die Kasten heißt auch varna

~~Der~~ Gandarva Musiker der Götter – spätere Vorstellung – in welcher sie verehrt für Begrüßung der Sonne im Singen.

Rakschasas Unholde, Riesen, bewohnt Insel Ceylon

Vis ursprüngl. Mensch – später die 3. Klasse Vaisias.

(sub) akyana Erzählung
upakyana Untererzählung die in eine andere eingeschoben wird, Episode,

II

(1. प्रभृति adv. a.v. 4 c von da an, ... in Abl. für mit dem abl. adverb.
स्वस्था selbständig
वश m. वशम् der Herrschaft haben, ... Gewalt hingeben)

1. प्रभृति adv inposterum tadah prabhriti abhinc in posterum

स्वस्थ adj in suo i.e. in se stans, sui compos

चिन्त् cl. 10 P. A. cogitare cintā f. cogitatio

पर 1, alius 2, remotior 3, eximius In constr. c. Abl. comparat. vim habet §598

दी cl. 4. A perire dîna contemptus, miser §542

वदन n (a rad. vad) os.
कृश adj (a कृश् cl. 4 attenuare) macer
निःश्वास m. a r. श्वस् praef निर् — gemitus
3, ऊर्द्ध्वं aut ऊर्ध्वम् adv. (म् finale accusat. is niet oorspr. objectiv) sursum § 618
दृष्टि f (a rad दृश्) visus
ध्यान n. a rad ध्यै cogitare cl. 1. P.) contemplatio
मद् cl. 1. A. ebrium esse c. ut (kis) dement § 58 Nasal
दर्शन n. visus
पाण्डु 1) adj pallidus
क्षण m. momentum क्षणेन adv. statim
विश् cl. 6. intrare c. आ āvisṭha affectus
चेतन n. mens. animus. —â f. cogitatio, mens.
4. शय्या f. a rad शी actio jacendi, lectus § 560
आसन n a rad âs - sessio, sedes
भोग m. (a rad भुज् edere) fructus, cibus
रति f (a rad रम् gaudere) voluptas 2, uxor dei Anangi — î
विद् cl. 6. P. A. adipisci invenire
नक्तम् adv. nocte (ut vid a नक्त quod in nonnullis compp solum occurrit.)
दिवा adv. die (divan dies, dio coelum, aer)
शी cl. 2 A. jacere, dormire § 577 (313, 449.) Guna
5. रुद् cl. 2 P. cl 6. P. A flere rodimi § 530
आकार m. (कृ) species, forma, facies
ज्ञा cl. 9 P. A. § 346. scire, noscere
इङ्गित n. gestus
जन m. vir) 2, pl. homines, populus.

6. ईश्वर m. (ईश् cl. 2. dominari) dominus
7. कार्य faciendus 2, n. negotium
किमर्थम् adv. (किम् quid (neutr. abs. cur?) cur, quamobrem
अद्य adv. hodie §617.
अति Praefix. in compp. i rad. super, trans etc. nom. id et valde
लक्ष् cl. 10. P. A. videre
8 ईक्ष् cl. 1. A. videre c. सम् id
पाल m. (r. पाल्) servator, custos
यौवन n. (a युवन् juvenis) juventus Instr. jûna §192.
पश्य् P. videre
9. मन्त्र् cl. 10. P. A. convocare c. नि invitare. id praef. नि
इ cl. 2 P et praef. adhi A. ire ad c. अनु sequi
3. p. sing. Imperat. Atmanep. pro Praef. ai, as
अपं §247
वीर m. heros
प्रभु m. a भू dominus (praeesse)
10. पार्थिव (a prithivî terra) terrenus, rex. (f. ई)
gam c. abhi adire §412
शासन n. (r. शास्) jussus, dictum
11. हस्तिन् m. elephantus (हस्त m. manus et elephanti proboscis)
रथ m. 1) currus 2) heros.
घोष m. sonus, strepitus 2) pastoralis sedes (घुष् P. cl. 10 proclamare)
पूर् cl. 10. P. implere
वसुन्धरा f. e वसु res, divitiae et धर tenens) terra.
विचित्र adj. varius

माला f. sertum floreum — y cl.
आभरण n. (भृ ferre) ornamentum
बल n. 1, vis 2, exercitus
su-alam-kritâh } sehr geziert
gut genug gemacht
12. बाहु m. brachium
अर्ह adj. dignus.
पूजा f. v. पूज् honorare) honor.
वस् cl. 1. P. intrans. A. habitare § 577 (§ 313, 325, 457)
13. एतास्मिन् § 62. locat sing m. v. êtat § 247
एव adv. certe, nempe.
काल m. tempus
सुर m. deus
सखि sapiens
अट् cl. 1. P. A. ire, invidere — hin u. her schreiten
इतस् adv. hinc
14. प्रज्ञा f. intellectus, sapientia
व्रत m. n. (a rad. वृत् ire) votum, pietas
भवन n. (भू) domus
विश् cl. 6. P. A. intrare
15. अर्च् cl. 1 u. 10 honorare § 562; 563
कुशल n. salus (adj. salvus, felix, habilis, peritus
अव्यय adj (a priv. et व्यय m. interitus a rad. व्यय् erogare)
interitus, exitii expers.
प्रछ् cl. 6. P. A. interrogare (prach pṛččhâmi, pračč, § 301)
अनामय (âmaya m. morbus) adj et subst n. - salus.
~~[illegible]~~ विभु m (भू) excelsus, dominus § 119.

16. कृत्स्न adj totus

नृप m. rex (pâ bibere cl. 2. servare regere

17. धर्म m. (a धृ tenere) jus, officium (nomen dei Yami

त्यज् cl. 1. P. deserere, abjicere

जीवित n. vita a rad. जीव् cl. 1. P. A. vivere

योधिन् adj a rad युध् cl. 4. A. pugnare

18 शस्त्र n. a rad शस a rad शस (feriendum) cl. 1. P. ferire telum

निधन n. occasus exitium (nidhana gaza (ni-dhâ ponere

अपराङ्मुख adj, (a priv. -parânmukha ~~os ar~~ aversum os habens parâc retro et mukh n. os

अक्षय adj (a priv et क्षय m. exitium) liber ab exitio

19. दे cl. 1. A. amare.
kamadhuk (duh) (dux - duz) Duh mulgere, die wünsche melkende Kuh

अतिथि m. hospes.

20. भाष् cl. 1. A. interd P. loqui, dicere cum प्रति respondere

क्षित m a rad क्षि cl. 1. P. A. perire. vans delere § 573.
{ cl. 5 et 9 P. vexare, occidere
{ cl. 6. P. habitare

21. क्रम् cl. 1. P. ire (krâmâmi) part. c. ati et sam. supe

rans
योषित् f. femina.

22. नचिरात् adv. e न non et चिरात् diu abl a चिर (adj) longus (deterg) / mox, brevi

धीमता

पुत्र m. filius

23. अर्थ् cl. 10. petere c. प्र appetere

काङ्क्ष् cl. 1. A. interd. P. desiderare

विशेष m. a rad शुध् purificari / differentia viśeṣena praecipue

निबूदन n. a सूद ovvidere) ovvisor
24. कथ् cl. 10 dicere, narrare ~~kathan~~? katham?
साग्निक adj sa-agni-ka v. v. § 597 cum Agni conjunctus
अमर (-mara a rad mr.) ops. immortalis 2) deus
25. ब्रू cl. 2. P. A. § 317 dicere certa rei et pers. (bravîmi praes)
हृष् cl. 4. P. A. gaudere. (hrstha & hrsitha)
26. वाहन n. (a rad वह् cl. 1 trahere, vehere. वाह m equus, currus) actio moderandi equos, currus in compos.
सह c. instr. cum. (सह् sustinere, perferre. cl. 1)
27 समागम m. (gam c ~~praef~~ â praef sam suff a) conventus
दीन cl. 4. A. perire दीन consternatus miser, tristis § 542.
अनुव्रत adj (anu praepos. insep et sep. post, secundum - व्रत n. votum) addictus c acc.
28. पथिन् m. (a rad पथ् ire) via. § 198.
तल n. 1, planta pedis 2, in fin comp tergum, superficies (ut terra
साक्षात् adv. (sa-akša) in conspectu, coram § 607.
सम्पद् f a rad pad ire praef. sam perfectio felicitas
29. भ्राज् cl. 1. P. A. lucere, splendere.
रवि m. sol.
सङ्कल्प m. a rad कॢप् cl. 1. A. (kalpe) 1, consilium 2, mens
स्मि cl. 1. P. A. ridere c. वि obstupescere.
30. स्तम्भ् cl. 9. P. initi, niti ... c. वि fulcire, retinere, inhibere
विमान n. (rad मा metiri) vehiculum
दिवौकस् m. diva coelum - okasa domus) coelicola
तॄ cl. 1. P. (A) transgredi c. अव descendere. (caus târyâmi) perf tatâra v. 407.
नभस् n. aer - coelum. nebula
31. साहाय्य n. a (सहाय comes -) societas, ~~similis~~ auxilium § 542.
दूत m. nuntius | asmâkam nostrum adj. ... oasmâkam nostrum ...
उत्तम adj ut superlat. optimus, pulcherrimus | द्वितीय secundus
महान् suff ... suff

विद्युत् f. a rad द्युत् fulgere praef वि — fulgur

सौदामिनी f. pro सौदमनी f. a सौदामन e nube ortus a सुदामन् nubes suff अ fulgur.

13. अतीव adv. ex अति et इव part. valde.

पद् c. सम् pervenire 2, fieri सम्पन्न qui pervenit factus, praeditus

श्री f. dea Lakschmia, Vischnui uxor, fortuna, felicitas

आयत adj a rad यम् suff त) longus

लोचन n. (suff अन a rad लोच् cl. 1. A.) oculus praesertim in fine composit)

यक्ष m. Yakschi nomen Geniorum, qui Kuveri, dei divitiarum sunt ministri ejusque horti divitiarque custod.

तादृश् adj talis. § 263.

क्वापि adv. (क्व adv ubi? 2, i. e. अपि alicubi) a praec suff. चित alicubi.

14. अपि conj. 1, etiam, igitur, at vero, an, num {sollest heute denn werden}

अन्य alius § 250.

पूर्व adj. prior, primus 2, orientalis § 255 & 612.

अथ ante वा expletiv वा vel., sicut (englisch whether or ... atha)

श्रु audire cl. 5. P. auscultare

चित्त (a rad चित्) n. mens, animus, cogitatio

प्रमाथिन् adj. a rad मथ् praef प्र suff. इन् qui agitat commovet.

बाला f. puella (बाल puer sed बल n. vis

सुन्दर pulcher (fem आ u ई)

15 शार्दूल m. tigris in fin comp. optimus, praestantissimus.
अप्रतिम adj. similitudinem non habens प्रतिमा f. similitudo
कन्दर्प m. nomen Anangi, dei amoris
मूर्तिमत् adj. — मूर्ति f. corpus — corporeus

16. समीप propinquitas.
तु Conj. vero, autem, sed (Dcs in Interrog) — explet.
प्रशंसुः

कतूहल n. voluptas.
पुनर् adv. iterum, retro, adhuc.

17. अभूत् § 372-374.
स्यृ § 342.
सततम् (acc. neutr.) semper, aeterne
अन्योन्य ex अन्यस nom. masc. ab अन्य, quod hic in compositione generis fem. et neut. locum quoque tenet, maximam partem quidem nominativi nonnunquam vero etiam obliquorum casuum vim habens — et अन्य quod hic in compositione in obliquis singularis casibus solum usurpatur cf einander et ἀλλήλων mutuo, invicem, vicissim, alter alius alter alteri etc, alius alium, alius alii etc.
प्रति praep. insep. et separ. — contra ... retro, ad, circa, ~~quod attinet~~
(वधां) वध cl. 1. A. crescere c. वि id.
हृच्छय m. amor, deus amoris — शय qui jacet dormit a rad शी ac... अ

18. शक् cl. 5. P. cl. 4. P. et A. posse, valere

तदा adv. ex stirp. pron. त et suff. दा – tunc tempore [illegible]

धृ cl. 10 P. et A. dhârayâmi pass. dhârye ferre, sustinere putare, memoria tenere § 306 i 561

अन्तःपुर n. ex अन्तर् alius et पुर urbs) interior pars domus, ubi feminae habitant, gynaeceum.

सयौप propinquitas.

वन silva n. § 38.

रहस् 1 a rad. रह suff. अस् 1 subst. secretum, occultum 2, adv. clam

गम् cl. 1. P. subst. गच्छ ire proficisci § 295.

19. ततस् adv. § 244 inde, 2, cum vi acc. illuc 3, repet. [illegible] rumque, 4,

जातरूप n (natam formam pulchritud. habs – aurum

परिष्कृत adj. (part. pass. a कृ praef. परि (inserto ष् euphon. ornatus } praep. circum)

चर् cl. 1 P. ire, ambulare c. वि ambulare, peragrare

ग्रह् cl. 9. P. A. capere, sumere, accipere, tollere 320 i 392
gṛih in d. special temps Inf. [illegible] form gerund [illegible] [illegible] Kar i [illegible]

पक्षिन् m. alas habens (पक्ष) avis § 94a.

अन्तरीक्षग adj. e praef. ग iens a rad. गा (अन्तर् et ईक्ष् videre) aer avis

हृ cl. 1. P. A. rapere, abripere c. आ praef. वि ducere, [illegible] 397

हृ § 555. ya, tavya, anîya

कारयिष्यामि § 440

प्रिय adj. dilectus प्री diligere

21. सकाश m. ex सं et a rad काश् splendere) propinquitas, praesentia

कथ् cl. 10. P. dicere, loqui, memorare

यथा sicut, ubi ubi utcunque, Conj. ut

पुरुष m. vir 2, famulus, 3, anima, animus 4, nomen arboris

मन् cl. 4. A. cogitare, putare, credere (hic metri causa Paras. -) aestimare

कर्हिचित् adv. a कर्हि quando (stirps interrog. कि) et suff

§. 331 s. v चित् unquam, plerumque in constr. cum न ad exprimendum nunquam

[वत् ... Pron. swat anya ... Compos. ... Veda abl. abl. adv. at-tas]

22. एवम् adv. sic, ita

वच् § 318.

सृज् cl. 6 P. A. dimittere c. उत् emittere 2, relinquere

समुत्पत्य § 565 i 566. twa ... ya mit Praepos.

nagarim Stadt.

23. अन्तिक n. propinquitas ab अन्त finis B. ... ante

पत् cl 1 c. नि deorsum cadere, descendere § 400.

गरुत्मत् m. avis a गरुत् n. ala

गण m. turba

24. अद्भुत adj. admirabilis) 2/n. miraculum —

वै particul. explet.

दृश् § 98 i 563.

वृ cl. 5. P. A. tegere, circumdare, eligere c. आ id.

हृष् 4. cl. P. A. gandere ~~hrschta ...~~ hrschta, hrschita gaudens.

खगम् m. avis ख aer n. i gam gehen gama gehend

त्वर् cl. 1 A- intrans. festinare

क्रम् cl. 1. P. krâmami § 577 ire c. उप A. incipere.
25 सृप् cl. 1 P. ire c. वि discedere, dispergi
प्रमदावन n. a pramadâ femina (a mad cl. 1 A ebrium esse) nemus voluptarium regium
एकैकशस् adv. singulatim {eka eka ekkayska singulus, sas lat. -tim catervatim
कन्या f. filia, puella.
द्रु cl. 1. P. currere c. upa praef. sam id.
26. धाव् cl. 1 P. A. currere c. उप praef. sam accurrere
मानव a manu producto â et suff. व pro sa 101a. 1, homo, humanus f. ई
गिर् f. (r. गृ sonare) vox gîrbis instrumental v. 81 anmerkg.
ब्रू cl. 2 P. A. dicere loqui c. acc. rei et pers., c. gen (vel dat.) pers. c. § 317
27. सदृश adj. (f. ई e स in initio comp. cum et दृश) similis
28. यदि Conj. si, yan num
भार्या f sustentanda a rad भृ suff. य uxor भर्तृ maritus
भवेयम् Potentialis § 283 c. § 78.
वरवर्णिनी f (वर praecipuus वर्ण m. cavad वर्ण pingere) color) ~~color, [illegible]~~ femina excellentissima
फल n. fructus
जन्मन् n. nativitas, ortus § 191
दिश § 247. [illegible]
29. हि Conj. enim, explet. - Verb. mittere cl. 5.
उरग m. (उरस् pectus in init. comp. - et ग.) serpens [illegible] उरस [illegible]
drschtawanto § ~~X~~ 553 et 185.
तथाविधः tatha etc vidha m. genus, species
30. शिष् relinquere, ~~[illegible]~~ c. वि Caus. distingui
सङ्गम m. congressus, conventus

sloc. 8

सद् sidere c. प्र propendere, favere प्रसन्न pro-
pensus, propitius § 542.

सभार्य (ex स cum भार्या uxor) adj. qui est una cum uxore
§ 600.

वर (a rad. वृ eligere) adj. praecipuus subst. electio
beneficiums § 68.

दा P. A. dare ...246 u § 390. 3. p. reduplic. praet.

कन्या f. filia, puella

रत्न n. gemma, margarita.

कुमार m. puer — — री puella § 65.

यशस् n. gloria

sloc 9. भीम adj. (भी) timendus, terribilis

sloc. 7.
तुष् gaudere P. Caus. exhilarare [illegible] 10 cl. [illegible] प्रत्य
u प्रमत praeter [illegible] § 419.

धर्म (a rad धृ ferre) jus, officium

माहिषी f. femina bovis bubuli, uxor regis माहिष boi

सह praep. cum. c. Instrum.

सत्कार m hospitium, curatio a rad कृ praef सत bonum
sant [illegible] sens

सवर्चसम्, सु adj in praef. bonus

वर्चस् n. splendor a rad. वर्च् A. splendere.

sloc. 10 तु vero, autem . Conjunct.

यशस् n. gloria

श्री f. fortuna, pulchritudo

सौभाग्य n. a (सुभग felix) suff य felicitas.

लोक m. (rad लोक videre) mundus, animans.

आप praet आप adquiri

मध्य m. medium, medium corporis

मध्यम adj medius sub. i.q. मध्य

11. अथ ad. in init. sententiae 2, et, etiam, 3 postea 2, dum,

वयस् n. aetas.

दासी f. (दास् rad dare) serva

समलङ्कृत कृ agere, facere, exercere c. अलम् (satis) ornare

सखी f. amica

आस sedere c. उप praef परि (पर्युपास्) circumsedere.

§61. शची f. Satschia Indri uxor.

12 तत्र adv. et pronom त et suff त्र ibi, illic, illuc

स्म explet. tempori praesenti hic particula saepe praeteriti accipit significationem 2/pro स्मस sumus

राज् P. et A. splendere cl. 1.

आभरण n. a rad भृ ferre ornamentum suff अन

भष् ornare Cl. 1. 10. Par.

अनवद्याङ्ग ad. ex अनवद्य (अन et अवद्य humilis, vilis) et अङ्ग pulchris membris praeditus (अङ्ग membrum)

Liber tertius

1. कारिष्य – fut. ātmnpd.

कृताञ्जलि adj. (कृत – अञ्जलि manuum implicatio) factam manuum implicationem habens.

2. के §. 249

असौ m. masc. jener §248.

कथय cl. 10 dicere 2p. plur. Imprt A.

3.4. अप् f. aqua §199 pl. tant.

~~शरीरि~~ शरीर n. corpus

अन्त m.n. finis, mors

कर adj in fine compp. „faciens" (manus i elephantis proboscis)

5. आद्य adj primus § 598

दिदृक्षु adj (a didṛkṣ deriv. v. drś) videndi cupidus.

6. इष् cl. 6 P. desiderare, optare §88

अन्यतम unus plurium duobus.

पतित्व a pati dominus conjugium { tva suff bildet abstr / tâ – [illegible] Gattinschaft

वृ eligere cl. 10 2pers. Imper. sing. A.

yatas nicht von wo her

vimânâ speciell der Goetterwagen

~~[illegible] Lib III~~

7. इष् cl. 4. P. ire c. प्र caus. mittere

अर्ह् cl. 1. P. dignum esse, 2, debere, 3 posse, 4, Praes c. Inf ut verb. auxil. ad rogation. exprimend.

8 पुंस् m (etiam पुमस्) in ~~...~~ init. com (~~...~~ pumas) vir. § 205

सह् cl. 1. P. A. sustinere, pferre, condonare c. ut posse.

स्त्री f. femina v. 170 nom. strī fuer strīs strō strīm ad regulam striyam

पर alius, remotior

ईदृश् (nom. m. et n. īdṛk f. īdṛśī) talis § 263

क्षम् cl. 1. A. tolerare, pati 2, ignoscere, indulgere (क्षम् [illegible] [illegible] [illegible])

तत् adv. eo, ideo (ex in neut. tat [illegible]

9 श्रु c. प्रति audire, polliceri.

कस्मात्

व्रज् cl. 1. P. A. ire, procedere

अचिरम् adv. (– चिरम् diu) sine mora, statim

10. रक्ष् cl. 1. P. servare, custodire

वेश्मन् n. domus (viś intrare

सह् c. ut posse.

